

Geyer Arthur: A Bibliography of persecution of Jews in Hungary, 1945-1958

Budapest, 1958

The electronic version prepared by Peter Tibor Nagy, 2009

<http://nagypetertibor.uni.hu>

The project is supported by the Wesley Sociology of Church and Religion Research Center,

http://www.wesley.hu/wesley/foiskola/szakok_tanulmanyi_egysegek/teologia_lelkesz_szak/wesz/

the TEMKA Foundation

<http://temka1991.uni.hu/>

and the Microsoft Unlimited Potential

<http://www.microsoft.com/hun/up/korlatlan-lehetosegek.aspx>

* * *

Geyer Arthúr : A magyarországi zsidóüldözés bibliográfiája, 1945-1958

Budapest, 1958

Az elektronikus változatot készítette Nagy Péter Tibor, 2009

<http://nagypetertibor.uni.hu>

A projektet támogatta a Wesley Egyház és Vallásszociológiai Kutatóközpont,

http://www.wesley.hu/wesley/foiskola/szakok_tanulmanyi_egysegek/teologia_lelkesz_szak/wesz/

a TEMKA Alapítvány

<http://temka.uni.hu>

és a Microsoft korlátlan lehetőségek programja

<http://www.microsoft.com/hun/up/korlatlan-lehetosegek.aspx>

224488

GEYER ARTHÚR

A MAGYARORSZÁGI FASIZMUS
ZSIDÓÜLDÖZÉSÉNEK
BIBLIOGRÁFIÁJA

1945—1958

BUDAPEST
1958

10482

GEYER ARTHÚR

A MAGYARORSZÁGI FASIZMUS
ZSIDÓÜLDÖZÉSÉNEK
BIBLIOGRÁFIÁJA

1945—1958

Az előszót írta
SCHEIBER SÁNDOR

BUDAPEST

1958

A MAGYAR IZRAELITÁK
ORSZÁGOS KÉPVISELETÉNEK KIADÁSA

Magyar Tudományos Akadémia
Könyvtára 10. 728/1958. sz.

ELŐSZÓ

Több mint egy évtizede vetettem fel azt a tervet, hogy a magyarországi zsidóság fasizmus okozta tragédiájának adatait kutassuk fel és történetét bitelesen írjuk meg (Tudományos tervek és könyvek. Bp., 1947. 6.). Egy évtizednek kellett eltelnie, míg a Conference on Jewish Material Claims anyagi segítségével ez most megvalósulhat. Az első kiadvány e bibliográfia, amely a további munka alapvetése és elengedhetetlen segédeszköze.

Szerzője dr. Geyer Árpád, az Orsz. Rabbiképző Intézet végzettje, aki Goldziher professzor vezetése mellett már ezelőtt is végzett tudományos munkát (A Kalâm hatása a Sa'adia utáni gáoni korszak irodalmára. Rákospalota, 1916.). 1954-ben a jelen könyvészeti munka elvégzésére kapott meghívást Intézetünk könyvtárába.

Ez a bibliográfia az általa összegyűjtött anyagnak egy részét tartalmazza. Az önállóan megjelent (történeti, szépirodalmi és művészeti) műveken kívül gyűjtőmunkákból, folyóiratokból és hírlapokból azokat a tanulmányokat és cikkeket hozza csupán, amelyek forrásmunkáknak számíthatnak. Ugyanígy elmaradt a magyarországi zsidóság szenvedéseire és pusztulására vonatkozó, külföldön megjelent magyar és más nyelvű művek felsorolása, mert nem léphetett fel a teljesség igényével.

Geyer dr. bibliográfiája különbözik minden más ilyentől abban, hogy az egyes tételek után rövid tartalmi kivonatot is ad, s így a külföldi kutató — az anyag lelőhelyeitől távol — tájékozódhatik, mit hol találhat. Ezt célozzák a bőséges indexek is.

A fasizmus pusztításainak irodalmáról másutt már jelentek meg bibliográfiák, a magyar nyelvű irodalom e téren szinte teljesen ismeretlen. Ezzel a művel mi tehát — Arany János szavával szólva — „igazán tartozunk”. Tartozunk az egyetemes zsidó tudománynak, a magyar zsidóság történetének és a hatszázézer magyar-zsidó mártír emlékének.

Fáradságos, körültekintő és pontos munkájáért minden kutató és olvasó részéről hála illeti meg a szerzőt.

Scheiber Sándor

BEVEZETÉS

A most nyilvánosság elé kerülő bibliográfia tulajdonképpen második része annak az összeállításnak, mely a magyarországi fasizmus zsidóüldözését tárgyaló valamennyi, 1919 óta megjelent könyv, tanulmány és cikk felsorolását tartalmazza. Hogy ennek a munkának előbb a második részét bocsátom a nyilvánosság elé, annak oka az, hogy az 1945 után megjelent irodalom cenzura-mentesen, hitelesen ismertethette azokat az eseményeket, melyeket a fasiszta uralom elnyomása nem engedett a valósághoz híven közléstenni. A kor esetleges történetírója szempontjából tehát ez a bibliográfia az értékeesebb.

Bár az anyagnak ez a része kisebb, mint az 1919—44 közötti korszaké, még mindig oly gazdag, hogy messze túlhaladta e könyv megszabott terjedelmét. Ennélfogva elsősorban a történelmi fontossággal bíró művek közzétételére kellett súlyt helyeznem, az anyag többi részéből — úgyszólván — csak szemelvényeket adtam. Az önállóan megjelent történeti munkákat és a könyv alakban kiadott képzőművészeti dokumentumgyűjteményeket igyekeztem teljes számban felvenni, míg a szépirodalmi művek közül elsősorban azokat, melyek személyes élményeket, tehát történeti adatokat tartalmaznak. Egyéb szépirodalmi munkák közül pedig csak azokat jegyeztem fel, melyekben a zsidóüldözés leírása nem a nagyobb érdeklődés felkeltését szolgálja, hanem a szerzőnek azt az állásfoglalását hangsúlyozza, hogy a fasizmus embertelenségeinek megtűrése csak növelte a magyar társadalom átalakulásának szükségességét. Természetesen ezeknek a szépirodalmi műveknek a kiválasztásánál egyéni megítélésem szerint jártam el, ezért lehetséges, hogy az olvasók néhány könyvet hiányolni fognak.

A folyóiratokból és a hírlapokból a legfontosabb történelmi adatokat tartalmazó közleményeken kívül azokat is kiválasztottam, melyek a fasiszta idők eseményeit és azoknak a felszabadulás utáni utóregzéseit történetkritikai szempontból vizsgálják, azok okait kutatják és tanulságait levonják. A zsidó probléma körüli viták a felszabadulás után még hosszú ideig zajlottak, tanulságosnak tartottam, hogy a tárgyilagos tanulmányokat és hozzászólásokat röviden összefoglalva szintén felvegyem.

Könyvem természetesen elsősorban a Horthy—Szálasi korszak jövődö történetírójának kíván segédeszközüül szolgálni. Minthogy azonban a forrásmunkákhoz való hozzájutás már ma is csak kis mértékben lehetséges, nem szorítkoztam pusztá bibliográfiái adatokra, hanem minden könyv, tanulmány és cikk címe alatt annak rövid tartalmát is közöltem, melyből megállapítható, hogy a fasiszmus korának mely eseményeiről nyújt felvilágosítást. Úgy érzem, hogy könyvemet ezzel egyúttal a nagyközönség számára is valamennyire olvasmányossá tettem, mely a tartalmi ismertetések alapján az elmúlt kor főszereplőiről és fontosabb eseményeiről némileg összefüggő képet kap.

Ez a bibliográfia csak azokat a tanulmányokat sorolja fel, melyek az első zsidótörvény meghozatalától, 1938-tól a felszabadulásig terjedő idők eseményeit ismerteti, az azt megelőző időszak antiszemita akcióinak történetével foglalkozó munkák felsorolása e könyv terjedelmét túlzottan megnövelte volna. Ugyanez okból kénytelen voltam a folyóiratokban és hírlapokban elszórtan megjelent, a fasiszta zsidóüldözéssel foglalkozó elbeszéléseket és költeményeket is elhagyni.

Munkám lezárásakor hálás köszönetemet fejezem ki dr. Scheiber Sándornak, az Országos Rabbiképző Intézet igazgatójának, kitől e könyv megírásának eszméje eredt és aki annak elkészüléséhez értékes adatokkal és tanácsokkal járult hozzá.

Geyer Arthúr

1958 augusztus.

I. ÖNALLÓ MŰVEK

A) TÖRTÉNETI MUNKÁK

1. *Vihar Béla*: Sárga könyv. Adatok a magyar zsidóság háborús szenvedéséből. Budapest 1945, Hechaluc k., Igazság ny., 216 l.

Részletek a magyar zsidóság szenvedésének történetéből a fasiszta uralom idején, kezdve az 1941. évi első deportálástól Kamenec-Podolszkba (Ukrajna), egészen az 1945. évi felszabadulásig. Szemtanuknak, hazatért deportáltaknak és munkaszolgálatosoknak a Nemzetközi Vöröskereszt A) osztálya és a különböző zsidó intézmények előtt tett hivatalos vallomása alapján jegyzőkönyvekben felvéve. Jelentős forrásmunka: az első adatok a bori rézbányákban dolgozott munkaszolgálatosok gyötrelmeiről, a cservenkai tömegmészárlásról és a dunaparti kivégzésekről. Idézetek korabeli újságcikkekből és a vezető államférfiak kijelentéseiből.

2. *Fóthy János*: Horthyliget, a magyar Ördögsgiget. Budapest 1945. Müller Károly k., Légrády ny., 89 l.

A legjelentősebb magyar zsidó írók és hírlapírók gyötrelmes élete a Röck Szilárd utcai Rabbiképzőből átalakított kiségitő toloncházban és a Csepel szigeti internálótáborban. Az 1944. év július 30-án történt szőnyegbombázás, mely a táborban sok zsidó áldozatot követelt.

3. *Petyke Mihály*: A Gestapo foglya voltam. Budapest 1945, Gábor Áron k., Légrády ny., 118 l.

A nemzsidó szerző — az „Esti Kurir” c. liberális esti lap politikai szerkesztője — élményei a Gestapo Buda Fő utcai börtönében, ahol együtt szenvedett a magyar ipar és kereskedelem, továbbá a bankszakma prominens zsidó képviselőivel, kiket a német megszálláskor túszként hurcoltak oda.

4. *Palásti László*: A bori halálút regénye. Budapest 1945, Gábor Áron k., Légrády ny., 94 l.

A vasútépítő zsidó munkaszolgálatos század sorsa a jugoszláviai Borban, a Todt Organizáció keretében. A visszavonulás idején lefolyt cservenkai tömegmészárlás leírása.

5. *Gyenes István—Kis Károly*: A tízhónapos tragédia 1944 III. 19—1945 I. 20. I—II. rész. Budapest 1945, Gábor Áron k., Légrády ny., 56 l.

6. *Gyenes István—Kis Károly—Lévai Jenő—Szerelembegyi Ervin*: A tízhónapos tragédia. III—IV. rész. Budapest 1945, Gábor Áron k., Légrády ny., 56 l.

Magyarország és a magyarországi zsidóüldözés története a német megszállás 10 tragikus hónapja idején a klessheimi tárgyalásoktól kezdve Budapest felszabadulásáig.

7. *Vajda Zoltán József*: A lapátos hadsereg. Egy munkaszolgálatos élete a nyilas és német rémuralmon át az orosz felszabadításig. Kispest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 172 l.

A kitért, fehér karszalagos zsidó munkaszolgálatosok (KMSZ Keresztény Munkaszolgálatos Század) szenvedései 1944-ben az ország határain belül.

8. *Vajda Zoltán József*: Nők a pokolban. Kispest 1945, Szerző k., Kispest Város Háziny., 186 l.

A deportált magyar zsidó asszonyok élete Auschwitzban.

9. *Millok Sándor*: A kinok útja. Budapesttől Mauthausenig. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 168 l.

Hiteles beszámoló a magyar zsidó deportáltak életéről a mauthauseni táborban.

10. *Sz. Palkó Vilma*: A német halálgyárak. Budapest 1945, Gábor Áron k., Általános ny., 93 l.

Egy magyar zsidó házaspár élményei Auschwitz, Fünfteichen, Grossrosen és Nickelsdorf munkatáboraiiban.

11. *Rátkai Károly*: A két torony. Magyar politikusok Mauthausenben. Budapest 1945, Génus k., Révai ny., 243 l.

Részletes és tárgyilagos beszámoló a Mauthausenbe hurcolt magyar zsidók és a magyarországi szociáldemokrata párt zsidóhíttű képviselőinek sorsáról a koncentrációs táborban.

12. *Abrahám Ferenc—Kussinszky Endre*: Íté! a történelem! A Bárdossy-per. Budapest 1945, Magyar Központi Híradó k., Forrás ny., 128 l.

Bárdossy László, az elsőszámú háborús főbűnös — az újvidéki zsidó vérfürdő idején volt magyar miniszterelnök — bűnperének főtárgyalása a budapesti népbíróság előtt.

13. *Abrahám Ferenc—Kussinszky Endre*: Íté! a történelem! Az Imrédy-per. Budapest 1945, Magyar Központi Híradó k., Forrás ny., 127 l.

A zsidó származású Imrédy Béla, volt magyar miniszterelnök — a nürnbergi fajelmélet alapján álló második magyar zsidótörvény alkotója — bűnperének ismertetése a budapesti népbíróság előtt tartott főtárgyalás alapján.

14. *Abrahám Ferenc—Kussinszky Endre*: Íté! a történelem! A Szálasi-per. Vád, vallomások, ítélet. Budapest 1945, Magyar Központi Híradó k., Forrás ny., 192 l.

A háborús főbűnös és a magyar fasiszta uralom bukásakor „népvezető” Szálasi Ferenc és miniszterháza bűnperének részletes ismertetése a budapesti népbíróság előtt tartott főtárgyalás alapján.

15. *Saly Dezső*: Szigorúan bizalmas! Fekete könyv 1939—1944. Budapest 1945, Anonymus k., Máthé ny., 702 l.

Szerző, az egyik legnagyobb magyar napilap szerkesztője, ebben a könyvben összegyűjtötte összes cikkeit és bizalmas információit, melyek közzétételét a cenzura a háború idején megtiltotta. A munka részletesen ismerteti a magyar zsidók 1941. évi deportálását Ukrajnába, a kulissza mögötti tárgyalásokat az 1942. évi újvidéki tömegmészárlás eltussolására és a magyar parlament vitáit e kérdésben. A könyv kronológikusan követi az eseményeket 1940-től Szálasi hatalomrajutásáig.

16. *Bencze György*: Szabaduló börtön. Budapest 1945, Farkas Testvérek k. és ny., 184 l.

A munkaszolgálatosok szenvedése a nyugat-magyarországi táborokban (Balf, Fertőrákos és környékén).

17. *Kun Andor*: Berlinből jelentik. Az előszót írta Parragi György. Budapest 1945, Keresztes k., Hellas ny., 251 l.

Szemelvények a Horthy-korszak alatti, a németektől pénzelt és irányított antiszemita magyar lapok cikkeiből, propagandájuk és módszerük leleplezése. A direktíva: uszítás és könyörtelen harc hirdetése a zsidóság ellen, a zsidóellenes rendeletek minél radikálisabb végrehajtása érdekében.

18. *Lévai Jenő*: Endre László. A magyar háborús bűnösök listavezetője. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 112 l.

Endre László, belügyminiszteri államtitkár, a magyarországi zsidóüldözés leghírhedtebb alakja, több mint 400 000 zsidó gyilkosa, a magyar zsidók Németországba való deportálásának kegyetlen végrehajtója. Pályájának és zsidóellenes működésének

kimerítő leírását nyújtja a könyv 1945. év elejéig, mikor Ausztriába szökött.

19. *Lévai Jenő*: Horogkereszt, kaszáskereszt, nyilaskereszt. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 124 l.

A Horthy-korszak idején keletkezett különböző zsidóellenes, fajvédő mozgalmak részletes ismertetése.

20. *Márai Sándor*: Napló. 1943—44. Budapest 1945, Révai k. és ny., 505 l.

Az ismert magyar író feljegyzései a második világháború utolsó két évéből. Behatóan tárgyalja a zsidó problémát és élesen elítéli a zsidókkal szemben tanúsított embertelen bánásmódot. Felfogása szerint a kiélezett antiszemita hangulatot a szegedi gondolat plántálta a magyar társadalomba, melynek középosztálya szimpátiával kísérte a zsidóellenes akciókat, mert a zsidó vagyonok és gazdasági pozíciók birtokába akart jutni.

21. *Izsáky Margit*: Ország a keresztfán. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 85 l.

A nyilasok garázdálkodása Budapest ostromának utolsó napjaiban. Tizenegy zsidó gyermek elhurcolása a budapest-óbudai Szent Alajos árvaházból, kivégzésük a Dunaparton.

22. *Gyenes István*: Gestapo, Hitler vérebei. Budapest 1945, Magyar Téka k., Forrás ny., 80 l.

A Gestapo szervezetének részletes ismertetése a háború előtt s alatt és szerepe Magyarországon. A magyar Gestapo keletkezése, tevékenysége Hain Péter alatt és a svábhegyi kinzókamrák felállítására a zsidóvagyonok és bujkáló zsidók felkutatása céljából.

23. *Kőszegi Imre*: Budavár ostroma. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 94 l.

A Budán elrejtőzött zsidók sorsa a főváros ostroma idején. A nevek részben költöztek, de az események leírása hiteles.

24. *Lévai Jenő*: A Margit körüti vészbírák. Budapest 1945, Szerző k., Légrády ny., 96 l.

A budapesti Margit körüti katonai törvényszék elrettentő ítéletei. Szenes Anna, angol ejtőernyős hadnagy vértanúhalála. Küzdelmek a munkaszolgálatosok megmentéséért. Tíz kísérő munkaszolgálatos tragédiája, kik az illegális mentőmunkában jelentős szerepet vittek.

25. *Zsolt Béla*: Fehér könyv. Budapest 1945, Szerző k., Globus ny., 181 l.

A jeles publicista cikkei a magyarországi zsidóüldözésről, továbbá Tabéry Hédi riportja a Szálasi-korszakban elhunyt neves magyar-zsidó író, Szomory Dezső haláláról.

26. *Geleji Dezső*: Magyarország 1944-ben. Történelmi riportsorozat Magyarország tragédiájának kulisszatitkaiból 1944 III. 19—1944 X. 15. Budapest 1945, Gergely ny., 62 l.

Beszámoló az 1944. évi események kevésbé ismert okairól. Részletek Bakó László, Horthy Miklós, Endre László és Sztójai Döme működéséről. Az 1944 márciusában elhurcolt túszok listája.

27. *Febér Lili*: Nem ér a nevem. Egy szökött zsidó naplója. Budapest 1945, Szerző k., Ráth ny., 31 l.

Az ismert zsidó színész nő élményei bujkálása idejéből, a náci megszállás és nyilas terror hónapjaiban.

28. *György István*: Fegyvertelenül a tűzvonalban. Budapest 1945, Cserépfalvy k., Athenacum ny., 204 l.

A zsidó munkaszolgálatosok szenvedéseinek hiteles leírása Ukrajnában és Jugoszláviában az 1942. évi májusi nagykátai bevonulástól kezdve 1944 októberig. A munkaszolgálatosok tömeghalála 40 fokos hidegben a Dontól való visszavonulás idején. Embertelen megkínzatusuk a bori rézbányákban és egy részük megmenekülése a szerb partizánok segítségével.

29. *Neumann György*: A nyilaskereszt árnyékában. Kolozsvár 1945, Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet, 80 l.

Az erdélyi deportálás története és a svájci követség védelme alatt álló Budapest Vadász utca 29 alatti ház életének leírása.

30. *G. Fazekas Erzsébet*: A felszabadulás útján. Riportkönyv. Budapest 1945, Fauszt k., Fővárosi ny., 151 l.

Nyugat-Magyarország felszabadulása és az ott elrejtőzött zsidók megmenekülése.

31. *Nagy Lajos*: Pincenapló. Budapest 1945, Hungária k. és ny., 96 l.

Egy nemzsidó író leírása a zsidók ellen elkövetett nyilas atrocitásokról Budapest ostromának végnapjaiban. A szerző a magyar társadalom antiszemita beállítottságát élesen bírálja.

32. *R. Vozáry Aladár*: Így történt. 1944 III. 19—1945 I. 18. Budapest 1945, Halász k., Sallay ny., 160 l.

Egy munkácsi származású, nemzsidó hitű országgyűlési képviselőnek, ki zsidó nővel kötött házasságot, beszámolója a kárpátaljai zsidó deportálásokról. A munkácsi gettó leírása, ahol 13 000 zsidó szorongott, annak a rendelkezésnek az ismertetése, hogy a zsidók maguk rombolják le — szombaton — a zsinagógát és Endre László, Hain Péter és Zöldi Márton munkácsi látogatása.

33. *Szécsy János*: Az ittfelajtott nép. Budapest 1945, Magyar Enciklopedisták k., Révai ny., 319 l.

Szerző a hatodik fejezetet szenteli a zsidó kérdésnek. A zsidók

bevándorlására a magyar nemzetnek szüksége volt, mert a magyar nép már a bevándorlás előtt hátat fordított a szabad foglalkozásoknak és zsidók nélkül az ipar és kereskedelem elcseszedett vagy elnémetesedett volna. A keresztény középosztály alacsonyrendűsége nem bírta el a szellemi felsőbbiséget, ez okozta a numerus clausus. Így is nyomorogtak az ÁDOB diplomásai a külföldön tanult zsidó diplomásokhoz képest és ezért a középosztály érezte, addig nem lehet az ország tulajdonosa, míg a zsidóságot el nem tünteti. A német szövetség azért volt neki kedves, mert ez jelentette a zsidóság likvidálását. Nem gondolt arra, hogy ezért fel kell adnia állami függetlenségét és részt kell vennie a háborúban.

34. *A Demokratikus Írók Munkaközösségének antifasiszta kiáltványa:* Vádirat. Budapest 1945, Magyar Téka k., Légrády ny., 16 l.

Jelentősebb cikkek:

Szendrei György: Hogy lett a nyilas zughírlapíró zsidó partizánvezér?

Palásti László: Isten vele Mihály (Kolozsvári Borcsa Mihály). Zsadányi Oszkár: Dilettánsok orgiája (Nyilas vezetők portréja).

35. *Darvas József:* Város az ingoványon. Budapest 1945, Szikra k., Grafikai Üzemek ny., 187 l.

A magyarországi zsidókérdés terjedelmes politikai taglalása és a Horthy-korszak alatti zsidóüldözés okainak részletes elemzése. A „judeo-marxizmus” jelszava, a szervezett antiszemita propaganda leleplezése, Budapest főváros története a fasiszta uralom idején és az 1944. évi zsidóüldözések ismertetése.

36. *Goda Gábor:* A fasiszmus hazugságai. Budapest 1945, Officina k. és ny., 62 l.

A fasiszták hazug propagandája és hamis érvelése zsidóellenes hajszájukban. Az 1919-ben „keresztény” jelleggel indult ellenforradalom összes jelszavai közül csak az antiszemitizmus maradt meg. Az egyik fejezet címe: A fasiszta antiszemitizmus hazugságai. A magyar fasiszmus nem függvénye a német vagy olasz fasiszmusnak, önálló termék, egy közgazdasági rendszer a zsidóság kifosztására; Siófok és Orgovány megelőzte Hitlert.

37. *Horvát Zoltán:* Hogy vizsgázott a magyarság? Budapest 1945, Népszava k., Légrády ny., 62 l.

A huszonöt éves reakciós magyar politika felelőssége. A magyar társadalom felelősségét a zsidóüldözés bűneiért az osztályok erőviszonyai szerint elemzi.

38. *Lévai Jenő:* A hősök hőse, Bajcsy-Zsilinszky Endre. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 108 l.

A mártírhálált szenvedett nagy magyar hazafi küzdelme a fasiszták ellen és szerepe az üldözött magyar zsidók védelmében.

39. *Bereczky Albert:* A magyar protestantizmus a zsidóüldözés ellen. Komoly Ottó emlékének. Budapest 1945, Traktatus Református Kiadó Vállalat, Sylveszter ny., 44 l. (Megjelent angolul is: Hungarian Protestantism and the Persecution of Jews. Budapest 1945, Sylvester ny., 48 l.)

A szerző — református püspök — megvédeni igyekszik egyházát azon vádak ellen, hogy a halálveszedelembé került magyar zsidóságnak nem nyújtott kellő védelmet. A könyv részletesen ismerteti a református egyház álláspontját, hogy miért szavazta meg az első és második zsidótörvényt. A német megszállás idején állandóan tiltakoztak a zsidók embertelen üldözése és deportálása ellen, de sem Horthy kormányzónál, sem Sztójai miniszterelnök-nél nem értek célt. Nyíltan nem kívántak szembeszállni a kormánnyal, mert félték, hogy nyilas kormány következik és minden zsidó elpusztul. A zsidó vezetőkkel nexust tartottak, Komoly Ottónak nagy szerepet szántak. Sok hamis keresztlevelet adtak ki és számos zsidót sikerült mentesíteni a sárgacsillag viselése alól.

40. *Pados Pál:* Ezt Oroszországról nem írhattam meg. Egy haditudósító naplója. Budapest 1945, Gábor Áron k., Általános Nyomda és Grafikai Intézet ny., 124 l.

Egy hírlapíró — az események hű szemtanúja — a zsidók szenvedéseiről a Szovjetunió németek megszállta területén és leírása egy ott felállított gettóról.

41. *Buchinger Manó:* Gestapo banditák bűnhalmaza. Tizennégy hónap a hitleri koncentrációs táborban. Budapest 1945, Szerző k., Hungária ny., 90 l.

A szerzőt, zsidó hitű szociáldemokrata képviselőt, politikai túszként hurcolták el a pestvidéki fogházba, majd Mauthausenbe. Az itt elviselt szenvedéseit írja le. A zsidókat kezdettől fogva elkülönítették a többi politikai fogolytól.

42. *Zsadányi Oszkár:* Mindenki szolgája. Feljegyzések az oroszországi és ukrainai munkaszolgálatosok kálváriájáról. Budapest 1945, Magyar Téka k., Forrás ny., 152 l.

Beszámoló a zsidó munkaszolgálatosoknak a Szovjetunió ellen folytatott háborúban elszenvedett, negyvenezer áldozatot követelő embertelen gyötrelmeiről.

43. *Szűcs László:* Bori garnizon. Budapest 1945, Renaissance k., Független ny., 167 l.

Értékes adatok a Jugoszláviában kényszermunkára hurcolt zsidó munkaszolgálatosok történetének ismeretéhez. Tömeges lemészárlásuk a visszavonulás alkalmával.

44. *Major Róbert*: 25 év ellenforradalmi sajtó. 1919—1944. Budapest 1945, Cserépfalvy k., Hellas ny., 108 l.

Magyar sajtótörténeti munka, számos szemelvénnel a Horthy-korszak zsidóellenes lapjaiból. A klerikális sajtó gyűlölködő hangja, a papi írók zsidóság ellen izgató cikkei, a fehér terrort eltussoló törekvése, a munkaszolgálatosokat kínzó, az újvidéki vérfürdőt rendező tisztek megvédése. A háborús Sajtókamara, a náci és nyilas uszító sajtó ismertetése, zsidó könyvek a zúzdában. A „Harc”, az „Egyedül vagyunk” és az antiszemita hírlap-írás egyéb termékei.

45. *Somos István*: Auschwitz! Hazatért deportáltak megrázó elbeszélései. Kolozsvár 1945, Szerző k., Minerva ny., 63 l.

Visszatért deportáltakkal felvett jegyzőkönyvek alapján az auschwitzi, maidaneki, birkenauai és lublini halálgyárak borzalmainak ismertetése.

46. *Turcsányi Gyula*: Kivel mi történt? Budapest 1945, Légrády ny., 62 l.

Riportlexikon a sorsforduló vértanúiról és szenvedő áldozatairól. Munkatársak: Frey Endre, Páncél Lajos, Relle Pál, Somogyi Vilmos, Várkonyi Titusz, Nádor Jenő. Első kísérlet annak megállapítására, hogy a nevesebb magyar íróknak, színészeknek és politikusoknak mi lett a sorsa a második világháború végén. Minthogy a könyv 1945 április 27-én záródik, sok a téves adat.

47. *Koródy Béla*: Orosz kenyér. Budapest 1945, ABC k., Általános ny., 288 l.

Egy magyar honvédtiszt — munkaszolgálatos századparancsnok — tárgyilagos beszámolója a katasztrofális doni visszavonulásról, ahol negyvenezer zsidó munkaszolgálatos vesztette életét.

48. *Parragi György*: Mauthausen. Budapest 1945, Keresztes k., Hellas ny., 91 l.

A prominens zsidó egyéniségek gyötrelmes sorsa Mauthausenben.

49. *Erdős Aladár*: Gestapo! Nyilasok! Deportáltak! Szemtanú riport-sorozata a náci gyilkosok és nyilas banditák szerepléséről. Jegyzetek a bitorlók rémuralmáról. Sopron 1945, Röttig-Romwalter ny., 50 l. Kiny az „Új Sopron” c. politikai lapból.

Egy, a deportálás elől megmenekült és bujkáló zsidó újságíró feljegyzései a soproni zsidók elhurcolásáról.

50. *Hermann Imre*: Az antiszemitizmus lélektana. Budapest 1945, Bibliotheka k., Antiqua ny., 110 l.

Az antiszemitizmus lelki háttere az egyénnél és a közösségnél. Az antiszemitizmus dinamizmusa és leküzdése.

51. *Szenes Anna* küldetése és halála. Budapest 1945, Hechaluc k., Eckstein ny., 31 l.

A „Mibifnim” című izraeli folyóirat hasonló című cikksorozatának magyar fordítása, kiegészítve négy megemlékezéssel, köztük Nussimbecher Joelé, Szenes Anna bajtársáé. Címe: „A börtönben a halál előtt”, mely hiteles beszámolója Szenes Anna elfogatásának és utolsó napjainak.

52. *Gács Teri*: A mélységből kiáltunk Hozzá! I. rész: A gyűlölet sodrában, II. rész: Vadász u. 29. Emlékezések. Budapest 1946, Tábor k., Hungária ny., 412 l.

A szerző a „Magyarországi Zsidók Központi Tanácsánál” volt alkalmazásban és közelről láthatta a budapesti zsidóság tragédiájának kifejlését és beteljesülését. A könyv első része hiteles és értékes adatokkal járul hozzá a Budapest VII. ker. Síp u. 12. sz. alatt, a Pesti Izraelita Hírközség székházában működő Zsidó Tanács munkájának megismeréséhez. E Tanácsba vetette az életéért aggódó magyarországi, később már csak a megmaradt budapesti zsidóság minden reményét, de annak tehetetlensége miatt az épület csak a legtumultuzosabb jelenetek színhelye lett. Szerző részletes beszámolót ad a budapesti zsidóság megmentése érdekében kifejtett, olykor kétségbeesett akciókról. A könyv második része a svájci követség védelme alatt álló Budapest V., Vadász u. 29. számú házban menedéket talált kb. háromezer üldözött zsidó sorsát és élményeit ismerteti.

53. *Szirmai Rezső*: Fasiszta lelkek. Pszichoanalitikus beszélgetések a háborús főbűnösökkel a börtönben. Budapest 1946, Fauszt k., Világosság ny., 299 l.

Egy pszichoanalitikus orvos és egy hírlapíró interjúi Endre Lászlóval, Imrédy Bélával, Szálasi Ferencsel, Zöldi Mártonnal, Kolozsvár Borcsa Mihállyal, Baky Lászlóval és Grassy Józseffel a börtönben. Benyomásuk: mind alázatos, csendes, mind revideál, szidja a németeket, nem tudták, hová mentek a vagonok és mi lett a deportált zsidók sorsa. Egyikben sincs hősi életszemlélet, valamennyiük műveltsége az átlag színvonal alatt van.

54. *Spronc József*: Fogoly voltam Auschwitzban. Emlékezések. Budapest 1946, Gergely k., Fővárosi ny., 50 l.

1944 június 12-én a Jászberénybe utazó zsidó munkaszolgálatosokat Zöldi Márton SS-ruhában Hatvanban lefogta, bedobta a gettóba, onnan mindenükből kifosztva, vagonba rakatta és Birkenaubá vitette. A birkenauai és auschwitzi tábori élet gyötrelmeinek részletes leírása.

55. *Szalai Sándor*: Íté! a magyar nép! A magyar háborús bűnperek tanulságai. Budapest 1946, Athenaeum ny., 31 l.

A népbíróági eljárás magyarázata, az eddig megtartott tárgyalások statisztikai eredménye s a hozott ítéletekből levonható tanulságok.

56. *Kelemen István*: Interjú a rács mögött. Beszélgetés a háborús főbűnösökkel. Budapest 1946. Két kiadása van: I. Müller Károly k., Hungária ny., 481 l. II. Müller Károly k., Springer ny., 188 l.

A szerző beszélgetése Bakó Lászlóval, Beregffy Károllyal, Endre Lászlóval, Hain Péterrel, Imrédy Bélával, Jaross Andorral, Kemény Gáborral, Rajnis Ferencel, Reményi-Schneller Lajossal, Szálasi Ferencel, Sztójai Dömével és Vajna Gáborral.

57. *Salamon Elemér*: A mozgó vesztőhely. Emlékezések. Budapest 1946, Szerző k., Athenaeum ny., 154 l. Megjelnt — nem teljes szöveggel — a „Képes Figyelő” c. hetilapban folytatásokban 1945 szeptember 8—1946 április 13.

A Szovjetunió megszállt területére hurcolt zsidó munkaszolgálatosok gyötrelmeinek megrázó leírása a nagykáti bevonulástól kezdve a staryoskoi pokolig. Murai-Metzi Lipót alezredes kegyetlen bánásmódja, a keretlegénység rémtettei, munkaszolgálatosok hóba fektetése és lovak helyett kocsiba való befogatása.

58. *Lévai Jenő*: Szürke könyv a magyar zsidóság megmentéséről. Budapest 1946, Officina k. és ny., 238 l.

Belföldi kísérletek a magyar zsidók megmentése érdekében. A semleges követések akciói, a pápai legátus intervenciója, a monclvelek, a katolikus és protestáns egyházak szerepe.

59. *Lévai Jenő*: Fehér könyv. Külföldi akciók a zsidók megmentésére. Budapest 1946, Officina k. és ny., 175 l.

A Zsidó Világkongresszus közbelépése, az amerikai jegyzék, a svéd király felhívása, a pápa felszólítása Horthy kormányzóhoz, a Nemzetközi Vörös Kereszt megmozdulása. A svájci védőmunka, Raoul Wallenberg akciói, a spanyol, portugál, vatikáni és salvadori védelem.

60. *Lévai Jenő*: Fekete könyv a magyar zsidóság szenvedéseiről. Budapest 1946, Officina k. és ny., 320 l. (Megjelent angolul is: Black Book of the Martyrdom of Hungarian Jewry. Zürich—Vienna 1948.)

I. rész: a magyar zsidóság története 1919-től a német megszállás kezdetéig. II. rész: a zsidórendeletek, a vidéki zsidóság koncentrációja és deportálása. Küzdelem a budapesti zsidóság megmentéséért. III. rész: Szálasi Ferenc hatalomrajutásától a felszabadulásig. A nyilasok rémuralma, a nemzetközi és a zsidó gettó fel-

szabadítása. A felhasznált forrásmunkák megjelölése. Statisztikai adatok.

61. *Lévai Jenő*: A pesti gettó csodálatos megmenekülésének hiteles története. Budapest 1946, Officina k. és ny., 174 l.

A budapesti zsidóság története 1944 október 15-től, Szálasi Ferenc hatalomrajutásától a felszabadulásig, hiteles jegyzőkönyvek és szemtanúk előadása alapján. A nemzetközi gettó létesítése, a nem védett zsidók gettójának felállítása, az odazárt közel 70 000 halálraítelt zsidó versenyfutása az idővel és a gettó felszabadulása. Függelékben: A gettó leírása, közigazgatása és élelmézése.

62. *Rásonyi István*: A halálvonat utasa voltam. Visszaemlékezés 1944-re. Budapest 1946, Horváth László k., Markovits ny., 70 l.

Szerzőt 1944 júniusában munkaszolgálatra behívták Jászberénybe, de Zöldi Márton 60 társával együtt Hatvanban leszállította, a gettóba dobta és a gettó lakóival együtt deportálta. Az úton a vagonból néhányan kiugrottak és megmenekültek.

63. *Balázs Dezső*: Halló itt Péter! Péter beszél. Egy budapesti zsidó család története az 1944 esztendőben, Kéthly Anna előszavával. Budapest 1946, Magyar Kultúrművek k., Fráter ny., 180 l.

Egy szociáldemokrata ügyvéd és családjának élményei 1944 március 19-től a felszabadulásig. Péter fia elpusztul, 59 rokonából 6 marad életben.

64. *Fenyő Miksa*: In memoriam Leonis Goldberger de Buda. Budapest 1946, Szerző k., Grafika ny., 12 l.

Emlékbeszéd Buday Goldberger Leó, a nagy zsidó filantróp és Magyarország egyik legnevesebb gyáriparosa felett, ki Mauthausenben vértanúhalált halt.

65. *Fenyő Miksa*: Az elsodort ország (Magyarország). Naplójegyzetek 1944—45-ből. Budapest 1946, Révai k. és ny., 637 l.

Egy zsidószármazású volt országgyűlési képviselő és lapszerkesztő naplószerű feljegyzései a német megszállás idejéről. A szerző hamis papírokkal bujkált és az eseményeket közlőként élesen és pontosan megfigyelte.

66. *Scheiber Sándor*: A Magyarországi Izraeliták Országos Tanácsának és a Vezérő Bizottságnak halottai. Budapest 1946, Löwinger Samuel k., Neuwald ny., 15 l. Klny. az Országos Rabbiképző Intézet 1943—44, 1944—45, 1945—46. tanévéről szóló évkönyvéből.

67. *Róth Ernő*: „Mártírokká lettek a papok”. Budapest 1946, Szerző k., Neuwald ny., 16 l. Klny. az Országos Rabbiképző Intézet 1943—44, 1944—45, 1945—46. tanévéről szóló évkönyvéből.

Az Országos Rabbiképző Intézetben végzett mártír-rabbik.

68. *Király Aladár*: A nyíregyházi gettó története. Nyíregyháza 1946. Szerző k., Venkovits ny., 67 l.

A Nyíregyháza és környékének gettósítása és deportálása. Mártírlisták. Az elhurcoltak száma 17 580, visszatért 1500.

69. *Csészy Imre*: Világos pillanatok. Adatok az 1941—43. év történetéhez. Budapest 1946, Antiqua k., 331 l.

A 49. fejezet: A fasiszta zsidógyűlölet okainak taglalása. Nemcsak a magyar középosztály profitéhes lázadása, hanem a szegények öntudatlan, polgárellenes mozgalmak is szította az antiszemitizmust. A zsidóság mindig a reakciót és a hatalmat támogatta, ezért hiába kiáltozott, mikor őt kezdték üldözni.

70. *Barcsai Géza*: A magyar tudományos élet harca a német szellemi imperializmus ellen. Budapest 1946, Ráth Endre k., Athenaeum ny., 32 l.

Szerző bizonyítani kívánja, hogy a magyar szellem ellenállást tanúsított a német nemzeti szocialista gondolkodás behatolási törekvéseivel szemben. A magyar társadalomtudományi, történeti és irodalmi folyóiratokból vett szemelvényekkel bizonyítja, hogy a fajelméletet a magyarság mindig elítélte és tudományos eredményeknél nem tekintette, hogy zsidótól vagy árjától eredt.

71. Counted Remnant. Register of the Jewish Survivors in Budapest. Published by the World Congress and the Jewish Agency for Palestine Statistical and Search Department. Budapest 1946, Kemény Pál ny., 1320 l.

Kísérlet a felszabadulás után Budapesten élő zsidók névsorának összeállítására.

72. *Benoschofsky Imre*: Maradék zsidóság. A budai aggok és árvák menházegyesületének évkönyve. Budapest 1946, Officina ny., 126 l.

Az idevonatkozó tanulmányok:

Scheiber Sándor: A zsidó tudomány és hitélet vesztesége.

Kardos László: Tíz halotti maszk. (Neves zsidó mártírirók méltatása.)

Pach Zsigmond Pál: A magyarországi zsidóság mai statisztikájának szembevető jelenségei.

Kulcsár István: A maradék zsidóság lelki keresztmetszete 1946-ban.

Benoschofsky Ilona: Korszellem és gyermekkor.

Mária Béla: Egészségügyi helyzet.

Heller Imre: A zsidó egzisztenciák kérdése.

Munkácsi Ernő: Hitközségek és templomok.

73. Az Országos Rabbiképző Intézet Évkönyve az 1943—44, 1944—45, 1945—46. tanévről. Budapest 1946, Löwinger Sámuel k., Neuwald ny., 83 l.

A) Scheiber Sándor: A Magyarországi Izraeliták Országos Tanácsának és a Vezérő Bizottságnak halottai.

B) Hahn István: A tanári kar halottai.

C) Róth Ernő: „Mártírokká lettek a papok”.

D) Kämpfner Andor: Elrűnt hallgatótársaink.

E) Az épület története a német megszállás idején.

F) A felső tanfolyam hallgatóinak és az alsó tanfolyam tanulóinak veszteséglistája.

74. *Boldizsár Iván*: A másik Magyarország. A magyar ellenállási mozgalom története. Budapest 1946, Az „Új Magyarország” röpiratai, Antiqua ny., 94 l. (Megjelent francia nyelven is: L'Autre Hongrie. Histoire du mouvement de resistance hongroise. Budapest 1946.)

A hatodik fejezet: A zsidókérdésben tanúsított ellenállás. Magyarországon nem mindenki volt antiszemita, számos keresztény író és színművész tiltakozott a zsidótörvények ellen. Kállay Miklós miniszterelnök rendelkezései a zsidók érdekében, 70 000 külföldi zsidó menekült Magyarországon. A budapesti zsidóság deportálásának megakadályozása.

75. *Spiegel Aladár*: A „Tarbut” iskolák I. évkönyve. Budapest 1946, Spiegel Aladár k., Neuwald ny., 44 + 20 l.

Koralek Livia: A második világháború hatása a zsidó gyermek lelkivilágára.

Asszociációs vizsgálatok 7 és 13 év között levő zsidó gyermekekkel a „háború” szóval kapcsolatban. A zsidó gyermekekből a „háború” szó csak a rossz, a pusztítás és a halál gondolatát váltotta ki, de a közösségi érzést is, hogy az ő tragédiája egyúttal az egész zsidóság tragédiája is volt.

76. *Czebe Jenő—Pethő Tibor*: Magyarország a második világháborúban. A háborús évek katonai története. Budapest 1946, Új Magyarország k., Antiqua ny., 95 l.

Számos objektív megállapítás a magyarországi zsidókérdésben, melynek rosszakaratián erőltetett megoldása hozzájárult Magyarország katonai vereségéhez. Vádolja a magyar zsidóság vezetőit, hogy szorgalmazzák a német követelések teljesítését, hogy a megszállást elkerüljék.

77. *Antal József*: Lengyel menekültek Magyarországon a háború alatt. Budapest 1946, Rácz Endre k., Athenaeum ny., 94 l.

Vácott külön óvoda és népiskola volt zsidó tanítók és óvónők vezetése alatt 150 lengyel zsidó árva részére. A lengyel zsidó

menekültek a többi menekülttel teljesen egyenlő elbánást élveztek; a lengyel tisztek azonban tiltakoztak, hogy őket a lengyel zsidó katonai személyekkel egy táborban helyezték el, így a zsidó katonák részére külön táborra kellett felállítani.

78. *Febér Lajos*: Harcunk Budapestért. Fejezetek a magyar ellenállási mozgalom történetéből. Budapest 1946, Szikra k., Anonymus ny., 108 l.

Az üldözöttek halálmarsa a hegyeshalmi országúton. A Városi Színházban a nyilasok ellen elkövetett bombamerénylet egy zsidó tettesét, Mandel Hermann szabotázs csoportvezetőt, elfogják és kivégzik.

79. *Csejkei Ernő*: Magyarország az új világ küszöbén. Budapest 1946, Körmendy k., Révai ny., 395 l.

A IV. fejezetben beszél szerző a zsidó problémákról. A Horthy-korszak erőszakkal emelte ki a gazdasági pozíciókból a zsidókat, holott utóbbiak nem zárták el azokat a keresztények elől.

80. *Szilágyi István*: Három fekete évtized. Sarajevótól Potsdamig. Budapest 1946, Magyar Téka k., Általános ny., 192 l.

A magyar történet utolsó évtizedeinek ismertetése kapcsán a zsidóüldözések tárgyalása.

81. *Andics Erzsébet*: Munkásosztály és nemzet. Budapest 1946, Szikra k., és ny. 125 l.

„A nemzetfelszabadító Horthy-rendszer 25 esztendeje” című fejezet foglalkozik a magyarországi zsidóüldözéssel. (Zsidótörvények, munkaszolgálatos századok, strohmann-rendszer).

82. *Faragó László*: Írástudók árulása — írástudók helytállása. Budapest 1946, Népszava Könyvk., Világosság ny., 116 l.

A szerző elítéli a magyar írókat, mert nem álltak ki bátran a zsidók üldözése ellen. (Csak József Attila és Kassák Lajos állt helyt, Veres Péter, Darvas József, Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Kodolányi János nem tiltakoztak.)

83. *Kovács György*: Mi a fasiszmus? Budapest 1946, Népszava Könyvk., Világosság ny., 37 l.

A fasiszmus történetkritikai vizsgálata a századeleji első orosz zsidóellenes megmozdulástól kezdve. Az amerikai, angol, olasz és magyar fasiszmus.

84. *Katona Béla*: Várad a viharban. Zsolt Béla előszavával. Nagyvárad 1946, Tealah Kórház támogató Egyesület k., Grafika ny., 363 l. Jelentős forrásmunka a nagyszámú — 28 000 lélek — és virágzó nagyváradi zsidó hitközség pusztulásának megismeréséhez. A történeti ismertetés 1732-től kezdődik és 1944 november 3-ai fejező-

dik be. A deportálás részletes és hiteles leírása. Péterfy csendőrezredes rémuralma, a zsidók ötmillió dollár értékű ékszert szolgáltattak be. Reviczky Imre alezredes nagy segítségével a zsidó munkaszolgálatosok megmentésében. A Leitner- és Ullmann-családnak, továbbá Zsolt Bélának és feleségének megmentése. Freudiger Fülöpnek, a Zsidó Tanács tagjának megmenekülése.

85. *Dezsényi Miklós*: Hősök és árulók. A magyar katonai összeomlás története. Budapest 1946, Magyar Téka k., Ladányi ny., 192 l.

A Horthy-korszak németbarát, fasiszta érzelmű, antiszemita tisztikarának rajza. Az újvidéki vérfürdő részletes és hiteles leírása, az újvidéki zsidóság érdemeinek méltatása.

86. *Tiefenthaler József*: Sötét napok. 56 nap a Gestapo börtönében. Budapest 1946, Szt. István Társulat k., és ny., 118 l.

Egy, a Gestapo által elhurcolt katolikus pap visszaemlékezései börtönéletére, ahol számos zsidó rabbal találkozott. Szenvedéseiknek szemtanúja volt és nagy megértéssel emlékezik meg magatartásukról.

87. *Kun Andor*: Enyhítő körülmények Magyarország bűnperében. Budapest 1946, Szerző k., Általános ny., 79 l.

A könyv a párizsi békekonferencia alkalmából íródott. A szerző bizonyítani kívánja, hogy a magyar társadalom és a sajtó jelentős része a német megszállásig tiltakozott az antiszemita rendelkezések ellen. Csupán 1944 március 19-én indult meg Magyarországon intézményesen az embertelen zsidó-hajsz (sárgacsillag, deportálás), holott a szomszéd államokban, Romániában, Horvátországban már jóval előbb voltak pogromok, sőt Szlovákiában deportálás. Magyarország csak német nyomásra hajtott végre a kegyetlen rendelkezéseket.

88. *Scheiber Sándor*: A nagyon jó. Emlékbeszéd. Budapest 1947, Szerző k., Neuwald ny., 15 l.

A svájci követség védelme alatt álló Budapest Vadász utca 29. sz. ház ellen elkövetett nyilas támadás évfordulóján tartott rádióbeszéd.

89. *Munkácsi Ernő*: Hogyan történt? Adatok és okmányok a magyar zsidóság tragédiájához. Budapest 1947, Renaissance k., Szikra ny., 252 l.

A magyarországi, elsősorban pedig a budapesti zsidóság részletes története a német megszállás kezdetétől Szálasi hatalomra jutásáig (1944 március 19—1944 október 15.). A szerző, mint a Pesti Izraelita Hitközség főtitkára, közvetlen szemlélője volt az eseményeknek. A könyve megbízható, igen értékes történeti forrásmunka. Jelentősebb fejezetek: I. A Magyar Zsidók Központi Tanácsának megalakulása és működése. IV. Az auschwitz-i jegyző-

könyvek és hatásuk. VI. A keresztény egyházak szerepe. VII. Küzdelem a fővárosi zsidóság megmentéséért, Horthy és a deportálás. IX. Horthy fogadja Stern Samu pesti hitközségi elnököt; ennek következményeképpen a budapesti zsidók felől elhárul vidéki koncentrációs táborokba való gyűjtésük veszélye.

90. *Pór Dezső — Zsadányi Oszkár*: Te vagy a tanúl Ukrajnától Auschwitzig. Előszavát írta Nagybaczoni Nagy Vilmos. Budapest 1947, Kossuth k., Szikra ny., 422 l.

Történelmi tanulmányok gyűjteménye, amely a munkaszolgálatosok és deportáltak sorsát ismerteti Ukrajnában, Borban, Dachauban és Waldlagerben. A könyvben foglalt cikkeket a következők írták:

Zsolt Béla: Munkaszolgálatosok Oroszországban.

Antal Gábor: Munkaszolgálatosok a Kárpátokban.

Barát Endre: Munkaszolgálatosok 1943 január 17-én Staryoskolnál a visszavonulás borzalmai között.

Zsadányi Oszkár: Szegedtől Ukrajnáig. Munkaszolgálatos történetek.

Frenkel Lajos: Deportáltak és a 101/341 kmsz. Felixdorfban.

Sásdi Sándor: Waldlagerben történt (deportált történet).

Rónai Ernő: Moll (a dachau körzetben a deportáltak tízezreinek temetője — a Todt munkatábor áldozatai — a Moll erdőben).

Demeter Imre: Deportáltak Sopron és Mauthausen között 1945 februártól áprilisig.

Palásti László: Mi történt Borban és a cservenkai halálúton?

Pór Dezső: Budapest 1944-ben. (A budapesti zsidóság története.)

Zsadányi Oszkár: A vidéki zsidóság tragédiája. A deportálások a nagyobb városok szerint felsorolva. A beküldött adatok alapján egy több mint 200 oldalas kimutatás a deportált és munkaszolgálatos áldozatokról.

91. *Scheiber Sándor*: Keleti dolgozatok Löw Immánuel emlékére. Budapest 1947, Scheiber Sándor k., Kertész József Karcag ny., 361 + 195 l.

W. Munkácsi Noémi: Zsidó szertartások és népszokások a női haláltáborokban.

A péntek esti gyertyagyújtás, az ünnepi istentiszteletek és a gyászszertartások a női táborokban.

92. *Scheiber Sándor*: Löw Immánuel emlékezete. Két beszéd. Budapest 1947, Szerző k., Neuwald ny., 11 l.

I. Tökéletesség. Búcsúszavak Löw Immánuel koporsójánál a Farkasréti temetőben 1944 június 21-én. Klny. az Országos Rabbiképző Intézet hallgatóinak az „Avatás könyve” c. kiadványából.

II. Ábrahám látomása. Emlékbeszéd Löw Immánuel exhumálása

alkalmából Szegeden 1947 április 23-án. Klny. az Országos Rabbiegyesület Értesítőjének 1947 júniusi számából.

93. *Nagybaczoni Nagy Vilmos*: Végzetes esztendő. 1938—1945. Budapest 1947, Körmeny k., Kispest Városi ny., 272 l.

A szerző a második világháború alatt egyideig honvédelmi miniszter volt és az üldözött zsidó munkaszolgálatosok érdekében humánus intézkedéseket rendelt el. Erről könyvének V. fejezete számol be. A IV. fejezet: az újvidéki vérengzés. A VII. fejezetben részletesen ismerteti, hogy a Horthy-tisztikar milyen antiszemita és németbarát érzelmű volt.

94. *Nyiszl Miklós*: Dr. Mengele boncolóorvosa voltam az auschwitzi krematóriumban. Debrecen 1947, Városi ny., 165 l.

A szerző, mint Dr. Mengele asszisztense, az auschwitzi halálgyár működését és főnöke tevékenységét közvetlen közelből láthatta. Könyve az auschwitzi elgázítások hiteles, megrázó dokumentuma.

95. *Brenner Sándor*: A téglagyárból indult el. Emlékezés a neugammi tábor életére. Budapest, 1947, Szerző k., Magyar ny., 176 l.

Egy zsidó munkaszolgálatos század szenvedése a neugammi táborban és a szinte leküzdhetetlen akadályok hazatérése útjában.

96. „Szolgásgból — Szabadságba”. Az Országos Rabbiképző Intézet hallgatóinak ünnepi kiadványa. Peszach. Budapest 1947, Klein Tibor k., Neuwald ny., 37 l.

Eisler László: Emlékezni...! Küzdeni...! Hinni...!

Elmélkedés a szabadság napjaiban minden pusztulások idejére.

Klein Tibor: Vidéki utak tanulságai.

A vidéki zsidóság lelki struktúrája a felszabadulás után.

97. „Avatás ünnepe”. Az Országos Rabbiképző Intézet hallgatóinak ünnepi kiadványa. II. Budapest 1947, Klein Tibor k., Neuwald ny., 44 + 16 l.

Scheiber Sándor: Tökéletesség. Búcsúbeszéd. Megjelent klny-ban is.

Eisler László: Emlékbeszéd Löw Immánuel felett.

Klein Tibor: Emlékek városa.

Löw Immánuel temetése Szegeden, ahol minden zsidó intézmény Löw szellemét idézi.

98. *Király Pál*: Egy ítélet és ami mögötte van. A 101/30 és 101/33 tábori munkásszázadok története. Budapest 1947, Havas Ferenc k., Merkantil ny., 201 l.

Az egyetlen keresztény (kített zsidó) munkaszolgálatos század az orosz fronton. A munkaszolgálatosok embertelen hajszolása, a kegyetlenkedések, a tifusz pusztítása. Roeder Vilmos

vezérőrnagy enyhíti az embertelen bánásmódot. A doni áttörést követő menekülés szörnyűségei.

99. *Lévai Jenő*: Raoul Wallenberg regényes élete. A budapesti svéd követség mentő tevékenységének hiteles története. Budapest 1947, Magyar Téka k., Globus ny., 311 l.

Wallenberg tárgyalásai a Zsidó Tanáccsal. A svéd menlevelek. Beadványai a magyar kormányhoz. Mentőakciói a hegyeshalmi országúton és a svéd passzussal bíró, már bevagyonírozott munkaszolgálatosok kiszabadítására a budapesti Józsefvárosi-pályaudvaron. Erélyes fellépése Kemény Gábor nyilas külügyminiszterrel szemben; a svéd védett házak.

100. *Máté Elek*: Magyarország szerepe a második világháborúban. H. S. Commager: A második világháború története c. művének függeléke. Budapest 1947, Új Idők k., Athenaeum ny., 514 l.

A tanulmány röviden ismerteti a fasiszta kor zsidóellenes intézkedéseit, az újvidéki vérfürdőt és a deportálásokat.

101. *Rudnai Teréz*: Szabaduló asszonyok. Budapest 1947, Dante k., Magyar Hirdető Iroda ny., 175 l.

A német munkatáborokba hurcolt magyar zsidó asszonyok gyötrelmes élete.

102. *Örkény István*: Lágerek népe. Budapest 1947, Budapesti Irodalmi Intézet k., Szikra ny., 190 l.

Zsidó hadifoglyok élete és nehéz helyzete rabtársaik mellett a szovjet táborokban.

103. *Tolnai László*: Kőszegi végállomás. Budapest 1947, Vörösvári k., Pauler ny., 77 l.

A 101/305 kisegítő munkásszázad útja Budapestről Kőszegre, majd Mauthausenbe. Parancsnoka Kovarcz Ernő. A tábori élet szenvedéseinek leírása, 6—7000 munkaszolgálatosból 300 maradt élve. Az elhaltak részletes listája.

104. *Fisch Henrik*: Keresztény egyházfők felsőházi beszédei a zsidókérdésben. Budapest 1947, Szerző k., Neuwald ny., 63 l.

A szerző bizonyítja, hogy a történelmi egyházak főpapjainak beszédei 1938-ban az I. és 1939-ben a II. zsidótörvény kapcsán sikeres előkészítői voltak a deportálásnak.

105. *Juhász Imre*: Az ostrom. Regényes korrajz Budapest ostromából. Budapest 1947, Szerző k., Ladányi ny., 290 l.

Hajszja a Budán elrejtőzött zsidók után 1944 december elejétől 1945 február 10-ig.

106. *Bolgár Elek*: A németek magyarországi politikája titkos német diplomáciai okmányokban 1937—1942. Budapest 1947, Szikra k., Franklin ny., 132 l.

A budapesti német információs szolgálat, továbbá Jagow német követ bizalmas jelentései a német külügyminisztériumnak a Horthy-család zsidó kapcsolatairól.

107. *Asztalos István*: Író a hadak útján. Krónika. Kolozsvár 1947, Józsa Béla k., Minerva ny., 134 l.

A szerző mint katonaszökevény 1944-ben Budapesten bujkált. A „Bujódi Budapesten”, „Bimbó utca”, és „Hetten voltunk” című fejezetekben ír a fővárosi zsidóság akkori szenvedésteli életéről, a nagyarányú keresztlevélhamításokról, a zsidó munkaszolgálatosokról, a nyilas razzsiákról és elhurcolásokról.

108. *A Pécsi Izraelita Hitközség*: A könnyek könyve. 1940—45 mártírai emlékére. Pécs é. n. [1947 ?], Polgár László k., Novák ny., 79 l.

A pécsi zsidó mártírok jegyzéke.

109. *Meszlényi Antal*: A magyar katolikus egyház és az emberi jogok védelme. Budapest 1947, Szent István Társulat k., Stephaneum ny., 178 l.

A szerző a hercegprímás megbízásából válaszolni kíván arra a vádra, hogy a katolikus egyház nem érvényesítette befolyását az üldözött zsidók védelmében. A könyv igazolni igyekszik, hogy a magyar püspöki kar Serédi Jusztinián hercegprímással az élén, továbbá a világi és szerzetes papok számos akciót indítottak a zsidóság megmentése érdekében. Ha az eredmény nem volt kielégítő, nem rajtuk múlt. Jelentősebb fejezetek: I. A budapesti pápai nuncius akciója. V. A hercegprímás tiltakozó pásztorlevele a zsidóüldözések ellen, Stern Samu hitközségi elnök köszönőlevele Serédihez fáradozásáért. VI. Egyéb egyházi akciók a zsidókat sújtó rendelkezések ellen. VII. A kalocsai érsek mentőakciója. Cavallieri Józsefnek, a Szent Kereszt főtitkárának cikke együttműködéséről a Zsidó Tanáccsal és az Izraelita Pártfogó Irodával.

110. *Eisenberg Béla*: Roskadozik a lelkem. Győr 1947, Szerző k., Neuwald ny., 4 l. Kiny. az Országos Rabbí Egyesület Értesítőjének 1947. évi decemberi számából.

Gyászbeszéd a győri deportált és munkaszolgálatos mártírok' emlékművének felavatásánál.

- III. *Kálmán Ödön*: Építések fel a romokat. Budapest 1947, Szerző k., Neuwald ny., 48 l.

Emlékbeszéd a mártír-istentiszteletek alkalmával.

112. *Mester Sándor*: A toll mártírjai. Budapest 1947, A Magyar Újságírók emigrált, deportált, internált csoportja k., Athenaeum ny., 240 l.

A mártírok névsora.

Nádor Jenő: Horthyliget.

Bodó Béla: Egy falat kenyér. (Halálmars Gunskirchenben.)

Faragó Miklós: Emlékek a rabszolgaságból. Egy kényszermunkás riportja. (Zsidó sáncások nyomorúsága a Dunántúlon a Todt szervezetben.)

Lukács Gyula: Évforduló. (Bergenbelseni történet.)

Sas László: Újságírók a viharban. (Ismert magyar újságírók sorsa a munkaszolgálatban.)

Tabi László: Egy kievi éjszaka. (Munkaszolgálatosok a kievi kórházban.)

Várnai Dániel: Hazádnak rendületlenül. (Egy német halálgár leírása.)

Sós Endre: Zöldi Márton poklában. (Neves magyar zsidó írók a kecskeméti táborban 1944 júliusában.)

Stób Zoltán: Az égi dráma. (Amerikai repülőtéradás a horthyligeti internálótábor ellen.)

Nádass József: Az inferno tornácában. (Mauthauseni élmények.)

Török Sándor: Magatartás. (Újságírók sorsa a Rökk Szilárd utcai toloncházról Csepelre.)

Zsoldos Jenő: A „186”-os naplójából. (Egy internált sorsa a Rökk Szilárd utcában, Csepelen, Horthyligeten, Kecskeméten, Vecsén és a Józsefvárosi-pályaudvaron, ahonnan megszökik.)

Fodor Tibor: Kisriport a kecskeméti nagy halálmenetről. (14 000 zsidó deportálása Zöldi Márton irányítása mellett a kecskeméti téglagyárból.)

A sajtókamarából kizárt és halálra szánt újságírók névsora.

113. *Frenkel Jenő*: Emlékavató. Budapest 1947. Klny. az Országos Rabbí Egyesület Értesítőjének 1947 december havi számából. 4 l.

A szegedi zsidó mártír-émlékmű felavatásán tartott gyászbeszéd.

114. *Radisics Elemér*: Judaizmus, antiszemitizmus, cionizmus. Bereczky Albert református püspök és Herskovits Fábán budapesti rabbi hozzászólásával. Budapest 1947, Officina k. és ny., 64 l.

Zsidó problémák tárgylagos elemzése.

115. *Csécsy Imre*: Ha Hitler győzött volna. Budapest 1947, Vajna és Bokor k., Otthon ny., 48 l.

A magyar társadalom egy részének kedvére volt a zsidóüldözés, mert gazdasági előnyöket remélt a maga számára. Szerző kimu-

tatja, hogy ez a gazdasági megerősödés nem lett volna tartós, mert Hitler győzelme esetén Magyarország Németország kizsákmányolt gyarmatává vált volna és a zsidók kiirtása után a gazdasági előnyöket ők aratták volna le.

116. *Szekfü Gyula*: Forradalom után. Budapest 1948, Cserépfalvy k., Antiqua ny., 207 l.

A neves történetíró kimutatja, hogy a zsidó probléma esztelen, erkölcstelen és erőszakos megoldási kísérletei csak sietették Magyarországot tragikus összeomlását és előkészítették a talajt a forradalmi átalakulás számára. A zsidóvagyon könnyű megszerzésének lehetősége előidézte a magyar vezetőrétegek és a tisztikar erkölcsi romlását, ez vezetett az újvidéki vérfürdőhöz, a deportálásokhoz és a dunaparti kivégzésekhez.

117. *Lévai Jenő*: Zsidósors Európában. Az üldözések kora. Budapest 1948, Magyar Téka k., Merkantil ny., 335 l. 44 kép, 92 hasonmás.

Külföldi mentőakciók a magyar zsidóság érdekében. A sanszalvadori főkonzul, Mantello György jelentős szerepe a világ közvéleményének felrázásában. Az első auschwitzi jegyzőkönyv, Roosewelt demarsa. A svájci sajtó döntő fontosságú hadjárata a magyarországi zsidók deportálása ellen és annak credménye. Értékes dokumentumok fotokópiákban és a forrásmunkák részletes megjelölése.

118. *Puder Sándor*: Emlékbeszéd a tüdőszakorvosi kar mártírjairól. Budapest 1948, Szerző k., 9 l. Klny. a „Pneumonologia Danubiana” 1948. évfolyamából.

119. *Lévai Jenő*: Zsidósors Magyarországon. Az üldözések kora. Budapest 1948, Magyar Téka k., Merkantil ny., 479 l.

Az egyetlen részletes kísérlet a fasiszta korabeli magyar zsidóság összefoglaló történetének megírására külföldi követségek anyaga, külföldre mentett magyar dokumentumok, népbírói jegyzőkönyvek és a Magyar Zsidók Központi Tanácsának levéltári adatai alapján, a felszabadulás utáni zsidó vezető körök approbációjával. A könyv felöleli a magyar zsidóság rövid történetét 1933-ig, majd a IV. fejezetben a prefasiszta korától kezdve 1945 február 13-ig, Budapest teljes felszabadításáig. Az 1944. év eseményeinek és a deportálások végrehajtásának legrészletesebb ismertetése. A magyar zsidóság önmentő kísérletei: a palesztinai kivándorlási mozgalom, az ortodox s cionista akciók. A függékben a magyar zsidóság veszteségi statisztikájának összeállítása.

120. *Simon Lajos*: Keretlegény voltam. Háborús élmények. Szinnai Tivadar előszavával. Budapest 1948, Szerző k., Faragó ny., 64 l.

Egy jóérzésű keretlegény leírása a hozzá beosztott munkaszolgá-

latosok sorsáról, melyen ő sokat enyhített. Menleveleket szerzett, visszavitte századát Budapestre és bementette a gettóba.

121. *Kossa István*: A Dunától a Donig. Riport. Budapest 1948, Athenaeum ny., 229 l.

Jelentős forrásmunka. A szerző — ma vezető államférfiú — szocialista meggyőződéséért egy különleges büntető munkásszázadba került. Megbízható és részletes leírást nyújt arról az ember-telen bánásmódról, melyben a zsidó munkaszolgálatosokat a keret tiszti és legénységi tagjai részcsitették Szovjetországnak németek megszállta területén. A felszabadulás után a szerzőnek sikerült a szadista főbűnös tisztek és altisztek egy részét népbíró-ság elé állítani és kivégeztetni (Murray-Metzl Lipót, Spóner Rudolf, Szívós, Rogyits stb.). A függék több fontos népbíróági jegyző-könyvet és jólsikerült fényképet, továbbá a különleges munka-század és a keret tagjainak névsorát tartalmazza.

122. *Szép Ernő*: Emberszag. Emlékezések. Budapest 1948, Keresztes k., Hellasz ny., 141 l.

A sáncmunkára hurcolt nagy magyar-zsidó költő élményei a veresegyházi táborban, 1944 október 20—november 9.

123. *Zsolt Ágnes*: Éva leányom. A 13 éves Éva harcolt életéért a harmadik birodalom hóhéraival, de a német vadállat legyőzte őt. Budapest 1948, Új Idők k., Márkus ny., 83 l.

Zsolt Béla, a neves magyar író leányának naplója 1944 február 13-tól május 30-ig, mikor a nagyváradi gettóból elhurcolták.

124. *Rab Erzsébet*: És nem verik félre a harangot. Budapest 1948, Anonymus k. és ny., 383 l.

A mártírhalt szenvedett dombovári rabbi, Friedmann Hillel özvegyének leírása a dombovári zsidóság deportálásáról és élmé-nyeiről a nő munkatáborokban, Auschwitzban, Leipzigben, Ber-genbelsenben és Theresienstadtban.

125. *Febéri Armand*: Horthy Miklós rablásai és panamáit. Budapest 1948, Szerző k., Világosság ny., 32 l.

Horthy Miklósnak, Magyarország kormányzójának szerepe egy kenderesi zsidó család deportálásában.

126. *Szakasits György*: Törvényen kívül. Naplójegyzetek a német meg-szállás idejéből. Budapest 1948, Dolgozók Könyvszolgálat k., Forrás ny., 143 l.

Szakasits Árpád szociáldemokrata vezér fia a német megszállástól kezdve Budapesten és vidéken bujkálni volt kénytelen. Szem-tantúja volt a körmeneti zsidóság gettósításának és deportálásá-nak. A fogházba alakított budapesti Rabbiképző ismertetése, ahol egy ideig bezárva tartották.

127. *Salamon Elemér*: Nyolcezer kilométer. Kíspeszt 1948, Corvina k., Faragó ny., 160 l. Megjelent részben a „Képes Hét” c. folyóirat-ban 1947 február 1-től április 8-ig.

A „Mozgó vesztőhely” folytatása. A gyötrelmes munkaszolgálat elől a szerző átszökik az oroszokhoz és mikor felszabadulás után onnan visszatér, feljeleníti és részben személyes nyomozás után elfogja századának kegyetlen parancsnokát és keretlegényeit s valamennyit bitófára juttatja.

128. *Barát Endre*: Rabszolgák voltunk. Napló 1942—43. Budapest 1948, Cserépfalvy k., Igazság ny., 160 l.

Egy munkaszolgálatos század élménye a Szovjetunió megszállt területén. A tábori csendőrök kegyetlenkedései, a munkaszol-gálatosok gyötrelmei és kifosztása s a Don-tól való visszavonulás borzalmi 40 fokos hidegben.

129. *Sós Endre*: Európai fasizmus és antiszemitizmus. Budapest 1948, Magyar Téka k., Máté ny., 316 l.

Értékes összefoglaló munka a tárgyra vonatkozó nagy nemzet-közi bibliográfiai összeállítással és kimerítő regiszterrel. A III. fejezet foglalkozik a magyarországi antiszemitizmus történetével 1919-től 1945-ig. A VI. fejezet tartalma: Zsidók az antifasiszta hadseregekben, Szenes Anna, a palesztinai katonák harcai a demokráciáért. A XII. fejezet címe: A számok beszélnek. Statisz-tikai adatok a magyar zsidóság veszteségeiről, a háború előtti s utáni létszámáról.

130. *Kosztolányi Dezsőné*: Tűzes cipőben. Budapest 1948, Káldor k., Magyar Központi Híradó ny., 181 l.

Kosztolányi Dezső, a kiváló magyar költő zsidóságmazású özve-gyének és gyermekének gyötrelmei a nyilasok elől való bujká-lásuk idején.

131. *Bánáti Miklós*: Égő gyűlölet. Organisation Todt 1943—44. Pest-erzsébet 1948, Szerző k., Béke ny., 82 l.

A zsidó munkaszolgálatosok bori életének részletes ismertetése számszerű adatokkal. A „Berlinlager”, az első bori visszavonuló csoport sorsa, a cservenkai tömegmészárlás, deportálás Német-országba. A második csoportot megmentik a jugoszláv partizánok.

132. A Hásomér Hácáir az ellenállási mozgalomban 1942—44. Budapest 1948, Hásomér Hácáir-Borochov kör k., Forrás ny., 24 l.

Részletes beszámoló a cionista ifjúság szerepéről az ellenállási mozgalomban, kapcsolataik a partizánokkal, kiknek számos vezető egyéniségét ők bujtatták.

133. *Scheiber Sándor*: Mártírok vére. Emlékbeszéd. Budapest 1948, Szerző k., Neuwald ny., 12 l.

Gyászbeszéd a Vadász u. 29 sz. svájci védett ház mártírjainak (Dr. Scheiber Lajosné, Weisz Artur, Hunwald Szimcha stb.) emlékére.

134. *Löwinger Sámuel*: A zsidókérdés Magyarországon 1944 után. Bibó István tanulmányához a „Válasz” 1948 október—novemberi számában. Budapest 1948, Szerző k., Neuwald ny., 12 l. Megjelent az Országos Rabbí Egyesület Értesítőjének 1948 december havi számában.

A szerző szerint Bibó tanulmányában a számonkérés és a zsidók és kommunisták azonosítása kerül előtérbe, holott a kérdést a kisebbség lélektani szempontjából kellett volna vizsgálni. A keresztény magyar társadalom felcölősségét meg kell állapítani, mert a zsidóüldözéssel szemben legfeljebb közönyös volt, segítsérről szó sem lehetett. A megtorlás nem állt arányban a pusztulással. A neoantiszemitizmust nem a zsidóknak a felszabadulás utáni túlzott hatalma, ellenkezőleg, a nem várt védtelensége váltotta ki.

135. Tízezer hazahozott hősi halott. Dinnyés Lajos előszavával. Beszámoló a Munkaszolgálatosok Országos Antifasiszta Szövetsége Központjában felállított exhumációs és síremlék-bizottságok működéséről. Budapest 1948. A Munkaszolgálatosok Exhumációs és Síremlék Bizottságának k., Hedvig ny., 96 l.

A munkaszolgálatos mártírok eddig — különösképpen Nyugat-Magyarországon — lebonyolított exhumációinak kimutatása számzerű adatokkal és az agnoszkáltak névsorával.

136. *Béki Ernő—Kiss Árpád—Takács István*: Társadalmi nevelésünk kérdései. Szabad beszélgetés. Budapest 1948, Budapest Székesfőváros Irodalmi Intézet k., Budapest Székesfőváros Háziny., 310 l. Bóka László: Az antiszemitizmus. (168—176 l.)

Az egész magyar zsidóságot kegyetlenül megbélyegezték, kifosztották s ügyszólván szemünk láttára legnagyobb részben kiirtották. Mindezek ellenére még fertőz az antiszemitizmus. Az új nemzedéket a demokrácia számára csak úgy lehet felnevelni, ha nem az antiszemitizmussal vitázva látjuk el feladatunkat, hanem pozitív tanítással lehetetlenné tesszük, hogy az antiszemitizmus fertőzete az ifjúság fejlődő szelleméhez jusson.

137. A Zsidó Világkongresszus Magyarországi Képviselte statisztikai osztályának közleményei 1—14. szám. Szerkeszti Pach Zsigmond Pál és Sándor Vilmos. Budapest 1947—1949.

Az első megbízható számok a magyarországi zsidóságnak a fasiszta üldözés folytán szenvedett veszteségeiről: 564 000 áldozat. (1. szám.) Igen értékes adatok a felszabadulás után életben maradt magyar zsidók anyagi, gazdasági és családi viszonyairól (10, 11, 12 sz.), továbbá a hitfelekezeti szervezetekről (13, 14 sz.).

- 137/a. *Scheiber Sándor*: Pfeiffer Izsák emléke. Budapest 1949, Szerző k., Neuwald ny., 64 l.

W. Munkácsi Noémi: Pfeiffer Izsák, az ember (5—9 l.). A monori zsidó papköltő mártírhalála Dachauban.

138. *Izraelita Hitközség Tapolca*: Emlékezés szeretteinkről. Tapolcáról és járásából származott és elhurcolt zsidó mártírjaink szent emlékére. Könnyek könyve. Tapolca 1949, László ny., 14 l.

A Tapolca és környékéről elhurcolt zsidó vértanúk névsora.

139. A Mindszenty bűnügy okmányai (Sárga könyv). Budapest 1949, Athenaeum ny., 86 l.

A II. fejezet címe: Mindszenty kapcsolata a nyilasokkal.

140. Mindszenty József a Népbíróság előtt (Fekete könyv). Budapest 1949, Állami Lapkiadó k., Athenaeum ny., 187 l.

A vádirat 7. szakasza szerint Mindszenty programjában szerepel a fasiszta korabeli zsidótörvények visszaállítása. Kihallgatása alkalmával felolvassák nyilatkozatát, mely szerint a „zsidó” sajtó, mely a mindenben keresztül törtető és hódító zsidóság előcsapata, megölte Magyarországot.

141. *Scheiber Sándor*: Az őszike. Budapest 1950, Szerző k., Hírlap ny., 15 l. Klny. az „Új Élet” 1950. 26-ik számából.

Emlékbeszéd Löw Immanuel síremlékének felavatásakor.

- 141/a. *Komlós Ottó*: Keleti tanulmányok Hirschler Pál emlékére. Budapest 1950, Szerző k., Kertész ny. Karcag, 194 + 12 l.

Benoschofsky Imre: Hirschler Pál (2—9 l.). A székesfehérvári tudós főrabbi mártírhalála Auschwitzban.

142. *Ladányi Andor*: A klerikális reakció a Horthy-rendszerben. Budapest 1952, Művelt Nép Könyvk., Szikra ny., 40 l.

A katolikus egyházfők zsidóellenes beállítottsága. Serédi fogadta Szálasit, szóbelileg utasította a püspököket, esküdjenek fel rá. A Vatikán elismerte Szálasit.

143. *Csonka Rózsa*: A klerikális reakció az ellenforradalom győzelméért. Budapest 1952, Művelt Nép Könyvk., Athenaeum ny., 93 l.

„Út a fehér terrortól a Grösz-perig” c. fejezetben ismerteti a katolikus egyház álláspontját a zsidó törvényekkel és zsidóüldözéssel kapcsolatban. A győri püspök felhatalmazta egyházi és világi tanerőit, hogy letehessék Szálasira az esküt.

144. *Fekete Mihály*: Partizánok az Ávas alján. Egy diósgyőri munkás visszaemlékezései. Budapest 1955, Szikra k., Franklin ny., 125 l.

A XIV. fejezetben leírja a szerző a miskolci és diósgyőri gettóban uralkodó kibírhatatlan állapotokat, a csendőrség embertelen magatartását és az ipari munkások őszinte együttérzését a szenvedőkkel. Egy munkaszolgálatos csapatot beszerveznek a diósgyőri illegális kommunista pártba.

145. *Földes Mihály*: Az újpesti partizánok. Budapest 1955, Szikra k., Franklin ny., 144 l.

Bujkáló zsidók nyilas őrizetben 1944 végén Újpesten és a partizánok küzdelmei megmentésükért.

146. *Kertész Róbert*: Ne felejtst! Budapest 1955, Szépirodalmi Könyvk., Nyomdaipari Tanulóintézet ny., 157 l.

Egy üldözött nemzsidó lapszerkesztő tárgyilagos beszámolója a magyar zsidóság 1944. évi szenvedéseiről.

147. *G. Fazekas Erzsébet*: Vándorló szerkesztőség. Budapest 1955, Művelt Nép k., Athenaeum ny., 152 l.

A IV. fejezet beszámol a köszegi mártírok legyilkolásáról.

148. *Tiszay Andor*: Hazánk felszabadulása. 1944—45. Budapest 1955, A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár k., Egyetemi ny., 316 l.

Bibliográfia és dokumentum-gyűjtemény.

149. *Köves Erzsébet*: A második világháború története. 1939—45. Budapest 1956, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár k., Egyetemi ny., 167 l.

Válogatott művek bibliográfiája.

150. *György István*: Halálraítéltek. Budapest 1957, Kossuth Könyvk., Szikra ny., 239 l.

A bori munkaszolgálatos élet leírása a „Berlintáborban”, a „két lépcső”, a cservenkai tömegmészárlás, Radnóti Miklós, a neves költő utolsó hónapjai.

- 150/a. *Benoschofsky Imre*: Harminc év után. [Hitszónoklatok.] *Scheiber Sándor* előszavával. Budapest 1958. A Budapesti Izraelita Hitközség k., Egyetemi ny., 79. l.

Isten mártír szolgája. (A Maros utcai vértanúk emlékezete.) Tíz csztendő. (A felszabadulás 10. évfordulója alkalmából.)

- 150/b. *Horváth József—Nemes János—Pintér István—Szabó László*: Az utolsó felvonás. A „Népszabadság” c. napilap hasonló című riportsorozatának átdolgozott és bővített kiadása. Budapest 1958, Zrínyi Honvéd k., Zrínyi ny., 526 l.

A Horthy—Szálasi kor részletes történetének keretében a magyar zsidóság szenvedéstörténetének vázlatos ismertetése a német megszállástól a felszabadulásig. Baky László és Endre László zsidóellenes tevékenysége, a zsidórendeletek, a vidéki zsidóság deportálása, a Chorin- és Kornfeld-családok megmenekülése az SS segítségével, a Horthy-mentesítések, Mandel Hermann agyonkínzása a Városi Színház ellen elkövetett bombamerénylet miatt, Kun páter működése, a dunaparti kivégzések és a hegyeshalmi országúton vándorló zsidó tömegek gyötrelmei. Toldy Árpád csendőrezredes kiviszi az országból a zsidóktól elrablott vagyont, mely végül Schwarzbach St. Veitben az amerikai csapatok kezébe kerül.

B) SZÉPIRODALMI MŰVEK

151. *Fedor Ágnes*: Sárga nárcisz. Egy marék vers. 1939—45. Budapest 1945, Magyar Téka k., Forrás ny., 48 l.

A fasiszta idők cseményei kapcsán írt versek, melyekben a szerző a zsidóellenes rendelkezésekről, sárga csillag viseléséről, az összeköltözésekről stb. emlékezik meg. Jelentősebb versek: Búcsú a riporttól, Március 19, Karszalagos hólapátolók, Hurcolkodás stb.

152. *Márai Sándor*: Verses könyv. Budapest 1945, Révai k. és ny., 83 l.

1944—45-ben a bombázott Budapestén írt keserű versek, ahol minden hagyomány, igazság és hűség meghalt, a hitet és származást csak árulják és büszkélkednek a kiigényelt zsidó vagyonnal. E tárgyról szólnak a 61., 63. és 72. sz. versek.

153. *Vándor Kálmán*: Mea maxima culpa. Regény. Budapest 1945, Pantheon k., Bethlen ny., 369 l.

Háborús regény az 1943—44-es évekről, sok zsidó vonatkozással, az úvidéki vérfürdő és az 1944-es zsidó bujtatások részletes leírásával.

154. *Barát Endre*: Nem üthetett vissza. Versek. Nagykáta 1945, Fauszt k., a Kommunista Párt ny., 63 l.

28 vers 1942 májustól 1945 májusig. A munkaszolgálatosok megalázásáról és megkínzásáról. Bíz benne, hogy eljön a számonkérés ideje, később azonban megenyhül, nem bosszút, hanem feledést keres.

155. *Gyenes István*: Élet a föld alatt. Regény. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 96 l.

Egy illegális alakulat küzdelmei Budapest ostroma idején. Munkaszolgálatosok kiszabadítása egy Váci úti munkatáborból és a nyilasok szadista zsidóüldözései.

156. *Várnai Zseni*: Üldözött versek. Budapest 1945, Athenaeum k. és ny., 202 l.

Ezeket a verseket a szerző, aki maga is üldözött volt, a fasizmus idején írta, mikor megjelenésüket nem engedélyezték. Jelentősebb versei: Látomás Jeremiással, Az üldözöttek jajjai, Csillagom, Mi megmaradtunk.

157. *Kassák Lajos*: Kis könyv haldoklásunk emlékére. Budapest 1945, Új Idők k., Szikra ny., 110 l.

Naplójegyzetek 1944 májusától 1944 karácsonyig. Látogatás egy sárga foltot viselő magyar szobrásznál, jegyzetek a sárgacsillagos zsidók magatartásáról.

158. *Berend Miklósné*: Visszahulló kő. Regény. Budapest 1945, Körmendi k., Független ny., 407 l.

Egy nő regénye, ki a néphangulat hatása alatt nyilas lesz, de kiábrándul és öngyilkosságot követ el.

159. *Palásti László és Stella Adorján*: Nevessünk Hitleréken. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 43 l.

Antifasiszta tréfák és anekdoták gyűjteménye.

160. *Hollós Korvin Lajos*: Hátsó lépcső. Regény. Budapest 1945, Anonymus k. és ny., 475 l.

Társadalmi regény az 1938—39. évekből. Szerző tárgyalja az akkor kiadott zsidótörvényeket, a zsidó problémákat és a nyilaskeresztes párt megindulását.

161. *Molnár Jenő Antal*: Két világ. Regény. Budapest 1945, Müller Károly k., Légrády ny., 224 l.

Egy félárja lány tragédiája 1944-ben.

162. *Kovai Lőrinc*: Fekete vetés. Regény. Budapest 1946, Szikra k. és ny., 202 l.

Társadalmi regény a két világháború közötti korszakból, a zsidó-üldözés részletes rajzával. A zöldingesek izgatása a faluban, a zsidók és kommunisták azonosítása, a zsidók ok nélkül való internálása, az újvidéki vérengzés, nyilaspropaganda.

163. *Déry Tibor*: Alvilági játékok. Regény Budapest ostromának idejéből. Budapest 1946, Szikra k. és ny., 131 l. Újból lenyomva „A ló meg az öregasszony” c. elbeszélés-kötetben. Budapest 1955, Magvető Könyvki., Alföldi ny., 515 l.

Történetek az óvóhelyről Budapest ostromának napjaiból, mikor néhány pincében még zsidók bujtak, kiket a nyilasok halálra kerestek.

164. *Gömöri Jenő*: A szörnyű év. I. Siralomházban. Rabságom versei 1944-ből. Budapest 1946, Vajna és Bokor k., Otthon ny., 79 l.

Versék az ungvári gyűjtőtáborból, ahonnan a szerzőt deportálni akarták. Innen megmenekült. A versek keletkezési ideje 1944 április 18—május 30. Jelentősebb versek: Téglagyári rémség, Reggel a gyűjtőtáborban, Egy emberi dúvadhoz (Endre Lászlóhoz, ki meglátogatta a tábor), Valakit lelöttek, Megy egy transzport, Zöldi Márton.

165. *Berend Miklósné*: Ne ölj! Regény. Budapest 1946, Körmendi k., Független ny., 276 l.

Világháborús regény 1942-től a felszabadulásig. A zsidó problémák széleskörű taglalása, a munkaszolgálatosok sorsa Ukrajnában, az újvidéki „razzia”, a hamis papírok, a svájci védettházak, bevonulás a KISOK-pályára, a sáncsásra elhurcoltak kálváriája és a Szálasi idők szörnyűségei.

166. *Gervai Sándor*: Szorongás a Dunaparton. Novellák. Budapest 1946, Szerző k., Schwarz ny., 16 l.

Két munkaszolgálatos-történet.

167. *Sós Magda*: Szabaduló versek. 1944—45. Budapest 1946, Génius k., Révai ny., 96 l.

A költő verseit a német munkatábor gyötrelmei között írta. Jelesebb költemények: Schol egy rés, A halálból, De tép, de fáj, de bánom, Végrendelet.

168. *Bródy László*: Esztendő. Versek. Budapest 1946, Szemes k., Weisz ny., 128 l.

Versék az 1941—45 közötti időből: Az örült mázoló, Családfa, Hol vannak, Fehér négerek, Nemzetközi negyed, Haragszik a Duna.

169. *Sásdi Sándor*: Fehér kenyér. Életrajz. Budapest 1946, Magyar Hírdető Iroda ny., 224 l.

A szerző életrajzi regénye, aki mint munkaszolgálatos Dachaub került, családja pedig egy más német koncentrációs táborban pusztult el.

170. *Szilágyi Tibor*: Együgyű program. Újabb versek. Fodor József előszavával. Pap Károly emlékének. Budapest 1946, Szerző k., Klein ny., 128 l.

Mártírok és pribékek, Két kis musz beszél, Dal egy keretlegényről, Keretlegény voltam, Pap Károly, Szellemidézés.

171. *Budapesti antológia*: Költemények Budáról, Pestről, Budapestről. Szerkesztette Rubinyi Mózes és Szoboszlai Ferenc. Budapest 1946, Budapest Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet k., Budapest Székesfőváros Háziny., 380 l.

Sós Endre: 1945. január 16. Vers.
Tábori Pál: Levél Budapestre. Vers.

172. *Gellért Anikó*: Tétova szárnyak. Regény. Budapest 1946, Fővárosi Könyvk. és ny., 250 l.

Egy deportált és halálba hajszolt zsidó férfi szerelmi regénye egy nemzsidó leánnyal.

173. *Frank Erzsébet*: 365 nap. 1944—45. Versk. Miskolc 1946, A Munkaszolgálatosok Szövetségének Felsőmagyarországi Csoportja k., Bokor és Fischer ny., 85 l. Az előszót írta Zsolt Béla.

Tartalma a verscímekekből kiolvashatóan: Honvédelmi munkán, A téglagyárban, Vagon-utazás, Auschwitz, Plasov—Krakkó, Újból Auschwitz, Gyári munkás leszek, Ut a szabadság felé.

174. *Kincs Miklós*: Versk az üldöztetések napjaiból. Budapest 1946, Szerző k., Gyarmati ny., 16 l.

Üsd a zsidót!, Tudod-e?, A hitchagyó tépelődése, Volt, elmúlt.

175. *Rónai Ernő*: Örök szegény. Dokumentregény. Budapest 1947, Szerző k., Antiqua ny., 438 l.

A regény a német megszállással kezdődik és a Nagykátára behívott munkaszolgálatos szerző élményeit írja le a sőregpusztai, az újpesti, majd a türkei táborban. Újpesten a hírhedt Péterfy csendőrezredes volt a parancsnoka. Itt módja volt az újpesti zsidóság deportálását közvetlen közlől végignézni.

176. *Balla Sándor*: Gettó... Versk. Budapest 1947, Magyar írók, művészek és műpártolók egyesületének k., Magyar ny., 32 l.

A gettóban 1944 november, december havában írt versk: A csillag árnyékában, Halottak a templomudvaron, Két kis bakancs, Vigyázzatok.

177. *Bóka László*: Magyar mártír-írók antológiája. Budapest 1947, Cserépfalvy k., Szikra ny., 309 l.

A fasiszmus elpusztította zsidó írók méltatása, műveikből való szemelvényekkel. A könyv a nevesebb zsidó mártír-írók teljes névsorát nyújtja (53 név).

178. *Szirmai Tivadar*: Sötét ablakok. Regény. Budapest 1947, Dante k., Magyar Központi Híradó ny., 492 l.

Dokumentregény költött nevekkel, de a korszak és az események hiteles rajzával. A budapesti zsidóság 1944. évi szenvedéseinek és élményeinek részletes leírása.

179. *Jávor Judit*: Hang a pokolból. Egy 17 éves iskoláslány önvallóása a németországi haláltáborokból. Budapest 1947, Szerző k., Officina ny., 96 l.

Egy deportált zsidólány versben írt élményei Auschwitz és Augsburg muníció-gyáraiban.

180. *Lówy Mátyás*: Memento. Versk. Budapest 1947, Szerző k., Főlió ny., 48 l.

A szerző az ukránai hómezőkön és a mauthauseni táborban szenvedett, ezek az élmények tükröződnek verseiben: Miért, Utolsó szó jogán, Egy határszéli falu, Memento, Buday-Goldberger Leó emlékezetére, Mauthausen 1944.

181. *Gervai Sándor*: Azt a kort nem fogjuk visszasírni. Budapest 1947, Szerző k., Neuwald ny., 173 l.

Különböző cikkek a fasiszmus megszűnte után újból aktuálissá vált zsidókérdésről és egy hosszabb tanulmány: Tárgyilagos vallomás Borról.

182. *Nemes Tibor*: A Don halottja. Versk. Budapest 1947, Vajna és Bokor k., Globus ny., 96 l.

Munkaszolgálatban és szovjet hadifogságban írt versk: Pantarhei, Majdanek, Almodj.

183. *Királybegyi Pál*: Nem mindenki halt meg. Regény. Budapest 1947, Globus k., Hungária ny., 143 l. Megjelent eredetileg folytatásokban a „Képes Figyelő” c. hetilapban.

Humoros regény egy munkaszolgálatos sorsáról a németországi koncentrációs táborban.

184. *Vasvári István*: Torlódo nyár. Válogatott versk. Budapest 1947, Szerző k., Kardos ny., 77 l.

A szerző költeményei munkaszolgálatos idejéből: Kárpáti szél, Fegyvertelenül.

185. *Vészi Endre*: Mire tavasz lesz. Regény. Budapest 1947, Népszava k., Világosság ny., 157 l.

Egy vagon története, mely 1944-ben békés hivatása helyett zsidókat szállított Németországba és gyötrelmeknek tanúja volt.

186. *Szántó György*: Messiások. Regény. Budapest 1947, Bárd Ferenc és Fia k., Fémes ny., 250 l.

Szerző a fasiszta korszak zsidóüldözésére és borzalmaira a zsidó történelemből: Menasse ben Izrael, Sabbataj Cvi és Spinoza életéből keres választ.

187. *Fedor Ágnes*: Különös karnevál. Regény. Budapest 1947, Magyar Téka k., Antiqua ny., 380 l.

A vidéki gettóélet rajza, egy zsidó család bujkálása Budapesten keresztény ismerőseinél.

188. *Ignác Rózsa*: Márványkikötő. Regény. Budapest 1947, Dante k., Otthon ny., 76 l.

A nyilasok rettegése a magyar zsidók visszatérésétől, mikor az elrabolt vagyont vissza kell adni (43—49 l.).

189. *Ákos Miklós*: Utolsó alkalom. Regény. Budapest 1947, Fórum k., Máté ny., 278 l.

Egy fasiszta tisztviselő kiábrándulása a nyilas eszmékből.

190. *Tersánszky J. Jenő*: III. Bandika a vészben. Regény. Budapest 1947, Stúdió k., Magyar Hirdető ny., 222 l. Újra lenyomva a Szerelmes csóka c. könyvben. Budapest 1956, Magvető k., 385 l.

Egy kanárimadár zsidó családhoz kerül, ott végignézi az 1944. év eseményeit, a családfő pusztulását, a strohmann működését a zsidó üzletben, a nyilas-vérezést és felszabadulást.

191. *Barabás Tibor*: Szerelmem Eszti. Novellák. Budapest 1947, Cserépfalvy k., Független ny., 67 l.

Munkaszolgálatosok, deportáltak és sáncások története.

192. *Nagy Zoltán*: Álmomban zené. Költemények. Bóka László előszavával. Budapest 1947, Bródy András k., Hungária Hírlap ny., 90 l.

A „Zord idők” ciklusban: Zsidócsillag, Zord idők, A bélyegesek, Egy szegény zsidó halálára.

193. *Hernádi György*: Akik élve maradtak. Versék. Kassák Lajos előszavával. Budapest 1947, Faust k., Tamás ny., 95 l.

1942—43 között írt versek: A sárga folt, Közös sors, 1944—45 között a deportációból írt versei: Kaufering, A kétségbeesés útján, Dachau, Szürke napok és hideg éjszakák közt, Felszabadulás, Prédikáció, A viszontlátás.

194. *Gömöri Jenő*: A szörnyű év. II. A József utcai versek. Bujkálások versei 1944-ből. Budapest 1948, Szerző k., Otthon ny., 102 l.

Jelentősebb versek: Egy lepecsételt lakás előtt, Erdélyi Józsefhez, Anyám halálára, Szonett a végetnemérő kőről.

195. *Hollós Korvin Lajos*: Bőjti szelek. Regény. Budapest 1948, Magyar Könyvbarátok k., Springer ny., 148 l.

Egy zsidó gyárigazgató története, kinek családját kiirtották. A neoantiszemitizmus tervei a zsidókérdés megoldására.

196. *Erdős Gábor*: Hol van Isten? Versek. Budapest 1948, Nobel Elek k., Gács és Szücs ny., 49 l.

Szerzőt 13 éves korában a nyilasok a Dunába lötték. Istentkereső versei között említendő a „Vén zsidó”, kit zöldingesek kergetnek és gyaláznak.

197. *Vészi Endre*: A két vöröshajú. Regény. Budapest 1948, Népszava k., Világosság ny., 287 l.

Egy zsidó házaspár története a Gömbös-féle korrupt gazdasági élet és a nyilas—német megszállás idején.

198. *Szilágyi István*: A Regent-ház regénye. Budapest 1948, Magyar Írás k., Független ny., 143 l.

A budai ostrom idején rombadőlt hatalmas bérpalotában a nyilasok bujkáló zsidókat keresnek.

199. *Farkas Ferenc*: Megmértél. Drámai képsorozat. Miskolc 1948, Szerző k., Steiner Testvérek ny., 33 l.

A zsidó történet képekben. Az utolsó kép Auschwitz.

200. *Körmendi Ferenc*: Így kezdődött. Regény. Budapest 1948, Káldor k., Márkus ny., 206 l.

Két iskolatárs szembekerül egymással. Az egyik a zsidótörvények miatt állástalanná vált tisztviselő, ki kivándorolni készül, a másik nyilasérzelmű és erőszakosan felfelé kíván törtetni. A nyilas gyilkosává lesz zsidó barátjának.

201. *Szilágyi Géza*: Válogatott és új versek. Budapest 1948, Magyar Téka k., Márkus ny., 152 l.

Az egyik versciklus címe: A sötétség éveiből 1940—44.

202. *Déry Tibor*: A tanúk. Gunyoros szomorújáték 7 képben. Budapest 1948, Hungária k. és ny., 118 l.

Egy vegyesházasságban élő zsidó orvosnak és anyjának tragédiája 1944-ben.

203. *Mária Béla*: Életed kötelez. Versek. Budapest 1948, Munkás Író k., Béke ny., 64 l.

A „Vérző szájjal” c. versciklus darabjait Kievben és Borban írta: Dal a mélyről, Egy gyilkos világban, Vérző szájjal.

204. Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Évkönyve 1948. évre. Szerkesztette: Szemere Samu. Budapest 1948, Scheiber Sándor k., Kertész ny., 335 l.

Barát Endre: Anyámról. Vers.

Szép Ernő: Három felebarát.

Elek Oszkárné Csetényi Erzsébet: Száz nap. Vers.

W. Munkácsi Noémi: Akit ittfelejtett Isten. Vers.

203. *Győri Illés István*: Dalol a munka, dalol a gép. Versek. Budapest 1948, Szerző k., Athenaeum ny., 96 l.

„A sárca csillag” (Toloncház 1944 április), „Kattogó kerék” (Dal a deportáló vagonról).

206. *Örkény István*: Budai bőjt. Novellák. Budapest 1948, Budapest Székesfőváros Irodalmi Intézete k., Budapest Székesfőváros Háziny., 250 l.

Zsidóhalál. Munkaszolgálatos történet a Dontól való visszavonulás napjaiból.

207. *Gergely Márta*: Meteor. Regény. Budapest 1949, Új Idők k., Légrády ny., 192 l.

Egy zsidó könyvterjesztő vállalat története a „strohmann” időkben.

208. *Szabó Pál*: Isten malmai. Regény. Budapest 1949, Athenaeum k. és ny., 356 l.

A fasiszta idők zsidóüldözésének részletes ismertetése. Minden zsidót, aki a falunak útjában áll (intéző, orvos stb.) feljelentenek s visznek Ukrajnába. A zsidó gettó felállítása, a zsidók elhurcolása Nagyváradra és onnan deportálása Németországba. Az üldözött zsidókról nagy együttérzéssel ír. A falu népe nem akarja elhinni, hogy a köztük régóta élő zsidó családokat elhurcolják, a református pap a zsidótemplomban imádkozik, hogy a németek ne fözzenek szappant az elhurcoltakból.

209. *Tersánszky J. Jenő*: Egy kézikocsi története. Budapest 1949, Révai k. és ny., 141 l. Megjelent a Világ c. napilapban 1948. júl. 2—aug. 13.

Egy kárpitos kézikocsijának használatán keresztül a szerző leírja az 1944-es év minden borzalmát, szenvedését és az üldözöttek sorsát.

210. *Sándor Kálmán*: Tolvajok kertje. Regény. Budapest 1949, Révai k. és ny., 327 l.

A németországi Grauningban levő munkatáborban és kórházban élő különböző nemzetiségű deportáltak élményei a hazamenetelig. A zsidók szenvedései a deportálás alatt, a zsidó tragédia részletei, antiszemitizmus a táborban, az ortodox zsidók elkülönülése és a zsidó élelmesség a tábori élet nehézségei között.

211. *Lakatos István*: Pokol tornácán. Versek. Budapest 1949, Dante k., Független ny., 104 l.

A „Pokol tornácán” c. versciklus beszél Radnóti, Szerb Antal, Sárközy haláláról, a Dunába lőtt halottakról és a budapesti hullahegyekről.

212. *Sásdi Sándor*: Énekő élet. Regény. Budapest 1949, Dante k., Márkus ny., 220 l.

A postfasizmus a faluban. A deportálásból hazatért zsidót, kinek minden ingóságát elrabolták, ellenségesen fogadják és a plébános uszítása folytán vérvád ürügyén agyonverik.

213. *Berda József*: Egő évek felé. Versck. Budapest 1949, Kulcsár k., Egyetemi ny., 78 l.

Egy távoli asszonyhoz. Ré muralom 1944, György Oszkár jeltelen sírja felé, Mementőként.

214. *Illés Béla*: A vígszínházi csata. Regény. Budapest 1950, Révai k. és ny., 124 l.

A szerző a szovjet hadsereg őrnagya volt és beszámol a budapesti gettó felszabadításáért folytatott harcokról, melyeknek személyes résztvevője volt. Élményei a gettóban.

215. *Mosonyi Albert*: Decrescendo... Válogatott versek. Budapest 1950, Szerző k., Élet Irodalmi és Nyomdai Műintézet, 96 l.

Világháborús versek, a „Mártírok” című az eltűnt deportáltakról szól.

216. *Barát Endre*: Hajnalban indultak el. Regény. Budapest 1950, Athenaeum k. és ny., 358 l.

Partizán bányászregény számos zsidó vonatkozással.

217. *K. Nagy József*: Nehéz esztendő. Regény. Budapest 1951, Szépirodalmi Könyvk., Athenaeum ny., 368 l.

1944-es vidéki történet a zsidók gettósításáról, bevagonrozásáról és a kegyetlen csendőrterrorról.

218. *Kamjén István*: Emberpiac. Regény. Budapest 1951, Szépirodalmi Könyvk., Révai ny., 308 l.

Kubikos regény. Nyilas agitáció falun, de a munkások világosan látják, hogy az antiszemitizmus csak porhintés a szociális igazságtalanságok leplezésére. Két zsidó boltos van a faluban, ez az oka mindennek, pedig a helyettük jött új kereskedők fokozottabban követik el a jogtalanságokat, amelyeket a zsidóknak felrótak.

219. *Sarkadi Imre*: Rozi. Regény. Budapest 1951, Ifjúsági Könyvk., Athenaeum ny., 292 l.

Leírja egy munkaszolgálatos csoport — 38 ember — legyilkolását (61—63 l.).

220. *Radnóti Miklós*: Válogatott versei. Válogatta és a bevezető tanulmányt írta Somlyó György. Budapest 1952, Szépirodalmi Könyvk., Révai ny., 128 l.

A költőt 1940-től kezdve többször viszik munkaszolgálatra, 1944-ben a bori rézbányákba kerül, onnan a német visszavonuláskor elhurcolják és az abdai tömegsírban fejezi be életét. Ez évek nevesebb versei: Péntek, Ötödik ecloga, Nem tudhatom, A bujdosó, Töredék, Hetedik ecloga (Lager Heideman), Levél a hitveshez, Gyökér, A la recherche, Erőltetett menet, Razglednicák (1–4).

221. *Aczél Tamás*: A szabadság árnyékában. Regény. Budapest 1952, Szépirodalmi Könyvk., Szikra ny., Harmadik kiadás. 282 l.

A regény a háború utolsó hónapjaiban indul és leírja az óvóhelyen bujkáló zsidók gyötrelmeit, továbbá a Dunántúlra hurcolt zsidó munkaszolgálatosok bántalmazását, kifosztását, a nyilasok és honvédtisztek kegyetlen bánásmódját.

222. *Karintby Ferenc*: Budapesti tavasz. Regény. Budapest 1953, Szépirodalmi Könyvk., Szikra ny., 397 l.

A regény 1944 karácsonykor indul, mikor Budapest körül bezárult az ostromgyűrű és végződik 1945 április 4-ével, Magyarország teljes felszabadulásával. Az első két részben hű képét adja a nyilasok zsidóellenes garázdálkodásának.

223. *Somlyó György*: Vallomás a békéről. Versek. Budapest 1953, Szépirodalmi Könyvk., Révai ny., 110 l.

Az „Emlékezzetek” c. versciklusban: Arckép 1944 november 28 (a Józsefvárosi pályaudvaron), Hova? (Budapest 1944 december), Utolsó emberig (Budapest 1945 január).

224. *Hegedüs Géza*: Útvesztő. Regény. Budapest 1954, Ifjúsági Könyvk., Athenaeum ny., 315 l.

A negyedik rész: A szörnyeteg torkában. Feljelentések alapján SAS-behívók, a voronyezsi vereség után a zsidó munkaszolgálatosok gyötrelmei a visszavonuláskor.

225. *Zelk Zoltán*: Mint égő lelkiismeret. Válogatott és új versek. Budapest 1954, Szépirodalmi Könyvk., Athenaeum ny., 371 l.

Versciklus az 1942–43–44. évekből. Tartalmazza a költő Ukrajnában írt verseit. Jelentősebbek: Parancs (Ukrajnában elpusztult magyar írók), Mivégre?, Két év után.

226. *Mesterházi Lajos*: Tanuság. Az ember nevében. Regény. I. rész. Budapest 1955, Szépirodalmi Könyvk., Athenaeum ny., 380 l.

1944 évvégi történet a budapesti nyilas rémuralomról, az óvóhelyi életéről és a zsidóüldözésről. Elmondja Honti János, a zsidó származású világhírű folklorista tragédiáját.

227. *Hegedüs Géza*: Sötétség utolsó órái. Regény. Budapest 1955, Szépirodalmi Könyvk., Athenaeum ny., 278 l.

1945 év elején lejártszódó regény, mikor Budapest felszabadulása után a nyilasok már csak Dunántúl egy részén voltak urak. Nyilas kegyetlenkedések a zsidó munkaszolgálatosokkal, kiket kihajtanak egy ausztriai munkatáborba. A német fasizmus utolsó percei, melyek még rengeteg zsidó munkaszolgálatos és deportált halálát okozták. A hírhedt eisenerzi halálmenet Mauthausentől Guns-kirchenbe.

228. *Déry Tibor*: Emlékeim az alvilágból. Emlékirat. Budapest 1955, Országos Béketanács k., Athenaeum ny., 78 l. Újból lenyomva a Két emlék c. kötetben. Szépirodalmi Könyvk., Budapest 1955, 136 l.

A szerző élményei a második világháború napjaiból, különösen a nyilasüldözések idején.

229. *Barabás Tibor*: A szeretet forrása. Válogatott elbeszélések. 1934–54. Budapest 1955, Szépirodalmi Könyvk., Szikra ny., 208 l.

Két elbeszélés: A „Szabadulás” c. a harkai megsemmisítő táborról szól, „A visszavonulás” c. pedig a zsidó munkaszolgálatosokról beszél a Strij folyónál.

230. *Thury Zsuzsa*: Virradat előtt. Regény. Budapest 1955, Szépirodalmi Könyvk., Szikra ny., 333 l.

Két zsidó nő, anya és leánya, hamis papírokkal bujkál Budapesten, a fiút szerzetesek rejtegetik.

231. *Vázsonyi Endre*: Piroška. Regény. Budapest 1955, Magvető Könyvk., Terv ny., 136 l.

Történet Csepel-Királyerdőből, ahol 1944 év végén a nyilasok zsidókat hajszoltak.

232. *Bárdos László*: Melkun Menyhért utazása. Regény. Budapest 1956, Ifjúsági Könyvk., Athenaeum ny., 186 l.

Egy szabóinas németországi lágerbe kerül és ott zsidó deportáltak között él, osztja szenvedésüket és közöttük hal meg.

233. *Jankovich Ferenc*: Csepp a tengerben. Regény és korrajz. Budapest 1956, Magvető Könyvk., Akadémiai ny., 714 l.

A dunántúli deportálás leírása. Szerző részletesen foglalkozik a zsidósággal, melyet túlélte, törtető fajnak rajzol, mely azonban a művészet mecénása és az irodalom fejlesztője.

234. *Fehér Klára*: A tenger. Regény. Budapest 1956, Szépirodalmi Könyvk., Athenaeum ny., I–II. 792 l.

A Mezőgazdasági Gépgyár története: A kidobott zsidó tisztviselők. A keresztény asszony a fajvédő törvények miatt elválk zsidó urától. Nyilas törtető az irodában. Lopják a zsidó vagyont.

235. *Cseres Tibor*: Here báró. Regény. Budapest 1956, Magvető Könyvk., Akadémiai ny., 258 l.
Egy vidéken bujkáló zsidólány kiszolgáltatottsága.
236. *Gelléri Andor Endre*: Egy önérzet története. Budapest 1957, Szépirodalmi Könyvk., Kossuth ny., 328 l.
A szerző munkaszolgálatos élményei (278—282. l.).
237. *Vasvári István*: Tizediziglen. Versek. Budapest 1957, Magvető k., Franklin ny., 123 l.
A „Döbbenet” ciklus versei: Kárpáti szél, Erdélyi pasztell, Vox humana, Döbbenet, Rachelhez.
238. *Vihar Béla*: A szerelem születése. Versek. Budapest 1958, Szépirodalmi Könyvk., 151 l.
Az Isten halála. Dr. F. D. (Friedman Dénes újpesti főrabbi) a prédikátor emlékeztére. Meghalt 1944. Emlék.
239. *Major Ottó*: A hetedik pecsét. Regény. Budapest 1958, Magvető k., Szegedi ny., 298 l.
Napló Budapest ostromának utolsó napjaiból. Rendelkezés a bujkáló zsidók jelentkezéséről, a zsidók tömeges Dunába-ölése. A zsidók kiköltözésének leírása felszabaduláskor a gettóból. Elszakított zsidó családtagok kétségbeesetten keresik egymást. A Dob utca környékén egy orosz katona letépi róluk a sárga csillagot.
240. *Szilágyi Géza*: Koldusok táncdala. Válogatott versek. 1893—1956. Budapest 1958, Magvető Könyvk., Franklin ny., 187. l.
Újabb költemények a „Sötétség éveiből” (1940—44) c. versciklusból: Peremélet, Deportált fiamnak, Lillának.

C) KÉPZŐMŰVÉSZETI KIADVÁNYOK

241. *Aldor Péter*: 1944. Rajzok. Fodor József előszavával. Budapest 1945, Független Magyarország k., Független ny., 18 t.
242. *Kádár Béla*: Dies irae. Budapest 1945, Anonymus Irodalmi és Művészeti Intézet k., Általános ny., 24 tollrajz.
243. Képek az elhurcoltakról. Millok Sándor előszavával. Budapest 1945, Kiadta a fasiszták által elhurcoltakat segítő bizottság. Harsányi István k., Révai ny., 20 l.
244. *Barta Ernő*: Danse macabre. 1944—45. Rajzok. Budapest 1946 [?] Körmendi k., Révai ny., 16 l.
245. *Adler Miklós*: 16 fametszet. Debrecen 1946 [?] Hechaluc k., Szabadság ny.
246. *Lukács Ágnes*: Auschwitz női tábor. Rajzgyűjtemény. Budapest 1946, Szocialista cionisták pártja k., Huschit ny., 24 t.
247. Akik meghaltak és akik harcoltak népünk becsületéért. A Jewish Agency for Palestine dokumentációs osztályának képgyűjteménye. Összeállította Herbszt Imre, szövegét írta Trostler Alfréd. Budapest [1946?] Jewish Agency for Palestine dokumentációs osztálya k., Igazság ny., 32 l.
248. *Abádi Ervin*: Elmondom. 1942—45. Budapest 1947, Szerző k., Arany ny., 27 t.
249. *Jankai Tibor*: Mártírok. Rajzok. Zsolt Béla előszavával. Békéscsaba 1947, Tevan k. és ny., 16 t.
250. *Abádi Ervin*: Két csillag, két világ. 1939—45. Felvételek a zsidó brigád harcairól és Abádi Ervin 12 rajza a fasiszta zsidóüldözésekről. Budapest 1948, Mifletet Hanoar Hameuchad k.

II. FOLYÓIRATOK

AGUDAT JISZRAEL

Időszaki lap.

1946 Ros Hasana—1947 Chanuka

1946
Chanuka *Stein Szimcha*: Chanuka a Don mentén.
Zsidó munkaszolgálatosok Chanuka-ünnepe a fronton.

Gombos Sosana: Chanuka Bergenbelsenben.
Gyertyagyújtás, tóra-olvasás, imádkozás a lágerben.

1947
Peszach *Ehrenfeld Rachel*: Széder-este a lágerben.
1945-ben Peszach hatodik napján szabadult fel Wiener-Neustadtban a deportált láger.

ALPENJÄGER TÁBOR

Hetilap.

Wels, 1945 június 14—július 12.

Cikkek a fasiszta pusztításról, a lágerélet hírei, közlemények a felszabadult Magyarországról és a külföldről, zsidó problémák tárgyalása, a lágerrendőrség értesítései, orvosi cikkek stb.

CHOZÉR

5708 Sevat 15—Sziván 17.

5708
Tévét 27 *Grózinger Sándor*: Komoly Ottó.
Az 1945 január 3-án elhurcolt és megölt nagy zsidó vezető méltatása.

DEMOKRÁCIA

Hetilap.

1945 április 15—1948 július 25.

1945
apr. 22 *Fóthy János*: A zsidó toll utolsó mohikánjai az internáló táborban. Így készült a „Harc” horthyligeti szenzációja.

Mikor és miképpen készültek azok az újságírói arcképek — a lapok szerint (Pester Lloyd, Pesti Hírlap stb.) összeállítva —, melyek a *Harc* c. lapban megjelentek.

- ápr. 15 *Balla Antal*: A szegedi gondolattól a Gestapóig. Cikksorozat.
A fasizmus rövid története Friedrich Istvántól Horthyig. A szerző szerint Horthy közepes tehetségű, kis kaliberű államférfi volt. A Habsburg-udvar barokk stílusú, spanyol etikettjét utánozta, ezért nevezi Szekfű Gyula Horthy korát neobarokknak. Uralmát állandó tömjénezés, erőltetett tekintélytiszteltet jellemezte. Bethlen István, Gömbös Gyula, Darányi Kálmán, Imrédy Béla, Teleky Pál és Bárdossy László portréi.
- ápr. 15 *Lestyán Sándor*: Az őrségváltás lovagjai. Cikksorozat.
A nyilas idők hatalomra került tehetségtelen akarnokai. Dohnányi Ernő, Rajnis Ferenc, Vaszary János portréi.
- máj. 6 Sz. M.: A nyugatmagyarországi halálmars. Cikksorozat.
A Szálasi-uralom végnapjai a Dunántúlon. A Sárvár és Szombathely felé menetelő elfáradt munkaszolgálatosokat és betegeket agyonlövik.
- máj. 13 *Szántó Dénes*: Magyar író élete és halála a munkatáborban.
Szerb Antal, Halász Gábor és Sárközi György emlékezete.
- jún. 11 *Peyer Károly* nyilatkozata a Gestapo által Mauthausenbe elhurcolt zsidó közéleti férfiak sorsáról.
- júl. 15 *Kun Andor*: Ismeretlen adatok a voronyeczi magyar katasztrófáról.
Ismerteti Jany Gusztáv vezérezredesnek a Törzsszálláson 1943 január 24-én kelt hadparancsát: A zsidó munkásszázadok a visszavonuláskor zárkóztak és rendben meneteltek, míg a csapatlegénység szétszóródott állati csűrbe benyomását keltette. E parancsot mindennap fel kellett olvasni a legénység előtt.
- júl. 22 —: Az Imrédy-ügy igaz története.
Imrédy zsidó származásának megállapítása.
- júl. 22 *Mátrai Sándor*: Fellebben a függöny a miniszterelnökség titkairól. Cikksorozat. Utolsó közlemény: augusztus 3.
Zánkay Péternének, a miniszterelnökség személyi titkárának emlékei Kállay Miklóstól egészen Szöllősi Jenőig, Szálasi helyetteséig, a miniszterelnökségen törtételekről. A zsidó ügyekre vonatkozólag számos értékes adatot tartalmaz.
- aug. 3 *Mátrai Sándor*: Mi történt Horthy és Hitler utolsó tanácskozásán? Az 1944 március 19-i koronatanács jegyzőkönyve.
Horthy beszámolt Hitlerrel való találkozásáról 1944 március 17-én Schloss Klessheimben. Hitler szemrehányásai Horthynak, hogy nem engedte meg a zsidók „lemészárlását” (Horthy saját szavai). Hitler szerint Finnországban csak hat-ezer zsidó van, mégis csupán ők lázítanak a háborúból

- való kiugrásra. Sztójai Döme informálja a koronatanácsot, mit referált ő Németországban Ribbentropnak a magyarországi zsidókérdésben: túl sokan vannak ahhoz, hogy a kérdés gyorsan megoldható legyen.
- aug. 12 *Kun Andor*: Újvidék korlátolt beszámítási képességű parancsnokának zsarolási ügye.
Hogyan és miért ítélték két évre Bajor vezérőrnagyot.
- aug. 19 *Kun Andor*: Nagybacsoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszterségének igaz története.
- aug. 19 M. S.: Ruppert Rezső már 1942 január 12-én figyelmeztette Keresztes Fischer Ferenc belügyminisztert az újvidéki eseményekre.
Keresztes Fischer intervenciója azonban Bartha honvédelmi miniszternél nem járt sikerrel.
- aug. 26 *Mátrai Sándor*: Riportsorozat a Horthy-korszak végéről.
Szálasi előre megállapodott a németekkel a hatalom átvételében.
- szept. 16 M. Gy.: Hogyan hiúsult meg a budapesti gettó kiirtása?
Szalai Pál nyilasparti összekötő vallomása a rendőrségen.
- szept. 30 *Kun Andor*: A leghitványabb Habsburg.
Albrecht főherceg szöktette meg az újvidéki tömeggyilkosokat.
- szept. 30 —: Szemtől szemben a háborús főbűnösökkel.
Interjú Bárdossyval, Imrédyvel, Kolozsvári Borcsa Mihállyal. Kérdések és feleletek a zsidóüldözéssel kapcsolatban.
- szept. 30 *iff. Kárpáti Aurél*: Grassy József [az újvidéki tömeggyilkos].
Halomra lövette a magyar katonákat a Don kanyarban. Hogyan bánt a munkaszolgálatosokkal és katonákkal 1942 telén.
- okt. 14 —: Baumgarten-díjas író a fasizmus áldozatai között.
- okt. 21 *Mátrai Sándor*: Részletek Szálasi naplójából.
Imrédy és Szálasi közötti ellentétek Imrédy zsidó vérbeütése miatt.
- nov. 11 *Pánczél Lajos*: Quisling.
Imrédy Béla útja.
- nov. 18 *Kun Andor*: A magyar náci vezérek lelki alkata.
Zsidóellenes magatartásuk lélektani magyarázata.
- dec. 25 —: Bajcsy-Zsilinszky Endre interpellációja az újvidéki vérfürdő ügyében 1942 december 11-én.
A képviselőházi napló alapján.
- 1946
jan. 20 —: Bajcsy-Zsilinszky Endre levele Kállay Miklós miniszterelnökhöz 1943 végén.
A nemzeti egység megőrzése jelszavának ürügyén ma tilos

- beszélni az újvidéki és zsablyai zsidó pogromokról, továbbá a több tízezernyi munkaszolgálatos megkínzásáról.
- márc. 17 **Tolvaly Róbert:** Himmler keze az újvidéki vérengzésben. A német befolyás a magyar–jugoszláv barátság szétrombolása céljából. Az újvidéki gyilkosokat németek szöktették meg Magyarországról.
- ápr. 7 **György Endre:** Feltárulnak a budapesti zsidó tanács titkai. Megkezdtek a tanácsstagok szerepének kivizsgálását.
- ápr. 7 **K. A.:** Előkerült Baký László ismeretlen naplója az 1938–1944 évekről. Részletek az 1944 júliusában tervezett puccsról, mikor Baký rajtaütésszerűen akarta deportálni Budapest zsidóságát.
- ápr. 21 **Amerikai beszélgetés Himmler Mártonnal.** Ő adta az igazságszolgáltatás kezére a magyar háborús bűnösöket.
- máj. 19 **M. S.:** Binder az osztrák válogatott [csatár] irányította a halasi vérengzést. 1944 október 20-án a kiskunhalasi vasútállomáson kétszázöt munkaszolgálatosból az SS százkilencvenhatot agyonlőtt.
- aug. 4 —: Berend rabbi felajánlkozó levele Endre Lászlóhoz. Berend Béla, szigetvári kerületi főrabbi egy Országos Zsidóügyi Szervezetet javasolt Endre Lászlónak és felajánlotta részvételét a zsidóság és a magyarság örök időre való szétválasztásában.
- aug. 23 —**trai:** A Zsidó Tanács és Szálasiék drámai táviratváltásai. A Zsidó Tanács a sürgönyök százait küldi a kormányhoz és a hercegprímáshoz, melyben tiltakozik a kegyetlenkedések ellen. Serédi válasza: nem tehet semmit. Budínszky László igazságügyminiszter felelete: a zsidóság hasson oda a hadviselő államoknál, hogy szűnjenek meg a magyar nemzet ellen elkövetett bombamerényletek.
- szept. 15 —**trai:** Tisztázódott Szencs Anna főhadnagy kivégzésének rejtélye. Feketealmi Czeydner állítólagos utasítása alapján Simon Gyula volt hadbíró-százados ítélet nélkül kivégeztette.
- okt. 20 —**r:** Ismeretlen adatok Wallenberg utolsó napjairól.
- nov. 3 —: Beszélgetés dr. Mengele első asszisztensével a fajkutató boncolásokról.
- 1947 **Kulcsár László:** A budapesti ostrom regénye. Az utolsó napok a felszabadulás előtt.
- febr. 16 **Fedor Ágnes:** Rácsnélküli börtön. A Jó pásztor apái 40–50 zsidó lányt bujtattak a nyilas időkben.
- aug. 3

DOAR MIZRACHI

Havonként kétszer, 1947 áprilisától havonként jelent meg.

1946 augusztus 25–1948 április

1947
jún.

Ungár Sándor: Az egyház és a zsidókérdés.

Az egyház nem tette meg 1944-ben a kötelességét. Az egyház az egyedüli, mely az antiszemitizmus lélektani okait meg tudta volna szüntetni. A zsidók csatlakoztak az egyházban, soha a rádióban egy csillapító szót, vagy megnyugtató beszédet nem lehetett hallani.

—: Hogyan mentette meg Budapest zsidó lakosságát a svájci konzul?

A Palestine Post 1947 május 23-i száma alapján.

DOLGOZÓK VILÁGLAPJA

Hetilap.

1945 augusztus 11–1951 október 20.

1945
aug. 11

Fedor Ágnes: Gyilkos asszonyok a bíróság előtt.

Dücsőné a nyilas agitátor, Salzerné Csöppi és Deli Pirooska a nyilas hóhérok, Horváthné a besúgónő, ki 80 zsidót elhurcoltatott stb.

aug. 18

—: Az SS kultúra akadémiaja: A haláltábor.

Egy deportált élményei Auschwitzban és Buchenwaldban.

okt. 20

Roboz Imre: Örláncot bevonni.

Deportált történet.

okt. 20

Mária Béla: Szabadulás.

A jugoszláv partizánok kiszabadítják a Borból visszatérő munkaszolgálatosok egy részét.

nov. 10

R. L.: Bárdossy, Szálasi, Baký.

nov. 24

Aldor Péter: Így láttam a háborús bűnösöket.

Rajzos riport az Andrássy út 60. fasizta gonosztevőiről. I. Imrédy.

dec. 15

Aldor Péter: Így láttam a háborús bűnösöket. II.

Szombathelyi Ferenc, a „vándor akasztófa-különítmény” felállítója.

1946

márc. 24

—: Bűn és bűnhődés.

Képes riport a Szálasi-kormány és Imrédy kivégzéséről.

ápr. 6

S. S.: Kádár György festőművész kiállítása auschwitzi képeiből.

ápr. 20

—: Egy fasizta kalandor élete és halála.

Jaross Andor volt belügyminiszter portréja.

- máj. 11 *Solti Lajos*: Volántól az akasztófaig.
Kovarcz Emil portréja.
- aug. 10 *M. A.*: Tömeggyilkos a templomi freskón.
1941-ben a máriabesnyői templom egyik freskójába Endre László képét festették be.
- aug. 31 *Vajda Albert*: Kolozsvári Borcsa Mihály, a fasiszta sajtókamara elnökének portréja.

ELET ÉS JÖVŐ

A magyar reformátusok országos betilapja.

1943 június 9—1949 június 25.

- 1945
jún. 9 *M. Gy.*: Az utolsó pillanatban is tiltakozom. — Ez volt a református egyház szava a nyilas kormányhoz.
Felelősség terheli azokat, kik a kereszténység nagy örhe-
lyein nem értették meg a Názáreti mester parancsait. De
vannak hősi csaták, miket fel kell jegyezni. Április végén
értesült a Református Egyház, hogy a belügyminiszteri ál-
lamtitkár utasítására Kárpátalján és a Szabolcsban vagonba
rakják a zsidókat és viszik oda, ahonnan nincs visszatérés.
1944 június 23-án ezért Balogh Jenő, a Konvent világi elnöke
és négy lelkész kihallgatásra ment a miniszterelnökhöz, a
külgyminiszterhez és a kormányzóhoz. Vittek egy éles-
hangú jegyzéket is, de eredményt nem értek el. Július 2-ra
egy tiltakozó pásztorlevél felolvasását nem volt módjukban
megvalósítani. A Katolikus Egyházzal nem tudtak együtt-
működni. Ravasz püspök jelentése a Szálasi kormány ide-
jéről: „A zsidók szenvedése túlhaladja az egyiptomi mére-
teket, úgy pusztítják őket, mint kártékony férgeket.” A cikk
hangsúlyozza, hogy az egyház szava, ha gyengén is, de
hangzott és ez akadályozta meg a deportálást 1944 július
12-től október 15-ig.
- jún. 16 Az Egyetemes Egyháztanács ünnepi nyilatkozata: Az em-
beri bűn sátáni gonoszsága megfertőzött minden szívet. El-
lent kell mondani olyan sátáni tanításnak, mely egyeseket
és nemzeteket vér, származás vagy cró jogán hátratesz vagy
sanyargat.
- 1946
jan. 19 *Muraközy Gyula* válasza Rátkai Károlynak a „Haladás” c.
lapban megjelent cikkére, melyben vádolja a Református
Egyházat, hogy nem adtak hitelt a koncentrációs táborok
borzalmairól szóló híreknek és nem álltak ki a zsidóság vé-
delmére. A szerző elismeri, hogy a második vád igaz, de
hirdeti, hogy sokan kockázatos és komoly szolgálatokban en-
gedelmeskedtek a lelkiismeret szavának.

- febr. 2 *Sz.*: Minck előtte megaláztattam ... (119. zsoltár 67. vers)
Fel kell ismerni a tévelygést: jött a zsidó lakosság deportá-
lása és nem tudtuk megakadályozni.
- máj. 25 A Magyarországi Református Egyház zsinati tanácsa má-
jus hó 9-én tartott ülésén határozatokat hozott: „A Magyar-
országi Református Egyház zsinati tanácsa a zsinat nevében
mélyen megalázkodva megvallja bűnét, amellyel ... elmu-
lasztotta inteni a népet és a felsőséget, amikor mindkettő ...
nem állt ki egész bátran az ártatlan üldözöttek mellett.”

- szept. 28 *Ravasz László*: A reformátusok ma.

A magyar Református Egyház mindig azt mondta, hogy a
zsidókérdést emberségesen kell megoldani, de az egyre in-
kább elhatalmasodó megszállás tirannizmusa belekergette
a magyar népet a lelkétől idegen formába. Hallgatott az
utca, hallgattak a pártok, a tudománynak, a művészetnek
a fórumai, hallgatott a sajtó. Egyedül az Egyház szólott, ta-
lán bátortalanul, de egyedül. A magyar Református Egy-
ház ezen kiállása folytán nem látta magát kényszerítve arra,
hogy a zsidóságtól bocsánatot kérjen. Nem helyes dolog
mások bűneiért kérni bocsánatot.

FAKLYA

Hetilap.

1946 május 19—1947 november 16.

- 1946
dec. 22 *Nagybacsoni Nagy Vilmos*: Miért kellett lemondanom a
honvédelmi miniszterségről?
Az egyik ok, hogy védelembe vette a munkaszolgálatosokat.
- dec. 29 —: Riport egy ismeretlen borkabátosról, ki 1944-ben szá-
zak életét mentette meg. Folytatásokban 1947 február 23-ig.
A német megszállás utolsó napjai Budapesten, a nyilasok
garázdálkodásai, Wallenberg utolsó látogatása a gettóban.
- 1947
febr. 16 —: Hogyan dolgozott az üldözöttek érdekében Szalai Pál,
aki a nyilas párt összekötője volt a főkapitányságon.
- márc. 2 —: Erdélyi József pályája az „Egyenlőségtől” a „Harc”-ig.
A „Solymosi Eszter” vére c. költemény 1937 július 6-án je-
lent meg a Virradatban. Ugyanakkor „Mózes éneke” cím-
mel verset küldött az Egyenlőségnek.
- ápr. 6 *Fabidy József*: Horthy Miklós vallomása a nürnbergi per-
ben.
A zsidók üldözését tudta nélkül hajtották végre, az újvidéki
vérengzésről utólag szerzett tudomást.

FORUM

Havilap.

1946 szeptember—1950 augusztus.

1946 november
(236—238 l.) *Káldor György: Bálint György. Nekrológ az ismert mártír íróról.*

1947 január
(35—47 l.) *Szigeti József: Szerb Antal.*

június
(461—465 l.) *Lukács György: Egy rossz regény margójára.*
A „Tovább” c. lap Miklós Andorról, az egykori „Az Est” c. napilap szerkesztőjéről közölt cikkében a „Haladás” c. folyóirat antiszemitizmust lát, a fasiszta „Egyedül Vagyunk” uszító hangját. A demokrácia az antiszemitizmus gyökereit is ki akarja tépni a magyar közéletből, de ez csak úgy sikerülhet, ha a zsidóság igazán haladó része belátja, hogy a dzsentroid Magyarország, mely szükségszerűen nőtt át a fasiszmusba, nem tudta volna magát tartani, ha a magyar zsidóság egy rétege nem asszimilálódott volna „felfelé”. Miklós Andor ügye nem zsidó kérdés. A sajtózüllésben, a meggyőződésnek a vásárában Miklós Andornak vezető szerepe volt. Ha egyébként demokratikus érzésű emberek át akarják festeni a múltat, csak azért, mert ebben a dzsentroid mocsárban a zsidóság egy része is lubickolt, akkor komolyan megnehezítik az antiszemitizmus szubjektív oldalai elleni harcot. Nem szabad égből emelni a középszerűséget (Molnár Ferencet), vagy a kártevőt (Miklós Andort) megvédeni csak azért, mert történetesen zsidó származásúak.

július
(553—558 l.) *Lukács György: Elfogulatlan irodalomszemléletért.*
Zsolt Béla Lukács Györgyöt azzal vádolta meg, hogy irodalomtörténeti gettót csinál. Lukács szerint Zsolt Béla, ha zsidóról van szó, elveszti kritikai éleslátását. Zsolt védi az úgynevezett „Lipótváros” irodalmi és kulturális szerepét, ezzel szemben támad egyes népi írókat, akik fasiszták, vagy fél-fasiszták voltak. Ezekkel az írókkal szemben sem kell feladni a kritikát, de tehetségtelen íróknál csak zsidó származásuk miatt szerecsen-mosdatást végrehajtani nem helyes.

szeptember
(712—714 l.) *Hatvany Lajos: A zsidóság szociológiája.*
A Horthy-korszakban a zsidóság egy része a feudalisták házi zsidája volt, pénzelt a haladó értelmiség és a munkásság elnyomását. Volt zsidó, aki megszavazta a numerus clausust (Mándi), volt, aki támogatta a fajvédő lapokat és folyóiratokat (Kornfeld Móric). Tehát itt volt egy birtokon

belüli keresztény-zsidó szövetség. Ez először feláldozta a birtokon kívüli zsidókat, aztán a birtokon belüli keresztények feláldozták a fajvédelmi eszméknek a zsidó nagybirtokosokat és tőkéseket. Utánuk azonban ők is elbuktak.

december
(960—967 l.) *Febér Klára: Auschwitz egy német város.*
Száz tizennégy éves gyerekkel, a budapesti Jurányi utcai leánygimnázium huszonöt növendékével, a Mester utcai polgári leányiskola huszonöt tanulóival és a tapolcai fiúpolgári iskola ötven diákjával a szerző egy harminckét pontos kérdőívet töltetett ki, ennek 22-ik pontja volt a következő kérdés: „Mi Auschwitz? Mit tudsz róla?” Ezek a gyermekek 8 év óta csak a háborúról hallanak s néhány év múlva ők fogják építeni az országot. A megkérdezett gyermekek közül nyolcvan sohasem hallott Auschwitzról, három gyerek tudta, hogy Auschwitz egy német város, néhány azt írta: gyűjtőtábor, zsidótábor. Kettő azt jegyezte meg: haláltábor. Egy azt írta: itt öltek meg egy pár zsidót és csak egyetlenegy jegyezte meg, hogy itt gyilkolták le a németek a zsidókat, a politikai foglyokat és hadifoglyokat a legállatibb kegyetlenséggel. Tapolcán a zsidók 90%-át elvitték és Auschwitzban megölték, a gyerekek mégsem ismerték Auschwitzot. Ezek a gyerekek, ha felnőnek, nem fogják bántani a fasisztákat, mert egyszerűen nem tudják, hogy tulajdonképpen kik voltak azok.

1948 május
(337—341 l.) *Ortutay Gyula: Radnóti Miklós születésnapján.*

HALADÁS

Hetilap.

1945 október 1—1950 március

1945 okt. 1 *Fedor Ágnes: Házmesternék civilben.*
1944-ben nagy bűncik voltak, az igazoló bizottság előtt mind tagad.

okt. 6 *A. G.: Vázsonyi János tragédiája.*
Élete Auschwitzban, halála Hannoverben.

Kelemen István: Szálasiék tetemrehívása.
Szálasi portréja Budapestre hozatala alkalmából.

Stób Zoltán: Nyilas roham és az Operaház.
Még mindig látható az Opera folyosóin néhány exponált nyilas karmester és énekes (Berg Ottó, Sámy Zoltán, Nagy Izabella).

- okt. 13 *Peterdy Mária*: Egy elfelejtett Szabó Dezső-cikk.
Megjelent a Magyar Életben. Tiltakozik benne Imrédy zsidótörvénye ellen, mely csak elvonja a figyelmet a magyarság legégetőbb követelményeitől.
- V. P.: A haláltábor zenekara.
Mauthauseni fogolyzenekar.
- okt. 20 *Gyöngyi László*: Beszéljünk másról.
A magyar közvélemény egy része már sokallja, hogy a zsidóüldözésről annyit beszélnek.
- okt. 27 *György Endre*: Ötvenezer férfit hurcoltak el múlt év [1944] október 20-án [Budapestről].
- nov. 10 *Kasznár Zoltán*: Szenes Anna.
A háború legnagyobb hősei közé sorolja a világsajtó Szenes Annát, kit most egy éve végeztek ki a nyilasok.
- nov. 17 — *jmb* —: Sváb invázió Baranyában.
Vaiszló község zsidóinak deportálása 1944 május hóban.
- Zsoldos László*: Az elhagyatott Bárdossy-villa.
A szerző Bárdossy éjjeliszekrényén egy 1944 augusztus 2-i keltezésű levelet talált, melyben a készülő nyilas puccsról értesítik, továbbá Roosevelt és Dawies üzenetét a New York-i nagygyűléshez, mely a zsidóüldözés ellen tiltakozott és figyelmeztette az embertelen cselekedetek résztvevőit, hogy nem fogják elkerülni büntetésüket.
- nov. 24 *Zsolt Béla*: A Weisz Manfréd-ügy.
A Chorin- és Weisz-családot a Gestapo kimentette Magyarországról. Chorin Ferencnek, az aradi főrabbi unokájának portréja, akinek javára még a zsidótörvénybe is becsempészték egy szakaszt és kinek üzemei még a legnagyobb zsidóüldözés idején is fegyvereket gyártottak Németország részére.
- Király Dezső*: Pillanatképek a nagy perről.
Imrédy Béla, Kunder Antal, Baky László, Endre László kihallgatása.
- Rátkai Károly*: Mit vallott Arnóthy Jungert Mihály a Gestapo előtt az 1944 október 15-i fegyverszünetről.
Horthy akkor azt az álláspontot képviselte, hogy a zsidókkal „emberségesen” kell bánni.
- dec. 1 *Zsolt Béla*: A kitartott férfiak forradalma.
Milotay István főszerkesztő és Rajnis Ferenc nyilas miniszter előléte.

- dec. 1 *Szatmári Jenő*: Hogyan zsarolt ki az SS a budapesti zsidóságból három és félmillió dollárt.
A Kasztner-Brand-Eichman-akció ismertetése. A Sztojaj-kormány kétnemzetű pengőt fizetett a németeknek, amiért kiszállították a zsidókat.
- Fenyő Miksa*: A Chorin—Weisz Manfréd-ügy. Válasz Zsolt Bélának.
Chorin tevékenysége a zsidó munkaszolgálatosok, a szlovákiai zsidó menekültek és az üldözött magyar zsidóság védelmében.
- dec. 8 *Zsolt Béla*: Horthy Miklós.
Még mindig él a legenda, hogy nem akarta a zsidók deportálását, nehezen szentesítette a zsidótörvényeket, hiszen textilmágnással kártyázott, felesége pedig zsidó szalonban dolgoztatott. E legendával szakítani kell.
- Szatmári Jenő*: Hogyan menekült meg a budapesti zsidóság a deportálástól és hogyan nem a Kistarcsáról elrabolt ezerhétszáz zsidó.
A Baky-puccs története; hogyan lopták ki Kistarcsáról a németek az ezerhétszáz zsidó internáltat, az utolsó deportált transzportot Magyarországról.
- Wertheimstein Viktor*: Lady R. magánlevelei Imrédyről, Bethlenről, Magyarország sorsáról.
Érdekes adatok Imrédy zsidóellenes beállítottságáról 1938-ban és a magyarországi zsidóság előrelátható tragikus sorsáról.
- dec. 22 Dr. Perl Gizella orvosnő levele. Megjelent eredetileg „Az ember” c. New York-i lapban.
Az orvosnő a német táborokban megölte a csecsemőket, hogy megmentse az anyákat.
- : Interjú Ravasz László református püspökkel.
Az egyházak Isten előtt állva elismerik és megvallják, hogy nem fejtettek ki bátor ellenállást a démonizmussal szemben, vállalják a felelősséget és az élő Isten előtt megvezekelnek érte. De ha megbuktatták volna a zsidótörvényt, úgy az Endre—Baky-uralom már 1939-ben kezdődött volna.
- dec. 29 —: A kormányzóság és Baky: Beleznay ezredes feljegyzései az 1944 júliusi Baky-puccsról.
Ennek elhárítása folytán maradt el a budapesti zsidóság deportálása.

—: Péterffy Gedeon, a katolikus papnevelde előjárójának nyilatkozata a magyar katolikus egyház szerepéről a zsidótörvények és zsidóüldözések idején.

A pápai nuncius és Serédi hercegreprímás szerepe a zsidómentés körül. A nyilasuralom erőszakoskodásai miatti aggodalmak törték meg és vitték sírba Serédit.

Eckhardt Tibor beszéde 1938 május 3-án a magyar parlamentben.

Elfogadta a zsidótörvényt.

1946
jan. 5

Zsolt Béla: A svábok?

Négyszázhuszezer svábot telepítenek ki, de ez nem jóvátétel azért, hogy nyolcszázzezer zsidóból százharmincezer jött haza és abból negyvenötezer Joint-adományból él. Vita Veres Péterrel, ki a zsidókat ki akarja telepíteni és nem akar nekik birtokot juttatni.

Kondor László: Interjú Ordass Lajos evangélikus püspökkel.

Az evangélikus egyház szerepe a zsidóüldözések során.

Fenyő Miksa: Levél Ravasz László református püspök védőbeszédéről.

Akkor egész mellet „állt ki” a zsidótörvények mellett, 1945-ben pedig úgy tesz, mintha elfelejtette volna.

jan. 12

Szentiványi Sándor unitárius püspökhelyettes nyilatkozata az egyházak büneiről [a zsidóüldözés idején].

Rátkay Károly: A kálvinizmus örök.

Ravasz László és a református egyház ellenséges szerepe a zsidókérdésben.

Hevesi Endre: Egy elkésett ecsetvonás Endre László portréjához.

Endre László 1944 december 17-én elvitette a Roszkovich utcai gyerekkórházban elbújtatott tíz kis zsidó gyermeket az Olaszfásori nyilas otthonba.

jan. 31

Kósa János: Zöldi Márton.

febr. 8

—: Statisztika a felszabadulás utáni magyar zsidóság kor szerinti megoszlásáról s helyzetéről számbelileg és gazdaságilag.

febr. 21

Zsolt Béla: Levél Macartney professzorhoz, aki Hóman szabadonbocsátását kérte.

Hóman bűnlajtsroma.

márc. 14

Antal Gábor—Fedor Ágnes—Gáspár Menyhért és Kósa János riportja: Beszámoló a német bevonulás sajtójáról, mely a zsidókérdés radikális megoldására izgat.

Bródy István riportja: Gyilkosok járnak köztünk.

A Liszt Ferenc téren leölt kétszáz zsidó exhumálása alkalmából.

márc. 21

Zsolt Béla: Még egyszer és utoljára Veres Péter.

Veres Péter az „Egyedül vagyunk”-ban és a „Turul Szövetségben” hirdetett világnézetével nevelte a későbbi pártszövevényeket. Rossznéven veszi Zsolt Bélától, hogy a zsidók sérelmeit tapintatlanul bolygatja. Zsolt Béla szerint a hallgatással csak megkönnyítene a neoantiszemita uszítók dolgát; Veres Péter felelős, hogy a felizgatott falusi tömegek megmozdulása az antiszemita lázongás útjára tévedt.

Szatmári Jenő riportja: Hitler már 1942 őszén követelte a magyar deportálást.

Jagow Hitler ultimátumával Ghyczy magyar külügyminiszternél járt és követelte a sárga foltot, az elkülönítést és a külföldi zsidók kiutasítását.

Sándor Dezső: Ember, aki keretlegény, földműves, miniszter. Neve: Dobi István.

Egy Gánton dolgozó munkaszolgálatos századnál, mint beosztott tizedes sokat segített a zsidók sorsán.

ápr. 3

Lukács Gyula: A 75 éves kivándorló.

Körmenyi Lajos ügyvéd, aki Ukrajnából hazamentette Zsolt Bélát, hogy Toronyi főhadnagy agyon ne verje.

Fedor Ágnes: Újabb népi írók ítéle a Haladás két hasábjához.

Féja Géza antiszemita múltja.

ápr. 25

Sz. J.: Egy adattal több arról, hogy Horthy éppúgy felelős Auschwitzért, mint Endre és Baky.

1943 április 17-én egy Hitler—Horthy-találkozón felvett jegyzőkönyv szerint Hitler világosan közölte a magyar zsidókra vonatkozó szándékait Horthyval.

Faragó László: K. Havas Géza.

Az 1945 április 25-én német lágerben meghalt író méltatása.

máj. 9

—: Látogatás a váci fegyházban.

A fegyencek között sok a gyilkos keretlegény, nincs bennük büntudat, ők érzik magukat mártíroknak.

- Gelléri András:* Május 4-én történt.
A gunsckirchener Vernichtungslager története és felszabadulása 1945 május 4-én.
- máj. 16 *Gallai Agnes:* Milotay István lakásában.
A Vilma királynő úti árvaház gyermekeinek sorsa 1944-ben, 18-at elvitték és kivégezték a Radetzky-laktanyában.
- Szegő Zsuzsa:* Siófok 1919 és 1946.
A Beregffy-villa Siófokon, ahol 1944 júniusában Endre és Baky a fő- és alispánokkal megbeszélték a dél-dunántúli deportálást.
- máj. 30 *Zsolt Béla* regénye: Kilenc koffer. (Folytatásokban.) Vége 1947 II. 27.
A szerző élményei a nagyváradai gettóban. A zsidó-értékek kutatása a legnagyobb kínzások közepette. A deportálás leírása. Az író az orvosok mesterségesen előidézett tifusztünetek alapján egy járványkórházba mentik, ahonnan feleségével együtt Pestre szökik.
- Zsoldos Andor:* Interjú Ádám Lajos orvosprofesszorral.
A Horthy-korszakban még a félvér zsidó prematurosokat sem vették fel az egyetemre.
- Szegő Zsuzsanna:* Riport a makói zsidó templom felgyújtásáról.
Makóról háromezer zsidót vittek el, hétszáz jött vissza.
- jún. 13 —: Európa zsidóságának kiirtására Hitlert a jeruzsálemi nagymufti buzdította.
Amin el Hussein jeruzsálemi főmufti közbenjárt a magyar kormánynál, hogy ne engedjen ki nyolcezer zsidó családot Palesztinába és csodálatát fejezi ki a magyar kormány zsidóellenes intézkedései iránt.
- jún. 19 *Füst Milán:* Az ember, aki ametiszt volt.
Megemlékezés Gáspár Zoltán mártír zsidó íróról.
- júl. 25 —: Reviczky Imre alezredest, tízezer munkaszolgálatos megmentőjét, a honvédelmi minisztérium nyugdíjazta.
Reviczky érdemei a zsidó munkaszolgálatosok körül.
- Demeter Imre:* Beszélgetés a „rohamrabbival” a cellában.
Berend Béla volt szigetvári főrabbi a Markó utcai fogházban beszél szerepéről 1944-ben.
- Récsey László:* Nyílt levél Balogh István államtitkárhoz.
Balogh nyilatkozott, hogy a deportálást, munkaszolgálatot stb. a zsidók viselkedése váltotta ki.

- aug. 8 *Péczei Egyed:* Jön a világ vége, hirdetik a „Jehova tanúi”.
A bori szénbányában együtt sínylődtek a zsidó munkaszolgálatosokkal és látták a cservenkai borzalmas vérfürdőt.
- aug. 29 Lord Rotschild beszéde az angol Lordok házában.
Édesanyja nővérét, Wertheimstein Arankát Nagyváradról deportálták és a haláltábor vasúti állomásán agyonlőtték.
- szept. 19 *Demeter Imre:* Háromszázhetvenből hárman jöttek vissza.
A soroksári zsidók sorsa.
- szept. 26 *Lengyel Géza:* Váci séta.
Kétezer zsidóból kétszáz jött vissza, a váciak passzív magatartása.
- : Szomory Dezső végrendelete.
1944 november 6-án halt meg egy svéd védett ház cseléd-szobájában.
- okt. 17 *Márkus László:* Ilyen Istenben nem hiszek.
A bíróság elítélt egy evangélikus lelkészt, mert 1944-ben zsidókat keresztelt, hogy megmentse őket.
- nov. 7 *Bóka László:* Az igazi per.
Megemlékezés Radnóti Miklósról, Szerb Antalról és Pap Károlyról, kiknek mártírháláláért viselni kell a felelősséget.
- nov. 14 *Máté Elek:* Az egyházak mulasztása.
A protestáns egyház szerepe az 1944. évi nyári kitérési hullám idején.
- nov. 28 *Zsoldos Andor:* Háború és béke Orosházán.
Fürst Ervin orosházi evangélikus lelkész 1944-ben megmentette a tőrakat.
- : Ubrizsy Pál rendőrfogalmazó.
Sok zsidó újságíró küldött halálba.
- dec. 5 Németh Antal [a Nemzeti Színház volt igazgatója] levele Hóman Bálinthoz.
Szüntesse meg a zsidó művészek tiszteleti tagságát a Nemzeti Színházban, mert ha Gál Gyula meghal, Hevesi főrabbi fogja temetni a színház előcsarnokából.
- dec. 25 *Sz. J.:* A Kasztner-ügy.
Zsidómentési akciójának ismertetése.
- 1947
jan. 2 *Balázs Béla:* Nem hiba, hanem szerencsétlenség.
Amióta a szocializmus az esedékes történelmi kérdés, azóta a zsidó probléma megszűnt külön kérdés lenni. Ez csak szimptóma, melyet a betegségtől függetlenül külön gyógy-

hová tette a zsidóktól elrabolt aranyat. Ő mindent Toldy csendőrezredesre hárít, ki Kőszegről azt Tirolba vitte.

- jún. 12 *Papp Antal*: Szombathelyi levél.
Négyezer zsidóból százharminc jött vissza.
- jún. 26 —: Széll Tivadar statisztikus szerint a magyarországi zsidóság vesztesége csak kétszázhuszezer fő.
Valószínűleg csak Csonka-Magyarországot veszi alapul, holott Horthy megnagyobbodott Magyarországaról kell venni az adatokat, mert onnan folyt a deportálás.
- Zsoldos Andor*: Csoda a budai hegyek között.
Sztehló Gábor evangélikus lelkész egy budai pincében összegyűjtött s megvédett számos üldözöttet, főleg kisgyermekeket és árvákat.
- júl. 10 —: Koalíciós gyász Kaposvárott.
Hármezerhatszáz zsidóból kétszázhusz jött vissza. Az egyik szónok szerint a magyar parasztság volt a legkevésbé antiszemita réteg.
- : Mindszenty hercegprímás nyilatkozata a „Der Neue Weg” c. bécsi lapban.
Európában „csak” ötmillió zsidó pusztult el, ebből nem hatszázötvenezer, „csupán” négy-ötszázezer Magyarországról, ebből is néhány száz eltűntet megtaláltak.
- Geleji Dezső*: Soproni levél.
Kapy evangélikus püspök beszéde: Mindenki felelős a magyar zsidóság pusztulásáért. Ezernyolcszáz soproni zsidóból kilencven került meg.
- júl. 17 a. g.: Egy gyümölcszacskó csodálatos története.
Szerző a csarnokban gyümölcsöt vásárolt és ezt olyan zacskóba csomagolták, mely eredetileg akta volt. Benne egy feljelentés, melyet Madacsy István házmester, Budapest, Kossuth Lajos u. 17. alatt írt; közli, hogy Király-Kaufmann Jenő és családja oroszbarátok, külföldi rádiót hallgatnak, és kéri a tekintetes I. Honvéd Hadtestparancsnokságot, hogy nevezetteket hívja be munkaszolgálatra.
- júl. 24 *Antal Gábor*: Két város.
Gyöngyösön — ahonnan 1944 áprilisában ezernyolcszáz zsidót hurcoltak el és háromszáz jött vissza — megbánás mutatkozik. Salgótarjánban azonban még zsidóellenes a hangulat.
- Ungár Sándor*: Az egyház és a zsidókérdés.
A katolikus egyház a zsidóságtól követeli, hogy olvadjon be, holott nem tett semmit az üldözött zsidókért. Beol-

adni csak magasabb kultúrába lehet, a keresztény kultúra nem magasabb rendű, hiszen közülük került ki a sok gyilkos; a zsidók erre nem lettek volna képesek.

- júl. 31 —: dr. Charles Lutz.
A külföldi lapok hosszú cikkekben számolnak be az 1944. évi zsidómentő munkásságáról. Hétezer helyett hatvanezer védlevelet adott ki.
- aug. 6 *Papp Antal*: Tíz igaz ember. (Folytatásos regény, végződik 1948 február 12-én).
1945 tavaszán hazajönnek a munkaszolgálatosok, hogy ismét belehelyezkedjenek a magyar társadalomba. A falu félelemmel várja őket, mert tudják, hogy vissza kell adni elrablott tulajdonukat. Szerző igyekszik megmagyarázni, miért lett a falu antiszemita, még az asszimilált zsidósággal szemben is.
- aug. 31 —: Aki kiállt az üldözöttekért.
Részletek Peyer Károly 1939 március 1-én a második zsidótörvény tárgyalásakor a parlamentben mondott beszédéből. A zsidótörvényt — szerinte — csak a városi lakosság kívánja gazdasági érdekből, a falu nem óhajtja.
- szept. 11 —: Péhm (Mindszenty) József.
A hercegprímás 1937-ben a dunántúli plébánosülésen méltatlankodott, hogy a nyilasok az egyházat ellenségüknek tartják, holott a faji gondolatot s a numerus clausust már sok évvel a nyilasok fellépte előtt megvalósította az egyház.
- Lukács Gyula*: Tánc a kongresszus körül.
Miskolcra tizenhatezer zsidót deportáltak, ezerkétszáz jött haza.
- L. G.: Séta páter Tomekkel.
Tomek Vince piarista rendfőnök 1944-ben számos zsidót mentett meg.
- okt. 2 *Gogolák Lajos*: Kinek volt igaza?
Portré Chorin Ferencről: papokat és tábornokokat (Jany Gusztávot) fogadott estélyén, mikor a zsidó munkaszolgálatosok már a Szovjetunióban kintlódtak.
- okt. 16 *Antal Gábor*: Az utolsó szertartás.
A balfi emléktábla avatása alkalmából: Nem lehet lezárni a mártírokra való nyilvános emlékezést, a gyászolók joga, hogy kisírassák fájdalmukat, mert megbékélés csak aztán jöhet. Büntudat nélkül a magyar társadalom futóhomokra építi a demokráciát.

- okt. 30 *Zsolt Béla*: Feleségem könyve.
Ismerteti az „Éva leányom” c. könyvet, egy 13 éves kislány naplóját, kít 1944 október 17-én egy német táborban el-
égtek.
- nov. 27 *Gereben Pál*: Interjú a beregszászi Godivával.
Tavi Árpád csendőrhadnagy 1944 május 16-án Beregszászon minden deportálandót levetkőztetett és férfi csend-
őrök hajtották végre a testi motozást.
- ~~1948~~
~~jan. 15~~ —: Biró József művészettörténész és apját, Biró Márk gim-
náziumi igazgatót 1945 januárjában nyilasok a Dunába ölték.
- márc. 11 *Zsolt Béla*: Beszélgetés Kasztner Rezsővel.
Az 1944-es események ügyében Nürnbergbe idézték tanú-
nak.
- márc. 25 *Szegő Zsuzsanna*: A tyúkszemvágó története.
Nidosy Nedics Imre, Budapest nyilasparancsnok-helyette-
sének élete a Gellért-fürdőtől az akasztófáig.
- ápr. 15 *Kiss Dezső*: A sárga csillag.
Feltűzésének négy esztendő évfordulója alkalmából. A
munkásság és parasztság undorral nézte, az értelmiség
örült.
- Zsolt Béla*: Halál Budapesten. (Regény folytatásokban.)
A felszabadulás utáni társadalmi regény. Az emberek nem
tanulnak a történelmi eseményekből.
- ápr. 29 A. G.: Draskó bácsi.
Draskovics Sándor Hódmezővásárhelyen és Bodnár János
Szerencsen kiálltak a zsidó munkaszolgálatosokért.
- máj. 17 *Balázs Sándor*: Beszélgetés Korbácsos Ilonkával.
Klein Miklósné, Kohn Ilonka Bergenbelsenben a blokk
német parancsnokának helyettese volt, verte a zsidó nőket,
egy gyermeket halálra taposott.
- jún. 26 *Hatvany Lajos*: Irén húgom.
Hatvany Irén Auschwitzban pusztult el.
- júl. 22 *Erdőházi Hugó*: Elkésett lemondás a komáromiak érettségi
találkozójáról.
Az egyik osztálytársa kémelhárító főhadnagy volt, a ma-
gyar tanár nyilas.
- Máté Elek*: Az új püspök.
Bereczky Albert református püspök zsidómentő működé-
sének méltatása.

- aug. 26 *Enyedi Károly*: Püspökök egy szegedi neoreneszánsz palo-
tában.
Hamvas Endre csanádi püspöknek kihallgatásakor a szegedi
népbíró feltette a kérdést, miért csak a kitért zsidókért állt
ki, azt el bírta nézni, hogy a zsidókat állati sorban depor-
tálják. Hamvas nem válaszolt, szerepe a fasiszta időkben
passzív volt.
- szept. 2 *Zsolt Béla*: A bankár dollárhagyatéka.
Meghalt a Hitelbank igazgatója, Egry Aurél, kit Balázs-
falvy Nándor, KEOKH-vezető — huszonegyezer zsidó
gyilkosa Kamenecpodolszkban — 1944-ben Svájcba kimen-
tett.
- okt. 28 *Gyárfás Miklós*: A csillagos törpe.
1944 május 15-én Mándi Jenő elhurcolta a New York kávé-
ház elől Tiller Ignác kilencvenöt cm magas zsidó törpét,
s a lakásán latorba fullasztotta.
- nov. 25 *Zsoldos Andor*: Betty néni tíz gyereke.
Szigetszentmiklóson a Löwy-család negyvenkilenc tagját de-
portálták és megölték.
- L. G.: Polgári örökség. A két Kner.
Kner Imre neves nyomdász Németországban elpusztult.
- dec. 9 *Máté Elek*: Zsidókérdés és antiszemitizmus.
Ismerteti Bibó István tanulmányát, mely a „Válasz” c. lap-
ban jelent meg a következő címmel: „Zsidókérdés Ma-
gyarországon 1944 után”. Minden magyar embernek szemé-
lyesen kell vállalni a felelősséget hatmillió zsidó haláláért.
Nem igaz, hogy a magyar nép többsége távol állt a ször-
nyűségektől. Amit segített, igen kevés volt, azt se önszán-
tából tette, inkább belecsúszott.
- Kiss Dezső*: Antiszemitizmus 1948-ban.
Válasz Bibó Istvánnak. A magyarság többsége hideg kö-
zönnyel nézte a zsidóüldözés elhajlását, és a magyar zsi-
dóságban gyökeret vert az a nehezen enyhülő aggodalom,
hogy olyan társadalomban él, mely a legegységibb erkölcsi
parancsokat sem tartja magára kötelezőnek.
- dec. 22 *Zsolt Béla*: Az újpesti mártírok fala.
A középső oszlopra felvésték azoknak a keresztényeknek
a nevét, kik megkísérelték megmenteni zsidó polgártársai-
kat és maguk is áldozatul estek.
- 1949
jan. 13 —: Mindszenty antiszemitizmusa.
Hangoztatta, hogy az összes zsidók és félvérek kiteendők
állásaikból. A fasiszmus még veszett háború esetén sem
akart lemondani a zsidótörvények korlátozó rendelkezései-

ről és 1942-ben a kormány Bethlen István tanácsára elküldte Strausz Istvánt Stern Samu hitközségi elnökhöz tanácskozni, hogy mely zsidótörvények maradjanak érvényben a háború után.

- jan. 20 **Szatmári Jenő:** Voronyezs a magyar minisztertanács előtt. A moszkvai rádió 1943. januárjában bejelentette, hogy kilencezer munkaszolgálatost fogtak el és a legszörnyűbb állapotban találták őket. Ellátták meleg ruhával és élelemmel.
- febr. 3 **Zsolt Béla:** Magyarország első filozsemitája. Amerikában azt hirdetik, hogy Mindszenty püspök veszprémi palotájában négyszáz zsidót rejtgetett. Ez nem igaz. Mindszenty már Zalaegerszegen plébános korában antiszemita volt, tönkretette a zsidó egzisztenciákat. Egy plébános-értekezleten 1938-ban nyilasbarát beszédet mondott. 1944-ben lassítani kívánta az átkezesztelés menetét.
- márc. 3 **Erdőházi Hugó:** A rio-de-janeirói tömeggyilkos. Wojtowicz Richárd komáromi fényképész, nyilas időkben Komárom megye főispánja, sok zsidót legyilkoltatott, zsidó holmikát rabolt, Zsolt Béla anyját is ő deportáltatta.
- márc. 10 **Sós Endre:** Az elrabolt aranyvonat. Húsz vagon telt ki a magyar zsidóktól elvett ékszerek tömege.
- ápr. 21 **K. G.:** Geszti József az elfeledett tudós. Magyarország egyik legkiválóbb geofizikusát 1944. karácsony másodnapján a nyilasok elhurcolták és megölték.
- szept. 20 **Fodor József:** KISOK-pálya, orvosszázad és társai. Öt esztendeje annak, hogy a sáncásokat elhurcolták.
- nov. 10 —: Egy író hagyatéka. Pajzs Elemér író, feleségét és 18 éves fiát 1944. karácsonyán a Dunába lőtték. Sok kézirat maradt utána.

HAZÁNK

Hetilap

1945. október 18, majd 1947. augusztus 17—1949. január 28.

1945. okt. 18 **Szekfü Gyula:** Gróf Széchenyi György. Ismerteti a cikk Széchenyi két beszédét a magyar képviselőházban. Az első a németországi vallás-üldözést ítéli el, a másikat 1938-ban tartotta a zsidótörvény tárgyalása alkalmával. Jogegyenlőséget követelt és kijelentette: aggályai vannak a magyarság és a zsidóság szétválasztásával szemben.

HÍREK AZ ELHURCOLTAKRÓL

Időszaki lap.

1945. július 5—1945. október 20.

1945. okt. 20 Tájékoztató földrajzi megjelölés a németországi helységekről, ahol jelentések szerint deportáltak éltek vagy élnek. Háromszázharminc tábor megnevezése Németországban, Ausztriában és Cseh-Morvaországban.

HUSZADIK SZÁZAD

Kéthavi folyóirat.

1947. március—1949. október-november.

1947. március (32 l.) **Csécsey Imre:** Értelmiség és polgárság a demokráciában. Az 1919. utáni ellenforradalom polgársága a jólétét nem a népi erők fejlődésére, hanem a paraszt-munkás életigények leszorítására alapította. Ez csődhöz vezetett és így a magyar polgárság küzdelme egy önmagán belül vívott pszeudoosztályharcba torkolt: az antiszemitizmusba.
1948. (454 l.) **Körösy Ferenc:** Válasz Bibó István: A zsidókérdés Magyarországon 1944. után c. tanulmányára. Az asszimiláló magyar közösség nem tudta befogadni az asszimiláns zsidóságot a maga elintézetlen kérdései folytán. A magyar kérdés elintézetlenségéért a zsidóságot tették felelőssé. A nem zsidóknak meg kell érteni, hogy hiába nem akarják elhinni a szörnyűségeket, azok megtörténtek és egészen természetes hatást váltottak ki a zsidóságból.
1949. febr.-márc. (40—47 l.) **Molnár Sebestyén:** Észrevételek Bibó István tanulmányához. A szerző Körösy Ferencsel ellentétben nem helyesli Bibó állításait. A magyar nép többsége nem felelős a zsidóüldözésért, sem a szegény parasztság, sem a szervezett munkásság, tehát ha ez a réteg most uralomra kerül, nem lehet a zsidóüldözésért országos felelősségre szólni. Ez a két réteg lecseréli a középosztályt. A polgári társadalom sehol sem tudta megoldani a zsidókérdést, mert nem tudta megsemmisíteni az antiszemitizmus ősforrásait.
- (47—53 l.) **Bibó István:** ellenválasza Molnár Sebestyénnek. A zsidóüldözésben része volt a középosztálynak, a kispolgárságnak és az alja proletariátusnak, melyek a parasztság és munkásság kategóriáit nagy szélességben metszik. Tehát a magyar nép egy csoportját sem vehetjük ki a felelősségvállalásból.

IGAZSÁG

Hetilap.

1945 október 20—1947 május 23.

- 1946
máj. 1 *Halász Lajos* nyilatkozata: Egy éve szűnt meg a fajgyalá-
zási törvény.
- Halász Jenő*: Budapest — Mauthausen — New York.
Glück Hermant, La Guardia New York-i polgármesternek,
az UNRRA vezetőjének sógorát Budapesten a Gestapo el-
fogta, Mauthausenba deportálta és megkínózta, végül éhen
halt.
- júl. 12 Pór Dezső a munkaszolgálatosok országos vezetője a kor-
mánynak előterjesztette azon kérését, hogy meg kellene örö-
kíteni azoknak a honvédtiszteknek emlékét, kik a munka-
szolgálatosokkai emberségesen bántak.

IGAZ SZÓ

Hetilap.

1945 december 2—

- 1946
aug. 17 *Nádor Jenő*: Mikor a zsidó hitközség fizette Sztójai, Be-
regffy, Csatai, Lakatos és a többi vitézek lakását.
Napos lakást, bútorokat, disztárgyakat, szőnyeget zsa-
roltak ki kormánytámogatással a zsidóktól a nyilas hősök.
- okt. 12 *Kovai Lőrinc*: Újvidék.
Az újvidéki vénfürdő ismertetése.
- okt. 19 *G. M.*: Elfogták ezerötszáz bori munkaszolgálatos két vad-
állati gyilkosát.
A munkaszolgálatosok élete a bori rézbányában és a cser-
venkai tömegmészárlás ismertetése.
- nov. 9 *Csató István*: A mosonszentmiklósi tömegsír titka.
A 101/107 munkásszárad rémregénye, 143 áldozat.
- 1947
jan. 11 *r.*: Megdöbbentő adatok a Magyar Orvosok Nemzeti Egye-
sülete vezetőinek és tagjainak bűnlajstromából.
A zsidó orvosok munkaszolgálatra való behívása és ki-
szállítása Ukrajnába.
- jan. 18 *Boross Ödön*: Újabb megrendítő részletek a sopronkörnyéki
munkaszolgálatosok drámájáról.
A balfi, hidegségi, kőszegi és pusztavámi tömeggyilkossá-
gok leírása.

- febr. 15 —: Amíg egy szerzetes eljut odáig...
Kerekes Ferenc nyilas pártszolgálatos, tömeggyilkos portréja.
- ápr. 19 —: Ezerötszáz gyilkosságért kerülnek Népbíróság elé a har-
kai nyilas hóhérok.
A harkai munkaszolgálatosok tragédiája.
- szep. 17 —: Megdöbbentő helyszíni tudósítás ezerötszáz tarkónlő-
vésről. Hogyan végezték ki Gajsin faluban a KEOKH ál-
dozatait?
A kamenec-podolszki deportálás áldozatai közül ezerötszá-
zat Gajsin galíciai falu gettójában mészároltak le.

JÖVENDŐ

Hetilap.

1945 augusztus 23—1947 október 31.

- 1945
okt. 13 —: 1944 október—1945 október.
Szálasi kormánya akkor és most.
- : Hazahozták Magyarország hóhéraitak második cso-
portját.
Kolozsvári Borcsa Mihály, Beregffy-Berger Károly, Hain
Péter stb.
- okt. 27 —: Itt a harmadik csoport.
Omelka Ferenc Szálasi testőre, Zöldi Márton, Matolcsy
Mátyás, Görgey Vince SS őrnagy.
- nov. 3 —: Itt a negyedik csoport.
Sztójai, Grassy, Ruszkai-Ranzenberger stb.
- nov. 24 —: Imrédy: német kém és hazaáruló!
- dec. 1 —: Kiss Ferenc színész jutalomjátéka a Zeneakadémián.
Népbíróági tárgyalása alkalmából.
- 1946
jan. 26 —*kés*: A „főszéktartó” bizalmas feljegyzései.
Omelka Ferenc memoárjai Szálasi bizalmas híveiről.
- febr. 8 *Horváth Zoltán*: Ha én lennék Szálasi ügyésze.
Állítja, hogy Szálasi nem örült, a nemzet sorsát tudatosan
tette kockára.
- Békés István*: Szálasi felajánlkozok Hitlernek.
Szálasi emlékiratai 1941-ben Hitlerhez.
- febr. 21 *Kállai Ernő*: A hitlerizmus pokla Kádár György rajzaiban.
A művész kiállítása alkalmából.

- márc. 14 *Békés István*: Két kisgyerek a Liszt Ferenc téren.
A tömegsír halottainak exhumálása alkalmából.
- Lestyán Sándor*: Megtorlás!
Szálasi kormányának kivégzése alkalmából.
- márc. 21 *b. i.*: Az egyetlen ember, aki megmenekült a balfi vérfürdőből.
Kétszázhetvenkilenc munkaszolgálatos közül egyedül Renyő József gépészmérnök maradt életben.
- ápr. 18 *H. L.*: Kovarcz Emil útja a politikai gyilkosságtól a tömeggyilkossáig.
Fehérterrorista, Somogyi-Bacsó gyilkosa, a Dohány utcai zsinagóga merénylete, Szálasi minisztere.
- ápr. 25 *Szirmai Rezső*: Pszichoanalitikus beszélgetés Radó Endrével.
Csendőrszázados, a legszörnyűbb kegyetlenségek végrehajtója; azt vallja: nem volt antiszemita, programja a zsidók kitelepítése az országból, mert tulajdonságaik nagyon megegyeznek a németekével. Elítéli a durva sportokat, gyűlölni nem tud.
- máj. 9 —*sn.*: Miért kímélik Szombathelyit, aki nem kegyelmezett.
Portré a vezérkari főnökről, aki munkaszolgálatosok tízezreinek gyilkosa, az újvidéki és szabalyai pogromoknak elősegítője volt.
- jún. 27 *S. P.*: Kiállítás, amely vádol.
A mártírművészek munkáiból kiállítás nyílt meg, amelyre katalógus helyett egy „pro memoria” feljegyzést adtak ki, a kiállító művészek tragédiájának rövid feltüntetésével.
- júl. 11 *Tersánszky J. Jenő*: Amikor jött a szörnyű ostrom. (Elbeszélés folytatásokban. Vége: augusztus 28.)
Nyilas — munkaszolgálatos történet. A budapesti ostrom, a házmesteri erőszakoskodások, a zsidóbújtatások rajzával.
- júl. 18 *Reismann János*: Beszéltem Horthyval.
Wilheim bajor városkában. Az újvidéki pogromról azt mondja cinikus mosollyal: ahol harc van, ott természetesen áldozatok is vannak; kilenc tisztet bíróság elé állítatott, de megszöktek. A deportálást nem tudta megakadályozni. 1919-ben az ő szervezetei nem zsidókat, hanem zsidó kommunistákat gyilkoltak.
- júl. 25 —: Szöllősi Naszluhác Jenő, Vajna Gábor, Reményi Schneller Lajos és Zadavetz István. Portrék a Népbírók Országos Tanácsa (NOT) tárgyalása alkalmából.

- aug. 21 *Garamvölgyi Artúr*: Aki Héjjashoz járt elemibe.
Konc Elek portréja, ki a Héjjas-brigád, majd Hain Péter csoportjának tagja volt, később a nyilas számonkérő székénél püribék. Szerepe az újvidéki vérengzésben.

KÉPES FIGYELŐ

Hetilap.

1945 szeptember 1—1950 augusztus 26.

- 1945
szept. 1 *M. S.*: Dövényi Nagy Lajos helyzetmagyarázata az Andrássy út 60-ban.
Dövényi nyilatkozata elfogatása után rendőrségi kihallgatásakor. Pest elfoglalása után Budán még kiadta a „Kitarítás” c. lapját. A „Tarnopolból indult el” c. regényét — úgy látszik — nem fejezte be.
- Mátrai Sándor*: Vádolom! I.
Bárcziházi Bárczy István volt miniszterelnökségi államtitkár a magyarországi náciizmus kezdeteiről.
- Békés István*: Aki Endre Lászlónak az első pofont adta.
Himmler Márton amerikai ezredes a magyar háborús bűnösök salzburgi táborában.
- Stella Adorján*: Fedák Sári Hitler könyve.
Az ismert nyilas érzelmű színésznő háború után Kassalbe került, úgy nyilatkozik, hogy soha nem volt antiszemita.
- szept. 8 *Mátrai Sándor*: Vádolom! II.
A Horthy-korszak miniszterei, tábornokai és államtitkárai vallanak a magyar tragédiáról. Darányi Kálmán és Imrédy Béla szerepe.
- Salamon Elemér*: A mozgó vesztőhely. (Regény folytatásokban, vége: 1946 szeptember 8.)
A szerző munkaszolgálatos kálváriája.
- Hajdu Endre*: Egy ügyvéd elmondja, hogyan végeztek rajta a németek viviszekciós műtétet.
Fehér Endre nagyváradi ügyvéd története Auschwitzban.
- szept. 15 *Mátrai Sándor*: Vádolom! III.
Imrédy szerepe a zsidótörvények körül, lemondása zsidó vérbeütése miatt.
- Kellér Andor*: Hogyan gyilkolták meg Kemény Simon költőt?

- szept. 22 *Parragi György*: Vigyázat! Csempészárú.
Vezércikk a neoantiszemitizmusról.
- : Az új antiszemitizmus: Kovács Imre, Illyés Gyula és Szakasits Árpád nyilatkozata.
- Andor Leon*: Borzalmak iskolája.
Budapesten a Szász Károly utca 8 számú házban működött nyilas különítmény rémtettei.
- Hajdu Endre*: A jászberényi „Murai”.
Zentay Iván ezredes kegyetlenkedése a munkaszolgálatosokkal.
- Mátrai Sándor*: Vádolom! IV.
Werth Henrik volt vezérkari főnök szerepe. Ő rendelte el a magyar állampolgárságú zsidók kitelepítését Galíciába, kiket a németek kivégeztek; több mint tízezer áldozat.
- : Petschauer Attila.
Eölkerült az Értelmiségi Kormánybizottság által felfektetett kardonja, melyen nem volt feltüntetve, hogy olimpiai és világbajnok. Ezzel elkerülte volna a munkaszolgálatot.
- szept. 29 *Zsolt Béla*: Az anyám keze. Levél Göndör Ferenchez, „Az Ember” c. New York-i lap szerkesztőjéhez.
Zsolt Béla anyját Komáromból deportálták.
- : ifj. Sorg Antal Münchenben telepedett le.
Az ismert építési vállalkozó a háború folyamán zsidó munkaszolgálatosokat kapott olcsó munkacrőként.
- Mátrai Sándor*: A „Nemzetvezető” szöszegései a svéd és svájci követekkel szemben.
Szálasi Ferenc rendelkezései a zsidó kérdésben: a zsidókat hat csoportba osztotta; zsidó férfiakat 14 évtől 60-ig, nőket 16 évtől 50-ig kölcsön akarta adni Németországnak, hogy ott dolgozzanak.
- Kolozs Jenő*: Börtöninterjú az áruló rabbiival.
Berend Bélával folytatott beszélgetés.
- okt. 6 *Vásárhelyi Ferenc*: 1944 október—1945 október.
A háborús főbűnösök első csoportjának — Endre László, Imrédy, Szálasi stb. — Magyarországra való szállítása alkalmából.
- Rónai Mibály András*: Neo gazemberség.
A neoantiszemitizmus.

- okt. 13 *Kotányi Nelly*: Miért engedték?
Megemlékezés Engel Anny, deportálásban meghalt zongoraművésznőről.
- : Részletek Szálasi Ferenc naplójából.
Héjjas Iván beosztása a nyilasoknál.
- okt. 20 *Dezsényi Miklós*: Újvidék. I.
Két részlet a szerző: „Árulás a magyar tragédia katonai háttere” c. készülő művéből. Az újvidéki „razzia” hiteles ismertetése.
- Szász Miklós*: Hóhérok reflektorfényben.
Beregffy Károly, Hain Péter, Hubay Kálmán stb. az Andrássy út 60-ban.
- Földessy János*: Beszéljünk őszintén.
Petschauer Attila tragédiája.
- Kárpáti [Gyula]*: Baký László titokzatos szerepe a Vannai puccsban.
Részletek az 1944. évi, a kormányzó ellen tervezett Baký—Görgy puccsról.
- okt. 25 *Fodor József*: Hóhérok a hurokban.
A háborús főbűnösök mind azzal védekeznek: nem tettek semmit.
- nov. 3 *Boros Ferenc* riportja: Endre László és Szálasi Ferenc meg akartak szökni a salzburgi táborból.
- K. Gy.*: Csonka Emil, Szálasi titkárának naplórészlete.
Az 1944 szeptember 15-i nyilas puccs megszervezéséről. [Csonka Emil írta meg legrészletesebben Szálasi pályafutását a nyilaspárt megalakulásától a nemzetvezetői eskü letételéig. Könyvének címe: Szálasi küzdelmeiből. Hogyan történt a hatalom átvétele?]
- nov. 10 *Kallós*: Megkerült az aranyvonat.
Mingovics István pénzügyi tanácsos, a budapesti pénzügyigazgatóság zsidó osztályának vezetője vall a zsidóvagyon külföldre szállításáról és elrejtéséről.
- Kárpáti Gyula*: Hain Péter.
A német és magyar Gestapo megdöbbenő aktái több folytatásban.
- nov. 17 *Palásti László*: Hivatalos jelentés az üldözöttek elrabolt vagyonáról. Toldy Árpád csendőrezredes az „aranyvonat” parancsnokának kimutatása.

Fabidy József: Szálasi emlékiratai Hitler Adolfhoz.

A plutokrata — szabadkőműves — judaista rendszer
tönkreteszi az országot.

nov. 24 *Dezsényi Miklós*: Újvidék. II. (Befejező közlemény.)
Ezer zsidó halott.

Rónai Mihály András: Imrédy vezeklése.

A népbíróági tárgyaláson már nem harcol életéért, érzi,
hogy megbukott.

—: Évforduló: 1944 november 15. Két közlemény.

A nők elhurcolása a téglagyárba.

Palásti László: Bárcziházi Bárczy István szerepe a zsidó-
mentés körül.

Szatmári Jenő: A „Schutzbriefek” és „Schutzpassok” hite-
les története.

A svájci követség harca az üldözöttekért.

dec. 1. *Berecz Sándor*: A II. zsidótörvény.

Német, Imre és Makkai János könyvet írtak e törvényről.
Makkai János képviselő, a zsidótörvény parlamenti elő-
adója, a törvény szükségességét a következőképpen indok-
olja: a zsidóság más európai népektől elkülönülő élet-
felfogású faj, mely életét a többi nép keretei között való
elhelyezkedéssel, tehát emberi színvonalra átültetett elősdi-
ség formájában folytatja.

dec. 8 —: A nyilasok antropológiai vizsgálatot végeztek a zsidó
vérbűtés nyomainak kikutatására.

dec. 15 *Rónai Mihály András*: Az ördögzarvú selyemfiú.

Rajnis Ferenc nyilas miniszter és lapszerkesztő jellemzése.

Petrovics Béla: Hogyan él és gondolkodik Szálasi a bitófa
árnyékában.

dec. 22 *Ják Sándor*: Karácsony a lágerben.

Képek a nordhauseni koncentrációs táborból.

dec. 29 *Palásti László*: Polatschek Elemér gégészprofesszor halála
Mauthausenben.

Szatmári Jenő: Interjú Hitlerrel. 1922 november 10-én
Münchenben.

Magyar- és zsidóellenes nyilatkozatot adott.

1946
jan. 5 *Palásti László* riportsorozata: Ferenczy László alezredes je-
lenti.

Értékes adatok a deportálásról, eredeti titkos jelentések
szövege. Az első közleményben a zsidók kifosztásáról, szü-

lésznők által végzett motozáról és sok öngyilkosságról
számol be.

Mátrai Sándor: Sztójai Döme első minisztertanácsának le-
folyása 1944 március 31-én.

jan. 12 *Palásti László*: Ferenczy László jelenti II.

Megindulnak a deportáló vonatok Németországba, mente-
sítést nem vesznek figyelembe, megakadályozzák a Hon-
védelmi Minisztérium behívásait. Jelentés a deportáltak
létszámáról.

jan. 19 *Palásti László*: Ferenczy László jelenti III.

A Gestapo átveszi az irányítást.

jan. 26 *Palásti László*: Ferenczy László jelenti. IV. (Befejező köz-
lemény.)

A deportálás borzalmait, Endre László átveszi a zsidó
vagyont. Az utolsó jelentés 1944 július 9-ről szól.

febr. 2 *Palásti László*: KEOKH I.

A Külföldiekkel Ellenőrző Országos Központi Hivatal mű-
ködése 1941-ben, mikor a külföldi állampolgárságú zsidókat
kitoloncolták az országból.

Csillag: Endre László mindent tagad.

Szerző bizonyítékokat hoz fel, hogy Endre aktívan részt
vett a deportálásban.

febr. 9 *Palásti László*: KEOKH. II.

A deportálás kegyetlen végrehajtása, Pásztói Ámon sze-
repe.

Lévai Béla: A második magyar hadsereg.

A zsidó munkaszolgálatosok szörnyű veszteségei a Don-
menti visszavonuláskor.

—: Gyilkos a tett színhelyén: Szálasi a Dunaparton.

Somogyi Vilmos: 1946 az övék.

Nyilas vezérek a börtönben.

febr. 16 *Palásti László*: KEOKH. III. (Befejező közlemény.)

Mentőakciók; a senkiföldje Burgenland határán.

—: Nem tudok visszaemlékezni.

Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök kihallgatása a Hon-
védelmi Minisztérium katonapolitikai osztályán 1945 októ-
ber 23-án. Újvidékről tesz vallomást.

febr. 23 *Palásti László*: Kun páter ördögi naplója. Két közlemény.

Kun András kivégzése előtt írt naplója, benne a duna-
parti kivégzések és a nyilas erőszakoskodások.

- márc. 2 —: A védlevél hősei és hiénái. Riportsorozat.
- márc. 9 *Palásti László*: Perdöntő minisztertanácsi jegyzőkönyvek a deportálásról 1944 június 6-ról és 21-ről.
A deportálások menetrendje; a kormány tudott a túlkapásokról. Arnóthy Jungerth Mihály államtitkár beszámol a deportálás szörnyű lefolyásáról és arról, hogy a németek gázzal végzik ki a deportáltakat.
Rátkai Károly: Auschwitz megérkezik Mauthausenbe.
Az oroszok közeledtére elszállítják a deportáltakat, rengeteg áldozat.
- márc. 16 G. V.: A zene humoristájának kegyetlen tragédiája.
Szendy Lajos zongoraművész kivégzése.
- márc. 23 *Kárpáti Gyula*: A „RIF” (Rein Jüdisches Fett) szappanról szóló riport.
Egy német intézmény: „Reichsstelle Für Industrielle Fettversorgung” szappangyártmánya.
Kárpáti Gyula: Ruszkay Ranzenberger Jenő [tábornok] kémjelentései Himmlerhez a zsidókérdés megoldásáról és az újjvidéki pertörlés állásáról.
Kotányi Nelli: Mi történt a Városi Színházban?
1944 őszén Mandel Hermann pokolgépet helyezett a nyilasgyűlés szónoki emelvénye alá. Elfogták és kivégezték.
- márc. 30 *Szentiványi*: A siralomházban.
Endre László és Bakó László utolsó éjszakája. Endre László nyilatkozata: Hát mi az én bűnöm? Az a pár zsidó?
—: Miért nem sikerült a budapesti zsidóság elhurcolása: Ferenczy László, Bakó László, Hajnácskő László csendőrezredes és Ládai István galántai csendőrpáncsnok valómlása.
—: Endre László titkos jelentése a miniszterelnökhöz 1944 június 20-án, a zsidók gettóba költöztetéséről. Vádolja a zsidókat, hogy szovjet ejtőernyősöket bűjtattak.
- ápr. 6 *Palásti László*: Matolcsy Mátyás és Antal István tárgyalása.
Matolcsy Mátyás képviselő az uszító beszédek százait tartotta a zsidók ellen.
G. V.: Miért vesztette el Hitler a háborút?
Ribbentropp vallomása egy Horthy—Hitler találkozóval kapcsolatban a magyar zsidók koncentrállásáról.

- : A magyar sport diktátorának útja az életfogytiglani fegyházig.
Tárczay Felícides Román zsidótlanította a sportot, nem mentesítette Petschauer Attilát a munkaszolgálat alól.
- ápr. 13 *Kárpáti Gyula és Palásti László* riportsorozata: A különítmények terrorjától a [nyilas] pártszolgálat rémuralmáig.
- ápr. 20 *Palásti László* riportja: Börtönlátogatás Tasnádi Nagy Andrásnál.
Letartóztatták a zsidótörvény egyik szerzőjét.
Bodó Béla: Véres húsvét.
Megemlékezés deportált barátairól.
Bálint Imre: Egy percre.
Málnási Ödön nyilas főideológus portréja.
- ápr. 27 *Andor Leon*: Milch Erich tábornok, a Luftwaffe helyettes főparancsnoka, magyar zsidó származású.
Somogyi Vilmos: vitéz Hindy vitézsége.
Budapest városparancsnoka volt és zsidó munkaszolgálatosokat végeztetett ki.
- máj. 4 *Rátkai Károly*: Nyílt levél egy presbiterhez.
A református egyház bűnei a zsidóüldözés során.
P. L.: Langsfeld Géza helyettes kabinetirodai főnök, ki Szálasi 1945 március végéig szolgálta, avval védekezik, hogy 1944-ben számos zsidónak Horthy-mentességet szerzett.
Palásti László: Börtönlátogatás gróf Festetics Sándornál.
A nyilaskeresztes pártalapító nyilatkozik antiszemita fel fogásáról.
Paal Jób: Feldlázarett 500.
A németek kifosztották a Szabolcs utcai Zsidó Kórházat.
K. N.: Az elefánt-háztól a delirium tremenszig.
Csánki Dénesnek, a Szépművészeti Múzeum igazgatójának zsidóellenes tevékenysége.
- máj. 11 *Palásti László*: Szobalány voltam a Számonkérő Széknél.
K. L.-né drámai naplója a csendőrpribékek főhadiszállásáról.
Kerek Lászlóné elmondja egy Neska nevű lengyel zsidó lány elfogatását, egy kém besúgását a Vadász utca 29 alatti svájci védett házról, ahonnan az ellenállási mozgalomban részt vett zsidó ifjakat elhurcolták.

- : Hány zsidó él még Magyarországon?
Szerző szerint Budapesten százhuszezer, vidéken nyolcvan-ezer.
- Bodó Béla:** Nem!
A guns kircheni tábor felszabadulásának egyéves fordulója.
K. Havas Géza író mártírhálála.
- Berenc Iván:** A palesztinai brigád.
Volt benne több Borból megszökött magyar zsidó munkaszolgálatos.
- Stob Zoltán:** Tetemrehívás Horthyligeten.
- máj. 18 **Kinizsi Andor:** Lendvai István. (Nomád)
Az egykor fajvédő újságíró később megváltozott s németgyűlöletének áldozata lett.
- máj. 25 **Palásti László:** Halálraítéltek között.
Portrék Hubay Kálmán, Sztójai Döme, Rác Jenő és Omelka Ferenc nyilas vezérekéről.
- Földes Éva:** Véres tavaszi emlék.
Egy női láger elszállítása alkalmával, Mauthausenban 1945 április elején, ezer deportáltból négyszáz az úton meghalt.
- jún. 1 **Rátkai Károly:** Csak kockázat nélkül.
Serédi eleinte nem akart kiadni pásztorlevelet a zsidóüldözések ellen, bár Apor Vilmos püspök kérte. Szerző erősen kritizálja az egyház magatartását a zsidókérdésben. Mauthausenban minden nemzet papja található volt, de magyar pap nem volt közöttük.
- jún. 8 **Scheiber Sándor:** Négyen voltak, éhesek voltak, tizenhétévesek voltak, vértanúk lettek.
Négy apátlan árva zsidó gyermek kivégzése Pécelen. Szerző temette őket.
- Gergely Gizi:** Reviczky [Imre] alezredes, aki sokezer nyi erdélyi munkaszolgálatos életét mentette meg.
- jún. 22 **Rátkai Károly:** Tolnai Simon életregénye. A Tolnai Világlapjától a gázkamráig.
- jún. 29 **l. f.:** Stern Samu titokzatos végrendelete.
Szerepe a magyar zsidóság történetében.
- Berend Ilona:** Mártírművészek emlékkiállítás.
Hatvani Perlusz Gyula, Örkényi Strasser István stb. művei.
- júl. 6 **Palásti László:** A halálraítélt fasiszta miniszterek cellájában.
Interjú Sztójaiával, Reményi Schneller Lajossal, Szász Lajos stb.

- júl. 14 **Palásti László:** Winckelmann.
Interjú az SS-tábornokkal, kinek 1944-ben a magyar zsidóság üldözése körül nagy szerepe volt.
- K. A.:** Tud valaki róla?
A deportált Lengyel Ernő újságíró tragédiája.
- K—r:** Garderlien.
Koncentrációs tábor, ahol sok magyar zsidót kivégeztek, illetve elégettek.
- júl. 27 **Lengyel István:** Egy pesti sportfejedelem tündöklése, tragédiája és legendás hagyatéka.
Brüll Alfréd sportmecénás pusztulása Auschwitzban.
- aug. 10 **Vásárhelyi Ferenc:** Klein őrmester úr.
Klein Fülöp arany vitézségi érmes pesti házmestert elhurcolták és megölték.
- aug. 17 **Simon Kató:** Ilyen is volt.
A Benczur utcai védett század munkaszolgálatosainak megmenekülése.
- Szentiványi György:** Ahová egyetlen deportált sem tért vissza.
Bicske.
- aug. 31 —: Antal István a bitófa árnyékában.
Hevesi Endre: Az Országos Református Szabad Tanács deklarációja.
A magyar reformátusság beismeri bűnét a magyar zsidóság üldözése körül és részvételének kifejezése mellett bocsánatot kér a magyar zsidóságtól.
- b. e.:** Kardos István, ismert színházi rovatvezetőt [Buchenwaldban] megölték.
- Palásti László:** Riport a rabkórházból.
- szept. 7 **Palásti László:** Védlevelek perlik Svájcot.
Peter Zürcher, Lutz Károly utódja a svájci konzulátuson, nyilatkozik a védlevelekről és védett házakról. Bonyodalmak az 1944-es svájci állampolgárságok körül.
- Palásti László:** Hogyan szökött meg Páztói Ámon, a KEOKH vezetője, a főtárgyalás elől.
Páztói szerepe az 1941. évi deportálásokban.
- szept. 14 **F. R.:** Leleplezzük a legvakmerőbb Gestapo ügynököt, Zilahy Kiss Jenőt.
Repülőhadnagy volt, ki sok pénzt zsarolt ki a magyar

elpusztította. Jelenleg nagy a deportálásból hazatért zsidó elmetegek száma.

F. J.: Teréz krt. 6. Máté Zoltán ezer zsidót mentett meg műhelyében.

1947
jan. 4 —: Kiállításon mutatják be a magyar zsidóság történetét New Yorkban.

A Zsidó Világkongresszus magyarországi tagozata 10 tablón állította össze a magyar zsidóság szenvedéstörténetét az 1919. évi fehérterrortól a felszabadulásig.

jan. 11 *Ambruss József*: Perbefogott papok védelmében.
A szerző — népgyógyász — cikksorozatot írt azon keresztyén papok védelmében, kik ellen eljárás indult, mert 1944-ben zsidókat szabálytalanul megkereszteltek.

jan. 18 L. Gy.: Egy Szálasi-görl naplója.
B. Gizella, egy a pártban bennfentes nő feljegyzései 1938-tól 1944 november 25-ig. Örömmel írja le a deportálást, a zsidók kivégzését stb.

jan. 25 —s —o.: Hol van báró Schell Péter?
Volt kassai főispán, az ottani zsidóság kegyetlen deportálója.

Lévai Jenő történelmi cikksorozata: I. Tíz akció mentette meg a magyar zsidóság maradványát.

Egy Budapestről kicsempészett levél rázta fel a világ lelkiismeretét.

febr. 1 *Kinizsi Andor*: Hová tűnt el Szécsi Hédi?
A gyermekprimadonnát Ravensbrückbe deportálták.

Lévai Jenő: II. A magyar zsidók kimentése Gestapo segítségével.

Palásti László: Manyi.

Egy 14 éves nyilas motozólány naplója a zsidókkal való kegyetlen bánásmódról.

febr. 8 *Palásti László*: Egy *Bocskay István* 1944-ben a Népgyógy-ségen.

Albrecht főherceg sógora nyilas fosztogató.

Lévai Jenő: III. Mi az igazság a Zsidó Tanácsok szerepe körül?

Lengyel István: Ezer halott a Nádor utcában.

A Lipótvárosi Casino veszteséglistája: ezerszázhuszonöt vértanú.

febr. 15 *Lévai Jenő*: IV. Mi az igazság a Zsidó Tanácsok szerepe körül?

febr. 22 *Lévai Jenő*: V. Hogy keletkezett a svájci védettség?

márc. 1 *Bodó Béla*: Megjött a Jóska.

Erdélyi József jelentkezett a rendőrségen.

Lévai Jenő: Svédország még reménykedik Wallenberg visszatérésében.

Wallenberg működésének ismertetése.

Palásti László: Kurt Becher naplója.

Chorin és a csepeli Weiszék kicsempészesének története.

márc. 8 K. N.: Jászberény hírhedt munkaszolgálatos parancsnokát visszahelyezték a budapesti járásbíróság alelnöki székébe.

—: Így igazolták Szentmiklóssyt a Honvédelmi Minisztériumban. Vezérkari őrnagy, szélsőséges uszító volt.

Lévai Jenő: VI. Védlevel helyett állampolgárság.

Spanyol, portugál, sansalvadori védettség és útlevél.

Kolozs Jenő: Vaszary János és Muráti Lili alaposan gyanúsíthatók.

A népfőügyész nyilatkozata zsidóellenes magatartásukról.

—: Ötvenezer elhagyott ingatlan a zsidó vagyonalap tulajdonában.

márc. 15 *Lévai Jenő*: VII. A Vöröskereszt titkos jelentései.

Friedrich Born beszámolója.

Palásti László: Itt az elfogatási parancs és kiadatási kérelem Albrecht főherceg ellen.

Beszéde a zsidó birtokok ügyében 1942-ben a Felsőházban.

Ő szöktette meg Feketealmi Czeydner Ferencet, az újvidéki hóhért.

márc. 22 Sz. J.: Veres Péter nyilatkozik: Nem vagyok antiszemita, fajvédő reakciós.

Lévai Jenő: A bécsi országúton.

Born Frigyes jelentésének folytatása.

Bodó Béla: Koszoru hatszázezer sírra.

Emlékezés 1944 március 19-re.

márc. 29 *Lévai Jenő* cikksorozata: Horthy és a Nemzetközi Vöröskereszt elnökének levélváltása.

Nem áll hatalmában az embertelen tetteket megakadályozni.

Palásti László: Szügyi tábornok megdöbbentő naplója a magyar hadsereg összeomlásáról. I.

- júl. 26 —: Javaslatot teszek a Kormányzó Úrnak...
Bányász Ernő a Kereskedelmi és Iparkamara főtítkárhelyettese, Reményi Scheneller pénzügyminiszter zsidóellenes rendeletcinek szerzője.
- aug. 2 *Salamon Elemér*: Tisztelgés Száraz Mihály szakaszvezető előtt.
Keretlegény volt, sok jót tett a zsidó munkaszolgálatosokkal.
- aug. 9 *Palásti László* riportja: Dévai Kamilla fasiszta színésznőt a legsúlyosabb vádakkal állítják népbíróság elé.
Nyilas besúgó volt, zsidó kivégzéseknél segédkezett.
- aug. 16 *Lévai Jenő*: És megrohanták a védtelen védettházakat. I. Razzia a védettházakban.
Palásti László: A halálmarsall.
Jany Gusztáv portréja, negyvenezer munkaszolgálatos magyar zsidó gyilkosa.
- aug. 23 *P. L.*: Példátlan bizonyíték, hogyan kínozták meg Petschauer Attilát.
Cseh Kálmán alezredestre saját naplója alapján bizonyítják rá a kegyetlenkedést.
Lévai Jenő: És megrohanták a védtelen védettházakat. II.
- aug. 30 *Palásti László*: Kamenec-Podolszk.
Elfogták Rétfalusi csendőrőrmestert, a dnyeszteri tömeggyilkosság egyik tettesét.
Lévai Jenő: Jókai utca 1, a hírhedt svéd ház.
- szept. 6 *Palásti László* riportja: Megkerült Feketehalmi Czeydner tábornok bizalmas naplója. Értékes beismerő adatok az újvidéki vérengzésről.
- szept. 13 *Febéri Armand*: A kenderesi földesúr.
Horthy és egy szegény szomszédos zsidó család vitája Kenderesen.
- szept. 20 *Kinizsi Andor*: Ki lesz a századparancsnok?
Dr. Fischer Gyula ügyvéd, a pécsi munkaszolgálatos századparancsnoka, jól bánt a zsidókkal, öskeresztény letétele rituális konyhát engedélyezett.
Berend Ilona: Judit most volna 17 éves.
Schönfeld Judit, 1944-ben a Reményi-díj egyetlen komoly jelöltje, Auschwitzból nem tért vissza.
- okt. 4 *Palásti László*: Négyszemközt Veres Péterrel, az új honvédelmi miniszterrel.
Azt hangoztatja, sosem volt antiszemita, 1940-ben zsidó munkaszolgálatosok mellett szolgált.

- okt. 25 *Palásti László*: Így védték meg Budapestet.
Vitéz Szirmai Lajos, Szálasi kiürítési kormánybiztosa, a Vitézi Szék útján kiigényelte a Pesti Izraelita Hitközség Tahin levő ingatlanát és a százezer pengő értékű épületet huszonkétezer pengőért vette meg. De ezt sem fizette meg, holott az első évi gyümölcstermés értéke harmincötezer pengő volt.
- nov. 1 *Lévai Jenő* történelmi cikksorozata: Heinrich Himmler végnapjai. (Folytatásokban.)
Himmler nyilatkozata a háború végén, mikor a külfölddel tárgyalt a zsidók megmentéséről, hogy önmagát megmenthesse. Hajlandó a német koncentrációs táborokban levő zsidókat kiengedni Svédországba; Ravensbrückből pedig ezer asszonyt elbocsátani.
- nov. 29 *P.*: A magyar Theresienstadt. Feltáruztak az isaszegi női tábor borzalmai.
Szakál Mihály pártszolgálatos táborparancsnok és társai egy nőt és hét munkaszolgálatost kivégeztek.
—: Jany Gusztávot a vesztőhelyre kísérik [kép]. A fegyőrök meghatottan nézik, az egyik sirva fakad.
- dec. 13 *Vásárhelyi Ferenc*: Nincs igaza Molnár professzor úr!
Molnár Kálmán egyetemi tanár előadást tartott, hogy a magyar keresztény társadalom nem vonható felelősségre a zsidótörvényekért és a zsidók ellen elkövetett kegyetlenségekért.
- dec. 20 *K. A.*: Mártírok emlékműve épül Budapest szívében.
A fasori zsidó fiúárvaházban nyilas időkben ezerkétszázan voltak összezsúfolva. Huszonöt gyereket a nevelő tanárral együtt a Dunaparton kivégeztek.
- dec. 27 *K. Gy.*: Döbbenetes dokumentumsorozat. Fényképek egy munkaszolgálatos század embertelen megkínzásáról.
Lovak helyett munkaszolgálatosok húzták a vonatoszlop szekereit; a kaloda; a doni visszavonulás után a munkaszolgálatosok maradványai vánszorognak az országúton.
- 1948
jan. 10 —: Bűncselekmény-c az 1944-es idők okmányhamisítása?
Bíróság szerint, ha nem nyereségvágyból történt, akkor nem bűncselekmény.
P. L.: Három év a népbíróságok jelentésének tükrében.
A népbírósági ítéletek háromévi statisztikája.
- febr. 4 —: Pastinszky.
Pastinszky Miklós Csánki Dénessel együtt kifosztotta a zsidó könyvtárakat és Weisz Alfonz-, Herczog- és Kornfeld-családok képgyűjteményét.

- Palásti László: Ámonkám.*
Pásztói Ámon KEOKH-vezető működésének ismertetése.
- febr. 21 *Palásti László: A bitófa árnyékában.*
1944 szeptember 13-én Nagysármáson Lakatos Géza összehozott a környékről százhuszonhat zsidót és ahelyett, hogy parancs értelmében a kolozsvári gettóba szállította volna őket, kifosztotta és kivégezte.
- febr. 28 —: Ötszázhatvannégyezer ötszázhat a magyar zsidóság végleges hiteles vesztesége.
A Jewish World Congress adatai alapján.
- Palásti László: A felrobbantott Ügyvédi Kamara szomorú múltja és sivár jelene.*
A Magyar Ügyvédek Nemzeti Egyesületének (MÜNE) szerepe.
- Berend Ilona: Mártírművészek emlékkiállítás.*
- márc. 13 *Palásti László: Leszámol a jobboldallal az újjáalakuló Ügyvédi Kamara.*
A MÜNE viselt dolgai.
- márc. 20 *Palásti László és Varga József képriportja: Nidosi Imrénél, Budapest főhőhéránál, az Andrássy út 60-ban.*
- márc. 27 *Kárpáti Gyula: Nidosi, a pedikűrös városparancsnok karrierjének véres története.*
1944 végén Nidosi Imre Budapesten a nyilas párt fegyveres szolgálatának városparancsnoka volt, a legkegyetlenebb hűhár.
- ápr. 3 *Palásti László: A kísértetek hazajárnak.*
Gyulai Molnár Ferencnek, a Prónay-különítmény tagjának élete és gaztettei.
1944-ben, mikor újra megalakult a Prónay-különítmény, ő lett a parancsnok.
- ápr. 10 *Palásti László: Börtönlátogatás Winckelmann Ottó SS-tábornoknál, kit 3 éve a Markóban felejtettek.*
- máj. 1 *Kárpáti Gyula: Hadffy alezredes úr...*
Hadffy Hermann pénzért járt el zsidó munkaszolgálatosok érdekében.
- máj. 15 *Borbély József: Batizfalvy [Nándor] KEOKH rendőrkapitány és Turvölgyi [Albert] a zsidó vagyonok vámszedői.*
- máj. 22 *Gábor Andor: Ákom Lajos.*
Kizáratta a Zeneszerzők Szövetségéből a zsidókat.

- jún. 5 —: A tömeggyilkos.
Csákány Katona János szakaszvezető 1943-ban Ukrajnában a 101/51 különleges munkásszázadból sok zsidót személyesen agyonvert.
- júl. 3 *Palásti László: Döbbenetes orvosi szigorlat a tárgyalóteremben.*
Dr. Szentesi Endre, a II. Sebészklínika tanársegéde, Kieli-ben egy munkaszolgálatos zászlóalj vezető orvosa volt és a beteg munkaszolgálatosokat megkínózta és kiköttette.
- aug. 28 *Gábor Andor: Egy nyilas tömeggyilkost fogtak el Izraelben a zsidók ellen harcoló arabok között.*
Barabás István egy pestkörnyéki koncentrációs tábor parancsnoka volt.
- szept. 15 *Palásti László riportsorozata: Winckelmann SS-tábornok budapesti működése. I.*
Tárgyalásai a deportálásra vonatkozólag Sztójaiékkal, bizalmas viszonya Kovarcz Emilhez.
- szept. 18 *Palásti László: Winckelmann II.*
Viszonya Endre Lászlóhoz, Rajnis Ferenchez és Beregffy-hez.
- szept. 25 *Palásti László: Zentay ezredes úr.*
„Rettenetes Iván”, ki 1944 nyarán a jászberényi munkaszolgálatosokat, ahelyett, hogy parancs szerint Budapestre küldte volna, Zöldi Mártonnak adta át, ki Auschwitzba deportálta őket. Tizenketten megszöktek.
- Palásti László: Winckelmann III.*
Tivornyái Budapesten és szökése 1944 őszén.
- okt. 2 *Palásti László: Winckelmann IV.*
Hazahozatala Budapestre, szembesítése Szálasival, Endrével, Bakyval és többi társával.
- Rátkai Károly: Hagyjuk abba.*
Nem lehet abbahagyni Mauthausen és Auschwitz emlegetését. Lukács György szerint Auschwitzra hivatkozni kell, nem szabad felejtetni, a megbékélést agyonhallgatással nem lehet szolgálni.
- okt. 9 *Palásti László: Drámai leleplezés a Maros utcai Zsidó Kórház tömeggyilkosainak tárgyalásán.*
Megtalálták az egyik gyilkos naplóját, melybe beírta: mikor volt „zsidóüsztatás” (zsidók belövetése a Dunába), mikor misézett a páter (Kun András zsidó kínzásai).
- okt. 16 *Szatmári Jenő: A nagy terv. Így akarták Hitlerék kiirtani Európa zsidóságát.*

- A cikk Veesenmayer két táviratát közli. 1. Budapest 1944 április 3-án a Német Birodalmi Külügyminisztériumnak: jelenti, hogy Budapesten a kormány engedélyével a légitámadások alkalmával meghalt minden magyar áldozatért tíz zsidót lövet agyon. 2. Eichmann Adolf, a zsidó ügyek vezetésével megbízott különleges parancsnokság vezetője, nem ért egyet azzal, hogy a magyar zsidóságot svájci védetség alapján Palesztinába szállítsák. Eichmann tehát kérdi Hitleről, elutasíthatja-e a svájci ajánlatot; de addig is igyekezni fog minél több zsidót Auschwitzba deportáltatni.
- okt. 23 —: A halálraítélt Dési Dregán Miklós Maros utcai tömeggyilkos.
Kiadott egy rendelkezést, hogy ha Wallenberg Budára jön, ölje meg. Rendelkezéséhez csatolta Wallenberg képét.
Andor Leon és Kárpáti Gyula: Clausen kapitány. (Riport-regény folytatásokban.)
Kádár István budapesti születésű munkaszolgálatos orvos megszökik a munkatáborból és 8 hónapig Clausen kapitány néven működik.
R.: Megkerült a Tiszaeszlár c. vérvádra uszító film forgatókönyve.
Írta Dövényi Nagy Lajos és Patkós György. Szerepelt volna benne Erdélyi József, amint elszavalja hírhedt versét: „Solmosi Eszter vére”-t. Részletek a forgatókönyvből.
- okt. 30 *Iványi György*: Izrael állam törvényszéke halálra ítélte Barabás István volt nyilas munkaszolgálatos parancsnokot.
- dec. 11 *Palásti László*: Homonnay Sunyi vízipóló kapitány portréja.
Homonnay Márton nyilas őrnagy volt, számos zsidót legyilkolt. Ő megszökött, de alvezéreit elfogták.
- 1949 *Borbély József*: Dulin a sajtógengszter.
jan. 1 Dulin Elek nyilas sajtófőnök karrierje. Ő vitette ki a zsidó újságírókat Horthyligetre.
- márc. 5 *Palásti László*: A Royal-szálló drámai regénye.
1944 március 19-én a szállodát átvették a németek, 1944 október 15-én tőlük átvették a nyilasok. Ez volt a VII. kerületi nyilasház, ahonnan tömegével vitték ki a Dunaparra az áldozatokat.
- márc. 26 —: Milch Erik, a német Luftwaffe helyettes parancsnoka, komáromi zsidó családból származott.
Unokafivére a komáromi hitközség elnöke volt, ki a komáromiak deportálása ellen unokatestvérénél eredménytelenül interveniált.

- apr. 9 *Palásti László*: A Carlton-szálloda ostroma a Népbíróság előtt.
Eredetileg a Gestapo székhelye volt, utána húsz nyilas betört oda, elfogta és kivégezte az ott elbújt zsidókat. Az egyik tettes neve J. Balogh Mihály, ki azt vallja, hogy őt Nidosi rendelte ki, hogy Weisz Arthurt, a Vadász u. 29 számú védett ház vezetőjét elfogja. Ő bevitte Weisz Arthurt a Városház utcai nyilas házba és látta, hogy ott azonnal bántalmazni kezdték.
- jún. 4 *Palásti László*: Vádolom Pásztói Ámont tizenötezer ember haláláért.
Pásztói Ámon, a Kamenec-Podolszk-i deportálás végrehajtójának portréja.
- nov. 12 Scheftsik György és Homonnay Sunyi vesszőfutása Amerikában.
Scheftsik „britannias” és Duna-Tisza-közi terrorkülönményes volt. Homonnay a Radetzky-laktanya parancsnoka volt, sok zsidót kivégeztetett. Ő alakította át a Dohány utcai és Rombach utcai zsinagógákat internálótáborrá.
- Palásti László* szemléje a megszűnt Népbíróság felett.
Jankó Péter elnök beszámolója a híresebb bűnperekről. Összesen huszonötezer nyolcvan ügyet tárgyaltak és huszonháromezer kilencszáznegyvenhatban hoztak ítéletet.
- dec. 24 *Kotányi Nelli*: Mauthausen 1944 karácsonyán.
Márványtáblán tizenkétezer kilencszázhárom magyar áldozat van nyilvántartva. Szerző szerint legalább háromszor annyian voltak.
- 1950 *Kellér Andor*: Egyetlen vékony hegyű tollal.
febr. 11 Nekrológ Zsolt Béláról. Kinlódása mint munkaszolgálatos és gettólakó 1942 és 1944 között. Mint munkaszolgálatosnak Toronyi Károly volt a századparancsnoka, ki nagyon megkínozta. Aznap, mikor Svájból megjött, akasztották fel Toronyit.
- márc. 25 —: Ez történt 5 évvel ezelőtt.
Visszaemlékezések 1944—45 telére; az első népbírósági halálos ítéletek, helyszíni szemle a Radetzky-laktanyában.
- máj. 6 —*sti.*: A legsúlyosabb büntetés kiszabását kérem.
A Büntető Törvényszék Pápa Nándor horthysta alezredesi halálra, Luci István zászlóst nyolc évre ítélte, mert 1942-ben Heinrich SS helyőrségi parancsnok kérésére segítségül adták zászlóaljukat, hogy Gajsin szovjetorosz községben biztosítsák a gettó lakóinak kivégzését.

KÉPES HÉT

Hetilap.

1946 november 15—1947 március 8.

- 1947
febr. 1 **Salamon Elemér:** Ami azután következik.
A szerző „Mozgó vesztőhely” c. könyvének folytatása. Utolsó közlemény március 8. Később megjelent önálló alakban „Nyolcezer kilométer” címmel.
- Garai Tamás:** A Nemzetvédelmi osztály titkai.
Ez az osztály a Hadik lakranyában működött és szerepe a szökött munkaszolgálatosok összefogdosása és kivallatása volt.

NÉPBÍRÓSÁGI KÖZLÖNY

Hetilap.

(1946 október 3-tól: *lélet.*)

Az Igazságügyminisztérium hivatalos lapja.

1945 november 8—1948 március 25.

A népbíróság előtt tárgyalt jelentősebb bűnperekben mindenkor közli a részletes vádiratot.

- 1945
nov. 8 —: Felmentették Szalai Pált, ki összekötő volt a nyilas-keresztes párt és a rendőrség között.
Rendőrköt rendelt ki a gettó védelmére. A gettó elleni nyilas támadás meggyűlölet részben az ő érdeme.
- : A Népügyészség vádirata Imrédy Béla ellen, melyben részletesen ismerteti zsidó származását.
- nov. 17 **Zsolt Béla:** Pillanatfelvétel Imrédyről.
A népbírósági tárgyaláson idézi a zsidótörvényekből a zsidóság rossz tulajdonságait, közben, hogy rokonszenvet ébresszen, hizeleg a zsidóságnak is.
- nov. 24 **Major Róbert,** a Népbíróság sajtóosztályának vezetője: Hogyan nyomozzák ki az elmúlt korszak titkait?
- 1946
jan. 5 **Alvinczy Imre:** A Horthy-gyilkosságok kulisszatitkai.
Kovarcz Emil bűnlajstroma.
- : A NOT egy ítéletének indokolása (I 219/1945).
A munkaszolgálatosok bántalmazása nem a zsidó népréteg, hanem az egész magyar nép sérelme.
- Ambruss József** ügyvéd: Kollektív felelősség.
Nincs kis és nagy nyilas, a csendőrség minden elméleti képzettséggel rendelkező tagja, a Volksbund összes tagjai, a nyilas szervezetek stb. egyetemlegesen felelősek.

Bodó Béla: A tanú meghalt.

A sok százezer megölt zsidó nem tud vallani, ebben bizonyak a vádlottak.

- febr. 2 **Bodó Béla:** Gyermekgyilkosok.
Az újjvidéki vádirat szerint a három napos vérfürdő után több mint száz árván maradt gyermekkosci hevert a Dunaparton.
- febr. 9 Ferenczy csendőralezredes megdöbbenő vallomása egy kormányzói kihallgatásról.
Horthy szerint a kis zsidók deportálhatók, a gazdagok maradhatnak.
- febr. 16 —: A talmudista gróf.
Serényi Miklós útja a Markó utcai börtönig. Ő volt a nyilas párt zsidótlanítási osztályának vezetője, a zsidókérdés tudósa, könyvének címe: A zsidóság története. Barátsága Bosnyák Zoltánnal, Méhely Lajossal és Levatics Lászlóval.
- febr. 23 **Antal Gábor:** Így mentette meg Tildy Zoltán százötven munkaszolgálatos életét.
- márc. 10 **Winkler Zoltán:** Tízezer-ötszáz vak, elmebeteg, nyomorék: ezekkel játszott katonáskodó Zentay ezredes, a jászberényi kiegészítő parancsnokság vezetője.
- ápr. 6 —: A Röck Szilárd utcai internálótábor szadista rémének döbbenetes bűnei.
Kiss XII. János rendőrhelyettes.
- júl. 19 —: 1944 december 31-én a Vadász utca 29 alá betört egy nyilas csapat, mely négy embert megölt. Egyik szereplőjét, Koós Sándort, nyolc évre ítélték.
- aug. 4 —: Kétezer magyar deportált pusztulása a pozsonyligetfalui táborban.
- szept. 19 —: Népbírósági statisztika 1946 június 30-ig.
Százhat kivégzés, százötven életfogytiglani büntetés és ezerkétszázötvenkét kényszermunkára szóló ítélet.
- okt. 3 —: A nagy per politikai és történelmi tanulságai.
Beszélgetés Bojtha Bélával, a NOT elsőszámú tanácsának elnökével, ki a legfőbb háborús bűnösök bűnperét tárgyalta. Véleménye szerint a legnagyobb bűnös Imrédy Béla, a legsúlyosabb felelősség Bárdossy Lászlót terheli.
- : A szovjet külügyminisztériumtól nyilvánosságra hozott német diplomáciai akták szerint Hitler 1939 január 16-án fogadta Csáky külügyminisztert s felvetette előtte a magyarországi zsidókérdés radikális megoldását.

- nov. 21 *Gábor Emil*: A pozsonyigettfalui bűnper.
Újabb részletek a haláltábor rémségeiből.
- dec. 5 *Kádár László* riportja: Az első hiteles adatok a csepeli Weisz-, a Chorin-, a Kornfeld-család és a Gestapo üzletéről. Két közlemény.
- dec. 22 —: Faji örületből gyilkolta meg Vágó Pál nyilas képviselő leányának vőlegényét, Ecsedi Bálint Imrét.
- 1947
jan. 1 *Nemeskéri Kiss Melanie*: Magyarországon vonják felelőségre Eichmannt, Wislicenit és Krumeyt.
Magyarországi működésük ismertetése.
- jan. 23 —: Palásthy Irén színművésznőt amerikai állampolgársága ellenére elhurcolták és kirabolták.
Endre László engedte meg elszállítását.
—: Kövesi Steiner István százados győri táborparancsnok bűnlajstroma.
Kertész Magda: Hogyan harcoltak a pestvidéki törvényszék bírái a fajvédelmi törvény ellen.
A bíróság, hogy megmentsen üldözötteket, törvénytelenített gyermekeket; kimondta, hogy nem zsidó apától származnak és az ítéletet szabálytalanul beküldte kiigazításra az anyakönyvi hivatalhoz.
- febr. 13 Krasznai László szilágysomlyói főszolgabíró, gettóparancsnok bűnlajstroma.
Miskolczi Vilmos orvos ismertetése szerint imaszíjjal kötötte ki az embereket. A téglaszáritóba, ahol ötszáz embernek volt helye, nyolcezeröttszáz zsidót zsúfolt be, a helyiség léctetejét csak imaköppennyel engedte befedni.
Ambruss József: Letartóztatták a „Mozgó veszthely” három pribékjét.
Toronyi, Szlifka és Jánosi kétszáz munkaszolgálatosból csak nyolcat hozott haza.
- ápr. 10 Felakasztotta magát cellájában Péterfy Jenő csendőrezredes.
A nagyváradi gettó kegyetlen parancsnokának bűnlajstroma.
- jún. 19 —: Berend Béla főrabbi megtalálta a Wesselényi utca 27. számú házban legyilkolt zsidók névjegyzékét.
1945 január 11-én a nyilasok a gettónak ebben a házában negyvenegy zsidót öltek meg.
- jún. 31 —: Elfogták a „Borzalmak háza” újabb két pribékjét.
A Szent István körút 2. szám alatti nyilasház rémségei.

- júl. 24 *Nemeskéri Kiss Melanie*: Modern magyar Pimpernelek. Vakmerő életmentések a nyilas pokolból.
Egy amerikai állampolgár vezetése alatt egy illegális csoport — nyilasruhába öltözve — hamis papírokkal számos munkaszolgálatost és gyermeket megmentett.
- aug. 16 —: Kézrekerült a nyilasok süketnéma csoportjának gyilkos vezetője.
A süketnéma Szegedi Gyula bűnlajstroma.
- aug. 7 *Ujvári Sándor* regénye: A sánta ördög naplója. (Folytatásokban. Vége: augusztus 21.)
Szerzőt a kistarcsai táborból deportálták, de megszökött, miközben lábát törte. Résztvett az illegális mentőmunkákban s részletesen leírja a hegyeshalmi halálmarsokat, a Mexikó úti nyomorékokthoz megmentését, Wallenberg beavatkozását a Teleki téren a nyilas megrohanás alkalmával.
- okt. 2 —: Amikor a jeruzsálemi főmufti a budai várban követelte a deportálások sürgős végrehajtását.
Amin el Husseini 1944 nyarán Budapesten járt és Bakó Lászlóval s Endre Lászlóval tárgyalt a miniszterelnökségen. Megtekintette Endre László társaságában néhány vidéki gyűjtőtábor deportálását.
- dec. 25 —: Kállay Gyula „A magyar függetlenségi mozgalom” c. könyvének ismertetése.
A letartóztatott kommunistáknál a rendőrség eleinte mindig azt vizsgálta, hogy zsidó-e az illető, vagy hány százelekben az.
- 1948
márc. 11 —: Magyar tanúk vallomása alapján 7 halálos ítéletet hoztak az engeraui deportált tábor hóhéraitak bűnygyében.
Az engeraui magyar deportáltak élményei.

AZ ORSZÁGOS RABBI EGYESÜLET ÉRTESÍTŐJE

1946 augusztus—1948 december.

- 1946
aug. *Katona József*: Akik nem tértek vissza. A magyar rabbikar veszteségei.
- 1947
jún. *Scheiber Sándor*: Ábrahám látomása.
Emlékezésed. Megjelent klny.-ban is.
- Benoschofsky Imre*: Emlékezzünk...
Gyászbeszéd a Farkasréti temetőben Löw Immánuel exhumálása alkalmából.

Frenkel Jenő: Búcsú a mártírtól.
Gyászbeszéd Löw Immánuel szegedi temetésén.

Kálmán Ödön: A sírnál.
Búcsúbeszéd Löw Immánuel szegedi sírjánál.

1947
dec. *Eisenberg Béla:* Roskadozik a lelkem. Emlékbeszéd.
Megjelent klny.-ban is.

Frenkel Jenő: Emlékavató.
Megjelent klny.-ban is.

1948
dec. *Löwinger Sámuel:* A zsidókérdés Magyarországon 1944
után.
Megjelent klny.-ban is.

SOPRONI SZEMLE

Havilap.

1955—

1957
3—4. sz.
(244—252 l.) *Raab Márton:* Sopron zsidóságának múltjából és jelenéből.
A soproni zsidóság gettósításának és Auschwitzba való deportálásának részletes, hiteles ismertetése levéltári adatok alapján. Ezernyolcszázhatvanegy zsidóból kb. háromszázan éltek meg a felszabadulást.

SZABAD ÚJPESTI ZSIDÓ ÉLET

1947 március—1948 október.

1948
jan. *Gervai Sándor:* Amin el Husseini, a főmufti.
S. Wiesenthal könyve alapján ismerteti a főmufti magyarországi látogatását 1944-ben, továbbá levelét a magyar kormányhoz, melyben tiltakozik a magyar zsidóságnak Palesztinába való kivándoroltatása ellen; dicséri a kormánynak a deportálásra vonatkozó rendelkezéseit.

1948
jún.—júl.
szept.-okt. *Révész Zoltánné:* Az utolsó perc.
Az 1944 július 19-én lefolyt újpesti deportálás ismertetése.
Murányi Miklós: Jaum Házikóraun.
Mártíremlékmű avatóbeszéd Újpesten.

TÁRSADALMI SZEMLE

Havilap.

1946 január—

1946
ápr. (280—286 l.) *Király István:* A magyar reakció iskolapolitikája.
Hóman Bálint tudatos fasiszta volt, Hitler nagy csodálója, az ő szótárából vett fogalomkészlettel dolgozott. Ő is a zsidóságra hárította át az uralkodó osztály bűneit, ellene kívánta irányítani a tömegek elkeseredettségét. Azt mondta:

az, hogy a falusi tehetséges gyerekek nem tudtak felszívódni a középosztályba, a zsidóság vétke, mert a magyar értelmi-ségi középosztály és a falusi nép közé egy idegen szellemű zsidó intellektuális réteg ékelődött.

máj. *Molnár Erik:* Zsidókérdés Magyarországon.

(326—334 l.) A magyar zsidóság képviselte a félfendális magyar társadalomban a töke hatalmának szembeötlő részét, mely válság esetén elnyomta a nemesi birtokost, a kisiparost és kiskereskedőt. A társadalmi összefüggéseket Magyarországon még a művelt osztályok sem ismerték, kellett, hogy a töke elnyomó szerepe folytán a zsidóságot társadalmi ellenszenv övezze. A zsidóság Magyarországon kasztszerű életet élt a társadalmi élet oly területén, mely telve volt gyűjtőanyag-gal, így robbant ki az antiszemita hangulat. A félfendális Horthy-rendszer nem emelt gátat az ide behatoló antiszemitizmusnak, mert szüksége volt tömegbázisra a belső demokratikus crökkel szemben. Kiadta tehát egymás után a zsidótörvényeket, melyeknél gondosan ügyeltek, hogy csak a zsidóság szegény rétegeit sújtsák. 1944-ben Horthy a szegény zsidókat szolgáltatta ki Hitlernek, a zsidó kapitalistákat meg akarta menteni.

jún. *Beér János:* Széljegyzetek a háborús főbűnösök peréhez.

(431—438 l.) Szerző megrajzolja a magyar fasiszta politika útját az orgovánai és siófoki gyilkosságokon keresztül Gömbösön át Szálasiig és hangoztatja, hogy a történelmi igazságot tudatosítani kell a félrevezetett magyar tömegek előtt.

júl. *Horváth Márton:* Zsidóság és asszimiláció.

(495—501 l.) Az utolsó huszonöt év alatt a zsidó kispolgár a magyar társadalomból való kirekesztés minden módjátát végigszenvedte. Megfosztották előbb a tanulás lehetőségétől, majd egzisztenciájától, lakásától, hazájától, végül életétől. De mindez a támadás felülről jött, rendőrök, csendőrök, keretlegények képében. Az államnak ezt a zsidóirtó hadjáratát a néptömegek passzív jóváhagyással kísérték. A zsidóság asszimilációja Magyarországon teljes csóddal járt, mert az csak egy vékony réteghez történt: az úri Magyarországhoz, a történelmi osztályokhoz. Így a mindig a haladást képviselő zsidóság a haladás kerékkötőinek szövetségesevé lett, ez rontotta viszonyát az elnyomott magyar néphez. A magyar ellenforradalom győzelme a tömegek elkéseregését így sikeresen tudta a zsidóság ellen irányítani és ez vezetett a zsidóság tömeges kiirtásához.

ÚJ ÉLET
A magyar zsidóság lapja.
Hetilap.

1945 november 13—

(1935 január 1-től 1938 január 1-ig havonként jelent meg.)

- 1945
nov. 13 —: A magyarországi zsidóság tragédiája számokban.
- nov. 20 —: A zsidó szenvedések dokumentuma.
A Zsidó Világkongresszus adatai alapján.
- dec. 4 *Munkácsi Ernő*: Hogyan történt? Adatok és okmányok a magyar zsidóság tragédiájának történetéhez. (Folytatásokban 1947 február 6-ig.)
7. s.: Adalékok a gyűlölet történetéhez.
A Zsidó Világkongresszus dokumentumai alapján. A kivételezett zsidók bejelentése.
- dec. 18 *Sós Endre*: A néma vádlók.
Az Endre-, Baky-, Jaross-pör alkalmából.
- 1946
jan. 31 —: Fisch Emil a nemzeti ellenállás vértanúja.
Kivégezték Sopronkőhidán 1945 január 9-én.
- márc. 14 *Sós Endre*: Tévedések vigjátéka, tévedések tragédiája.
Méhely Lajos a népbíróságon kijelentette, hogy tudományos munkássága tévedésen alapult. Harmincegy fajvédelmi munkát írt.
- márc. 28 —: Aki nem géppisztollyal, hanem betűvel gyilkolt.
Luzsénszky Alfonz, a Talmud magyar „fordítója”, 3 évet kapott a NOT-tól.
Pach Zsigmond Pál: A magyarországi zsidóság veszteségi statisztikájának kérdéséhez.
A kétharmada elpusztult.
Schindler József: Eltűnt hitközségek nyomában.
Beszámoló Kecskemétről.
- ápr. 11 *György Endre*: Peszách a lágerben.
Colditzban.
- ápr. 25 *Wilhelm György* levele: Munkaszolgálatos szemtanú három ismeretlen tömegsírrol.
Gondos Margit: Temettük a könyveket...
Az 1944 áprilisi könyvégetés.
- máj. 2 *György Endre*: A nagy kaland. Folytatásokban.
Deportált történet.

- máj. 16 *Pach Zsigmond Pál*: A két nem aránya a budapesti zsidóság körében.
Budapesten ezer izraelita vallású férfira ezeröttszázhatvanöt izraelita nő jut.
- jún. 5 *György Endre*: Internáló táborban. Több folytatásban.
A Magyar Zsidók Központi Tanácsa által behívott újságírók sorsa a Rökk Szilárd utcai toloncházban, a csepeli TSUK-gyárban, majd Horthyligeten.
- júl. 4 *Szilágyi Géza*: Márai Sándor esete a zsidósággal.
Éles kritika Márai naplójáról.
- júl. 11 —: Zsidóktól elrabolt kincseket találtak a tiroli hegyekben.
- júl. 25 —: Könyvek a nagyváradai zsidóság tragédiájáról.
Leitner Sándor orthodox hitközségi elnök Genfben megírta a nagyváradai zsidóság tragédiáját; a gettóról és a deportálásról hiteles leírással szolgál. A könyv nyomtatásban nem jelent meg, egy gépelt példány a Magyar Zsidó Múzeumban található.
- aug. 1 *Márkus Dezső*: A pusztavámi tragédia.
Az orvos- és mérnökszárad pusztulása.
- okt. 3. Emlékek a lágerekből. Hacker Iván: Ros hasono Kauferingben. Ják Sándor: Jomkippur a lágerben. (Nordhausen)
- okt. 17 *György Endre*: Két esztendeje.
Emlékezés 1944 október 20-ra, a KISOK- és Tattersall-pályára.
Gervai S.: A könyv népe. Könyv nélkül a bori pokolban.
- okt. 31 *Sós Endre*: Ubrizsi.
Ubrizsi Pál rendőrfogalmazó, a Rökk Szilárd utcai toloncház s később a csepel-szigeti internáló tábor kegyetlen parancsnokának portréja.
- nov. 6 *D.*: Róna Zoltán az ellenállási mozgalomban.
Róna Zoltán rendőrfőhadnagy sokat segített az üldözött zsidókon.
- nov. 14 *Kardos László*: A halottak gyorsan lovagolnak.
A zsidó mártír-írók.
Munkácsi Ernő: A zsidó mártírium illusztrációi.
- nov. 28 *Sós Endre*: Egy lap mártírjai.
A „Magyarországi Zsidók Lapja” mártírjai.
- dec. 19 *Eckhardt Sándor* előadása: Zsidóság és nemzetiség.
- dec. 25 A Zsidó Világkongresszus bemutatta a New York-i világkiállításra küldött magyar dokumentumanyagot.

- 1947
jan. 22 *Stöckler Lajos* hitközségi elnök cikksorozata: „Gettó előtt, gettó alatt.” Folytatásokban április 17-ig.
W. Kaufmann Irén: Élményem a gettóból.
Benedek László, Brüll Dániel, Kálmán Ödön és Róna Zoltán rendőrfőhadnagy nyilatkozata, Róna nyolcszáz zsidót mentett át a téglagyárból a gettóba.
- febr. 20 *Gelléri Miklós* ismerteti Budapest főváros felszabadulási emlékkiállítását.
Az anyagban van egy képsorozat, mely a felszabadított gettó mártírhalottait örökíti meg.
—: Hogyan sikerült fenntartani a gettó telefonszolgálatát?
- márc. 6 *Sós Endre*: Pétfürdői karnevál.
Munkaszolgálatos tragédiák.
- márc. 27 *Gervai Sándor*: Legenda születik.
Az egyik színházi lap Szenes Annáról teljesen meghamisított szellemben folytatásos regényt közöl.
- júl. 24 *Zsadányi Oszkár*: Akikkel nem kellett elszámolni.
Domokos alezredes, a szentendrei kiegészítő katonai parancsnokság vezetője kijelentette a századparancsnokoknak, hogy a zsidó munkaszolgálatosokkal nem kell elszámolni.
- szept. 18 *Zsadányi Oszkár*: Dorosits.
A felgyújtott járványkórház, ahol többszáz zsidó munkaszolgálatos meghalt.
- okt. 2. —: A Pesti Izraelita Hitközség jelentése 1943–46 évekről.
Részletes beszámoló a fasiszta évekről.
- nov. 6 *Balázs József*: a Teleki téri csata 1944-ben.
1944 október 17-én a nyilasok zsidómészárlást rendeztek a Népszínház utcában.
- nov. 13 *Antal Gábor*: Lacól
Egy munkaszolgálatos pribék.
- dec. 11 *György Endre*: Isaszegi ismerőseim.
- dec. 18 *György Endre*: Ima a szabad ég alatt. Cikksorozat.
A körösmezői munkaszolgálatos életről; Csepelről, Horthy-ligetről, a Röck Szilárd utcai toloncházról és az internáltak többi állomásáról. Az utolsó cikk megjelent 1948 február 22-én.
- 1948
jan. 15 —: Pásztói Ámon a deportálások kezdeményezője.
- ápr. 22 A NOT megállapításai Szenes Anna bűnperéről és mártírhaláláról.

- Feketealmi Czeydner Ferenc írásbeli végzésére hivatkozva, mely szerint az ítélet azonnal végrehajtandó, Simon Gyula hadbíró-százados törvénytelenül kivégeztette Szenes Annát.
- máj. 6 —: Egy szadista gettóparancsnok gázettei.
Krasznai László szilágysomlyói főszolgabíró portréja.
- 1949
febr. 10 —: Az OMIKE mártírművészeinek névsora.
- ápr. 28 *György Endre*: Két zsidó orvos.
A Royal-szállóban volt nyilas pártház pribékjei közül a Dunaparton kettő megsérült, a zsidó orvosok bekötötték őket, utána mindkét orvost tarkónlőtték.
- jún. 7 *György Endre*: Megszentelt kövek.
A nyíregyházi zsidóság pusztulása. Tizenhétézer vértanú.
- szept. 1. *Gelléri Miklós*: Internált voltam a Dohány utcai templomban.
A Dohány utcai templomot a nyilasok internálótábornak rendezték be.
- 1951
ápr. 19 *Gelléri Miklós*: A villamoskalauz.
Egy zsidó gyermeket megmentett Auschwitztól.
- jún. 21 *Gelléri Miklós*: Emlékezés...
Gelléri Andor Endre vértanúságot szenvedett zsidó író.
- aug. 2 —: Előkerültek Buchenwald titkos aktái.
Adatok zsidó mártírjainak szenvedéséről és pusztulásáról.
A magyar zsidó mártírok névsora.
- aug. 9 *Sós Endre*: A magyar zsidóság feladatai a magyar irodalom haladó hagyományainak ápolása terén.
Zsolt Béla, Pap Károly és más mártír zsidó írók ismertetése.
- nov. 15 *Gelléri Miklós*: A Margit körút.
Reflexiók a katonai törvényszék épülete előtt, megemlékezés egy zsidó szökevény munkaszolgálatosról, kit ott kivégeztek.
- 1952
máj. 15 —: Gelléri Andor Endre utca.
A mártír íróról utcát neveztek el Budapesten.
- 1954
okt. *Sós Endre*: Három mártír.
Rádióelőadás Fenyő László, Berend László és Forgács Antal fasizmus elpusztította zsidó költőkről.
- 1955
jan. *Gelléri Miklós*: A budapesti gettó felszabadulásának tizedik évfordulójára.
Egy szemtanú jegyzetei.

- ápr. *Gelléri Miklós*: Szomorú Dezsőről.
- máj. *Scheiber Sándor*: Beszéd az Országos Rabbiképző Intézet aulájában elhelyezett mártíremléktábla avatásán. (Közölve Genfben A Jövő IV. 1955. 37—38. száma és Buenos Airesben a Hatikva XI. 1957. 22. száma is.)
- júl. *Sós Endre*: Feledhetetlen útítársak.
Révész Béla és Mohácsi Jenő.
- aug. *Gleichmann Emil*: Két recept története.
Munkaszolgálatos élmény.
- szept. *Sós Endre*: Feledhetetlen útítársak.
Radó Antal és Csörgő Hugó.
- okt. *Sós Endre*: Feledhetetlen útítársak.
Balassa Emil, Ballagi Ernő, Lengyel Ernő.
- 1956
júl. *Antal Gábor*: A fellobogó emlék.
Megemlékezés Havas György kivégzett költőről.

ÚJ EMBER
Katolikus hetilap.
1945 augusztus 9—

- 1945
aug. 9 —: Krisztus Mauthausenben.
Egy zsidó pap volt ott, az öreg esztergomi rabbi, ki imponáló bátorsággal imádkozott minden zsidó fogolytársa halálakor és minden más alkalomkor, míg maga is áldoztatá vá lett a rabsorsnak. Katolikus fogolytársai igaz tisztelettel őrzik emlékét.
- szept. 2 *Sándor Dénes*: Az egyház és az üldözöttek. Levél azokhoz, akik azt állítják, hogy a magyar katolikus egyház nem kelt az elmúlt évben az üldözöttek védelmére.
Az egyház sorompóba lépett: Serédi pásztorlevelet bocsátott ki az üldözések ellen, Madarász püspök bement a kassai gettóba, az egyházi intézmények menedéket nyújtottak, a pápai nuncius védleveleket adott.
- szept. 16 A minorita rend nyilatkozata: Kun páter jogtalanul hordta a papi ruhát.
- okt. 14 —: A történelem lapjairól.
Serédi hercegprímás 1939 április 15-én az első zsidótörvény tárgyalásán mondott beszédében elítélte a fajgyűlöletet és hangsúlyozta, hogy egyes zsidók bűneiért az összesség nem büntethető.

- 1946
okt. 13 *Pénzes Balduin*: Amit a zsidóknak el kell mondanunk.
Az 1944. évi átkeresztelések idején az egyház tágra nyitotta kapuit. A papok zsidókat bujtattak, a nuncius védleveleket adott stb.
- dec. 8 *Sándor Dénes* segédlelkész felszólalása a szociáldemokrata párt ankétján.
A katolikus egyház adatgyűjtése szerint nem volt Budapesten szerzetes vagy rendház, ahol nem bujtattak volna üldözötteket. Szerinte a papok, szerzetesek és apácák tízczerötszáz üldözöttet rejtegettek.
- 1947
ápr. 27 —: Az egyház és a zsidóüldözés.
W. Zuckermann, zsidó származású író, New Yorkban kiadott egy könyvet „A feltartóztatott végzet” címmel. Ennek egy fejezete azt tárgyalja, hogy a kis népek mennyire segítettek a zsidókat Hitler idején. A Magyarországról szóló szakasz kifejti, hogy miközben a nácik és fasiszták mindent elkövettek, hogy a zsidókat kipusztítsák vagy deportálják, a nép minden lehetőt megtett, hogy megmentse őket. Ez a katolikus egyház válasza, hogy közömbös vagy szemet hunyó lett volna a zsidó tragédiával szemben.

ÚJ MAGYARORSZÁG
Hetilap.

1945 július 3—1948 január 19.

- 1946
jan. 23 —: Bajcsy-Zsilinszky Endre 1944 november 19-én írt levele Molotovhoz, melyet Szentgyörgyi Albertnek kellett volna kivinni a fegyverletétellel, illetve átállással kapcsolatos tárgyalásai alkalmával.
A levél második pontjában Bajcsy-Zsilinszky azt kéri, hogy a volt munkaszolgálatosokat szervezzék be a magyar felkelő hadseregbe, hogy a németek ellen harcoljanak.
- jún. 18 J. E.: Az „Ellenállás Kör”.
Az „Ellenállás” rölap volt, amelyet a földalatti mozgalom adott ki. Tárgyalja az 1944. évi zsidóüldözéseket, a zsidómentő munkát, Eichmann szerepét stb.

VÁLASZ
Havilap.
1946 október—1948 július.

- 1948
okt.—nov. *Bibó István*: Zsidó kérdés Magyarországon 1944 után.
(778—877 l.) I. Felelősségünk azért, ami történt.
II. Zsidók és antiszemiták.

III. Zsidó asszimiláció és zsidó öntudat.

IV. A mai helyzet.

Az I. rész ismertetése: Bár félmillió zsidó pusztult el, mégis újabb antiszemita hullám jelentkezik Magyarországon. A közvélemény nem szívesen látja a zsidó szenvedések állandó felszínén tartását; azt kívánják, a zsidók ne sajátítsák ki a szenvedés jogcímét, hanem feledjenek. A valóságos helyzetet azonban nem volna helyes elkenődni. A magyar kormány azért hozta a zsidótörvényeket, hogy elhárítsa a szociális nyomorúság felvetésének kérdését, ezzel eleget akart tenni a német kérdésnek és valamennyire kielégíteni az antiszemita jobboldalt. De ezután nem vágta el gyökeresen a nyilasok és a szélső jobboldal uszítását, úgyhogy egyre újabb és újabb zsidóellenes rendelkezéseket kellett hozni, ami világossá tette, hogy ez a politika csak zsidóüldözésbe és gyilkolásba torkolhat. A kamenec-podolszki deportálás és az újvidéki vérfürdő szabályos emberirtás volt, a deportálást 1944-ben a csendőrök a legkegyetlenebbül hajtották végre. A közigazgatás segített a deportálást lebonyolítani, holott a tisztviselők tudták, hogy gázságot követnek el, mégis kiszolgálták az államhatalom rendelkezéseit. A magyar társadalom túlnyomó része helyeselte a zsidótörvényeket, a parasztság és munkásság ugyan távol állott, de passzív volt. A zsidótörvények azonban erkölcsi süllyedést okoztak; azt a hitet keltették, hogy a zsidóktól mindent el lehet venni és azt a keresztény társadalom kapja. A zsidók nem érezték, hogy szenvedéseikben mögöttük áll az ország, mint azt Dániában és Franciaországban tapasztalták; ezért is nehezebben forr össze a zsidóság a magyarsággal. A következő három fejezet csak elméleti kérdésekkel foglalkozik.

VALÓSÁG

1945 szeptember—1948 július.

Havilap.

1946 *Follinus János:* A tisztviselő-társadalom az igazolások tükrében. márc.-máj.

A magyar tisztviselő-társadalom a szociális igazságtalanságok jóvátétele helyett anyagi érdekekből felrúgva az emberi szabadságjogok törvényeit, faj és vallás tekintetében megkülönböztetést tett állampolgárai között és örömteli jóváhagyással fedezte a szörnyűségeket.

Molnár Miklós: Összinté szó a zsidókérdésről.

A háború alatt két réteg volt Magyarországon: aki ütött és akit ütöttek. A zsidók egy része átalult az elnyomott

osztályokhoz, érezte, hogy csak annak összefogásával lehet a német befolyás alól szabadulni; de ezt a középosztály nélkül nem lehetett megvalósítani. A zsidók másik része dörögöldözött a hatalom birtokosaihoz, befolyásos barátokat keresett, azt hitték, ez megmenti őket. Kezdetben el is érték némi kedvezményt és mentesítéseket, később azonban a náci és nyilasok válogatás nélkül ölték halomra a zsidókat.

1947
júl.

Sándor Ferenc: A munkaszolgálatos kérdés.

A munkaszolgálat kialakulása. A „musz” ideológia megbukott, mert nem volt egységes, nem tűzött maga elé belső, építő társadalmi munkát.

ZSIDÓ SZEMLE PROBLÉMÁINKRÓL

Havilap.

1947 január—1948 február

1947
jan.

Munkácsi Ernő: Keressük az utat.

A felszabadulás utáni zsidóság helyzete az előző korhoz képest, a szociográfiai változások, az orthodoxok nagyobb méretű pusztulása, veszteségi statisztika: százhatvanezer magyar zsidó maradt életben.

Ungár Béla: És a vidék zsidósága?

A vidéki zsidóság helyzete a felszabadulás után; körülbelül hatvanezeren maradtak életben.

1947
4. szám

Gerhardt M. Riegner [Svájc] a Zsidó Világkongresszus budapesti nagygyűlésén tartott előadásának ismertetése.

A Zsidó Világkongresszus tevékenysége a budapesti zsidóság megmentése körül és pénzügyi segítsége a Vöröskereszt útján.

8. szám

—: Ravasztól Ravaszig.

Fisch Henrik könyvéhez fűzött reflexiók. Ravasz László református püspök álláspontja a zsidó kérdésben 1917-ben a teljes asszimiláció követelése volt; 1938-ban elismerte, hogy az asszimiláció nem sikerült, a zsidókérdés megoldása országban belül a térítés. Asszimilációt nem hirdet az egyház, hanem lelket ad, ennek ellenére a mártíromságot sokszor mégis el kell szenvedni. Őva inti a zsidóságot, hogy ellent álljon a zsidótörvénynek. A zsidótörvény ugyan megsértése az emberi eszménynek, de az ártatlanok szenvedéseinek kiengesztelő ereje van.

ZSIDÓ ÚT

Havilap.

1947 május 30—június 6.

1947
jún. 6

Joel Palgi: És jött a fergeteg c. könyvének első fejezete.

III. HÍRLAPOK

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG

Hétfői politikai lap.

1945 október 8—1952 augusztus.

- 1945
okt. 8 A „nemzetvezető” koronatanácsot kíván tartani.
A vezető nyilas banda teljes névsora.
- „Mi magyar írók és művészek...”
Kik tiltakoztak 1938-ban a zsidóüldözések ellen?
- okt. 22 *Máthé Rezső*: Politikus vagy táncosnő leplezte le Imrédy zsidó származását?
Rassay Károly szerepe e kérdésben.
Hogy akarta terrorizálni Kolozsvári Borcsa a független kritikát.
1942 május 12-én levelet írt a Független Magyarország szerkesztőségének, melyben sajtókamarai eljárással fenyegeti meg, amiért dicsérő kritikát írt Salom Asch „Jézus” c. regényéről. Szerinte ez a keresztény társadalom nagy részének felháborodását váltotta ki.
- Hajdu Sándor*: Kik pénzelték az uszító jobboldali sajtót?
Ambrus és Kodolányi János vérben gázoló „Nemzetőr” c. hetilapját Nagykovácsi Milenko pénzelte.
- okt. 29 *Máthé Rezső*: „Zsidókérdés vidéken megoldva”.
Beregffy vezérczredes 1944 augusztusában: Budapest... undorító, még mindig teli zsidókkal, lopják a napot, fogyasztják a kenyeret, bomlasztanak.
- nov. 5 *Máthé Rezső*: Vérlázító hiteles részletek a Sopronba menekült „Nemzeti Szövetség” jegyzőkönyveiből.
„Bármilyen eszközökkel el kell távolítani a zsidókat Budapestről, nehogy a felizgatott zsidó tömeg vérengzést kövessen el a keresztény lakosságon.”
„Nem bánám, ha a fellázadt zsidóságot kivégeznék; de nem szabad engedni, hogy részvét támadjon irántuk.”
„A nemzet szempontjából félre kell tenni a humanizmust;

de ezt a pár száz munkaszolgálatost ne a fő útvonalon vonultassák fel.”

- nov. 12 A Magyar Közvéleménykutató Intézet jelenti: A legfőbb háborús bűnösnek egyöntetűen és kimagaslóan Szálasi tartják.
- Máthé Rezső*: Hiteles részletek a „Hungarista Naplóból”.
Német nyilatkozat: Rendre van szükség, ezt biztosítja Baky, katona kell, azt előteremti Ruszkay, zabálni való kell, azt szállítja Jurcsék. Mással nem törődnek.
- nov. 19 *Máthé Rezső*: A „legaljasabb”.
I. Jelentés a zsidók kitelepítéséről. Előterjesztette 1944 június 21-én vitéz Endre s. k. államtitkár.
Valótlanok azok a hírek, melyek a zsidókkal való embertelen bánásmódra vonatkoznak. Statárium kell, hogy a keresztények ne rejtegessenek zsidó vagyont és ne bujtassanak zsidókat. Vétkes könnyelműség, ha orvost, gyógyszerészt, arany vitézségi érmet mentesítünk fajtestvéreik közös sorsa alól. Nyolcvanhatezer zsidó munkaszolgálatost, bár pótlásuk nehéz, szintén ki kell szállítani. A letartóztatási intézetekben nem egy keresztény pap ül keresztlevél hami-sítása miatt. Egyetemi tanárság nem lehet ok mentesítésre.
II. Az amerikaiak [Ausztriában] vallatják Endre Lászlót. Mindent tagad.
- nov. 26 *Máthé Rezső*: Csendőrijelentések a deportálások szörnyűségeiről.
Ferenczy alezredesnek, a magyar királyi csendőrség összekötő tisztjének jelentései a deportálásokról 1944 május 3—június 9. Utolsó jelentésében közli: eddig négyszázharminc-négyezer háromszázötvenegy zsidó hagyta el az országot.
- dec. 24 Százhatvanöt orvost, gyógyszerészt és mérnököt mészároltak le a pusztavámi volksbundisták és SS legények.
Az „Orvosok Lapja” alapján a pusztavámi szörnyű vérengzés ismertetése.
- 1946
jan. 7 *Máthé Rezső*: Feketealmi: „Hullákat akarok!” Zöldi Márton: „Majd lesz hulla”.
Részletek az újvidéki vérfürdő bírósági aktáiból.
- jan. 14 *Boldizsár Iván*: A Bárdossy-legenda.
Nagy sajnálat fogadta Bárdossy kivégzését, holott ő adta a fegyvert Szálasi kezébe és ő dolgozott Imrédy, Szálasi, Kovarcz és Endre László összefogásán.
- jan. 28 Megtalálták a magyar „Gestapo” értékörzési naplóját.
Háromszáz oldalas napló, pontos bejegyzésekkel, kitől milyen ékszert raboltak el.

- febr. 11 Megdöbbenő adatok a budapesti nyilas rémtettekről.
A Nemzeti Bizottság által a nyilas terror kivizsgálására kiküldött bizottság jelentése.
- Mi kvalifikált kultuszminiszterségre Sztójai alatt?
Részletek Ruzskai [Ranzenberger] Jenő leveléből Sztójaihoz. Tárczay Felícides Románt ajánlja, mert erős antiszemita, meggyőződéses németbarát.
- márc. 26 *Fabidy József*: Kolozsvári Borcsa náci sajtódiktátor holnap áll bírái elé.
1943 márciusában kijelentette: Céлом a magyar sajtó zsidótlantása. 1944 június 16-án megkezdte a könyvégetést.
- jún. 3 Egy nyilas tömeggyilkos naplója.
Hubay Kálmán egy bizalmasának feljegyzései az általa elkövetett gyilkosságokról 1944 október 15 és december 29 között.
- júl. 8 *György István*: Szörtsey István útja Hitlertől Mauthausenig és vissza az internáló táborig.
A Gestapónak gazdag zsidókat szállított.
- aug. 12 *Tolnai Gábor*: Levél Radnóti Miklóshoz.
Abból az alkalomból, hogy az abdai tömegsírból előkerült a holtteste.
- szept. 30 Példátlan hangon támadja Magyarországot Horthy Miklós volt kormányzó egy svájci lapban.
A Schweizer Illustrierter Zeitung nagy riportot közöl Horthy Miklósról, ki a magyar zsidók üldözéséről cinikusan nyilatkozik.
- nov. 11 Harmincháromezer csendőr közül kétszázötvenet igazoltak.
- dec. 2 *Rosta László*: Németh Antal szomorú töprengései.
Németh Antal levele Hóman Bálinthoz, melyben sérelmezi, hogy a magyar színészet kitüntetettjei között 5 zsidó van. Felszólal a zsidó színművészek tiszteleti tagsága ellen. „Ha Gál Gyula meghal, Hevesi Simon főrabbi vonul be a Nemzeti Színház előcsarnokába temetni.”
- dec. 30 Ellenállt vagy áruló volt?
A Kasztner-ügy ismertetése.

GYÖR-SOPRONMEGYEI HIRLAP

1948 május 1—

- 1955 febr. 20 *Csatkai Endre*: Koppházán szabadultam fel. Cikksorozat öt folytatásban.

A szerző munkaszolgálatának utolsó hónapjait Koppházán töltötte, ahol a sok szenvedés és nélkülözés következtében kórházba került. Itteni élményeit és a községnek 1945 március 31-én a szovjet hadsereg által történt felszabadítását ismerteti.

HÍRLAP

1946 szept. 1—1949 aug. 31.

- 1946 okt. 11 Ravasz László elítéli az antiszemitizmust, de nem kér bocsánatot, mert nem érzi magát bűnösnek. A református egyház bátran kiállt a vérvád ellen.
- okt. 31 Az újvidéki tárgyaláson kiderült, hogy egyetlen partizánt sem fogtak el, magyar veszteség egyáltalán nem volt.
- nov. 1 Zöldi Márton Újvidéken azt vallotta, hogy a vezérkari főnökséghez felküldött jelentésére, mely szerint aznap 1200—1400 halott volt, Ujszászy István honvédelmi minisztériumi osztályfőnök ráírta: *kevés*.
- 1947 jan. 15 Varsányi Mátyás budai evangélikus lelkészt a nyilasok agyonlőtték. Kitért zsidóknak és a csillagos házaknak sok segítséget nyújtott.
- 1948 jan. 10 Elfogták Pásztoi Ámont.
Eredeti neve Polczér Anton. A Kamenec-Podolszki deportálással kapcsolatban húszezer gyilkossággal vádolják.
- jan. 15 A Népbíróság háromévi statisztikája. Kétszázharminckilenc halálos, czerszáznyolcvanhat kényszymunkára és háromezer-háromszáztíz börtönre szóló ítélet.

KIS ÚJSÁG

1945 március 31—1951 november 11.

- 1945 márc. 31 A fasiszta terror újságíró-vértanú.
Fodor Pált, a Kis Újság munkatársát, még mielőtt társait Auschwitzba vitték, a Gestapo legyilkolta. Az elpusztult zsidó írók és újságírók sorsának ismertetése.
- ápr. 5 L.: Változott helyzet. Válasz Darvas József cikkére:
A zsidókérdésnek Darvas által alkalmazott módszerekkel való feszegetése a fasiszták hibájába vezet. A zsidóságot nem lehet a „keretlegénység” káros ambícióival vádolni. A zsidóság még kábult a sok szenvedéstől, ezt nem illik elfelejteni annak, ki ezzel a súlyos problémával foglalkozik.

- A nyilas téboly az örülteknek sem kegyelmezett.
Pap József „testvér”, az angyalföldi tébolyda nyilas megbízottja, a zsidó elmebetegeket is elvitte és a Dunába lőtte.
- ápr. 6 *Somogyi Vilmos:* Kiket denunciált Fiala a német megszállás alatt?
Fiala Ferencnek az „Összetartás” c. lapban megjelent cikkeit ismerteti.
- ápr. 8 *Márer György:* Az újságíró-vértanúk.
Horthyilígeten agyonverték egy újságíró, mert nem bírta a kétezeröttszáz méteres büntetőfutást; bombatámadás alkalmával ugyanott meghalt Lőrincz Miklós ismert író.
- ápr. 22 *Gergely Gregor Vilmos:* Bajcsy-Zsilinszkyt Szálasiék a Vérmezőn akarták felakasztani.
Kis János altábornagy tagja volt annak a bíróságnak, mely Feketehalmi Czeydnert az újvidéki vérfürdő miatt halálra ítélte. Viszont Kis János ellen a statáriális eljárást, melynek alapján kivégezték, Feketehalmi Czeydner rendelte el.
- ápr. 28 Szél József és Werth Henrik voltak szállásadói az ukrainai haláltábornak.
A KEOKH által Kamenec-Podolszkba elrendelt zsidó deportálásoknak értelmi szerzői Szél József belügyminiszter és Werth Henrik vezérkari főnök voltak.
- máj. 6 Letartóztatták Vasady György vezérőrnagyot.
Ő állította fel a zsidó munkaszázadokat. Egyszerű feljelentésekre sok zsidót munkaszolgálatra hívott be és kiküldte Ukrajnába.
- jún. 12 *Mátrai Sándor:* Igazolták a Zsidó Tanács tagjait.
Végzettségben vállalták a megbízást.
Mátrai Sándor: Hogyan mentette meg ötezerkétszáz ember életét Giorgio Perlaska, mint budapesti spanyol ügyvivő?
Perlaska olasz menekült volt és a spanyol követ távozásakor önkényesen átvette a spanyol ügyvivő szerepét. Tárgyalt a Szálasi-kormány tagjaival és ötezerkétszáz menlevelet adott ki üldözött zsidóknak.
- júl. 1 *Mátrai Sándor:* Halált kér az ügyész Szitnyai Zoltánra. Azal védekezik, hogy „túligazolta” magát.
Szitnyai Zoltán fasiszta uszító író a népügyészségen arra hivatkozott, hogy túl zsidós külseje és beszédmodora miatt állandó kiscbbrendűségű érzése volt.
- júl. 14 M. S.: Megtalálták Endre László irattárát.
A zsidókat már előre összeíratta.

- júl. 26 *Mátrai Sándor:* Ma nyitották fel Endre László titkos vasládáját.
Endre László vasládájában sok érdekes iratot találtak. Tudta előre a német megszállást, régi szoros nexus fűzte a Volksbundhoz. Eredeti neve Anderhold volt.
- aug. 14 Endre László reszketve várja Magyarországra való szállítását.
Himmler Márton Salzburgban arculütötte Endre Lászlót, mert kérdésére, mi lett a szombathelyi zsidósággal, cinikusan azt válaszolta: egy sincs meg közülük.
- aug. 29 A Farbenindustrie finanszírozta a nyilas választásokat.
Az 1939-i választásokra annyi pénzt kaptak a nyilasok, hogy ötven képviselőt sikerült bchozniok.
- szept. 5 Mit vétett „szegény” Kun páter?
Páter Kun Andrást huszonhétrendbeli rablógylkossággért már előzetesen halálraítélték, de a nyilas ítélőszék megkegyelmezett neki, ha a frontra megy. Természetesen nem ment.
- okt. 11 Vérszerződés volt Szálasi és Endre László között.
Megtalálták a nyilas „mozgalmi naplót”, benne Endre László és Szálasi Ferenc szerződését.
- okt. 13 Egymást vádolja Baky és Endre László.
Baky László beszél az 1944 júliusában Horthy ellen megkísérelt puccsról. Zászlószentelés ürügye alatt kétezer csendőrt hozatott Budapestre, de Lázár altábornagy erőltetett menetben felvonultatta a fővárosba az első páncélos hadosztályt, és miután a csendőrség vezető tisztjeit letartóztatta, a csendőrséget visszahelyeztette vidékre. Így maradt el a budapesti zsidóság rajtaütésszerű deportálása.
- okt. 16 Az antiszemitizmus.
A Kisgazdapárt 1944 március 8-án a súlyos zsidóellenes időkben leszegelte álláspontját: az állampolgári egyenjogúságot fajra, felekezetre és származásra való tekintet nélkül a maga teljességében vissza kell állítani.
- okt. 18 Szálasi vall.
Szálasi Ferencben kihallgatása alkalmával nincs semmi bűntudat.
- nov. 3 Megkezdődtek a perbeszédék a Bárdossy-ügyben.
A tárgyaláson felolvasták Grassy József SS-altábornagynak, az egyik újvidéki hóhérnak vallomását. Az újvidéki fegyveres tisztogatásra a belügyminiszter és Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök adott utasítást. Szombathelyi rendelete az volt: „csak” a kirívó igazságtalanságokat kell elkerülni.

- nov. 18 Halált kér az ügyész Rajnis Ferencre.
Rajnis a vádirat szerint először szegény tanító volt, majd tanár. Írt egy könyvet a leninizmusról, szerinte a kommunizmus sohasem bukhatik meg. Angliában megismerkedett Lucien Wolffal is, később azonban hangos antiszemita lett s Nagybacsoni Nagy Vilmos ellen ő indította meg a hajszát.
- nov. 27 Kiss Ferenc utolsó szerepében a népbíróság előtt.
A rádióban szavalta a „Solymosi Eszter vére” c. verset.
A rendőrség fényt derít az újvidéki gyilkosságokra.
Fernbach Péter volt újvidéki főispán vallomása: Fekete-halmi Czeydner és Grassy magukhoz hívták őt és nevetve mondták neki, sok Újvidéken a zsidó és a baloldali elem. „Itt az idő, hogy helyesbítsük az arányszámot.” Fernbach engedélyt adott, hogy a rendőrség is résztvehessen a razzján és felelősség nélkül agyonlőhessen az embereket.
- dec. 19 A deportálásokról vall a véreskezű Endre László.
Endre László vallja, hogy Horthy utasította őt: sürgősen tegyen eleget a német kívánságoknak. Ha a zsidókat deportálták, Magyarország visszakapja szuverenitását.
- 1946
jan. 25 Horthy Miklós Rómába költözik?
Anglia és az Egyesült Államok nyilatkozata: Horthy Miklóst nem tekintik háborús bűnösnek.
- márc. 3 A NOT elvi álláspontja a háborús bűnösökkel szemben.
A Népbíróságok Országos Tanácsának Bojtha Béla elnökelete alatt álló tanácsa a következő nyilatkozatot tette: A lezajlott forradalom vértelenségét az igazságszolgáltatásnak kell pótolni. A fasizmus szörnyű bűnei a nép széles köreinek lelki megnyugvását követelik, mert a megsejtett millióknak adandó elégtétel is a társadalom indulati erőinek levezetését szolgálja és még hosszú ideig ennek kizárólagos szempontként kell érvényesülni.
- márc. 20 M. S.: Hétszázhetvenhárom ügyvéd pusztult el a deportációban.
- ápr. 4 Fedák Sári a népbíróság előtt áll.
1943-ban meglátogatta a lembergi gettót és azt mondta: bezzeg a pesti zsidók még kávéházba járnak. Hitlerről könyvet írt.
- ápr. 27 Mátrai Sándor: Elkészült a vádirat Fekete-halmi Czeydner ellen.
Részletes beszámoló az újvidéki vérengzésről, több új adattal. A kormányzó a pertörleést 1942 augusztus 20-án rendelte el. A Sztójai-kormány rehabilitálta, de nem reaktiválta őt

- aug. 25 és kiszökött tisztársait. Csak Szálasi nevezte ki őt 1944 októberében Beregffy helyettesének.
- aug. 25 A lengyelországi menekültek hála-küldöttsége Antal József volt miniszternél.
Antal József a Horthy-korszakban tizennégyezer zsidót mentett meg.
- 1947
febr. 2 Magyarország háborús vesztesége négyszázezer ember.
Snyder Árpád a Magyar Statisztikai Szemlében cikket írt, mely szerint a fegyverszüneti szerződésben megállapított területen belül a magyar zsidóság polgári vesztesége kétszáz-húszezer fő. Ez a becslés azonban hiányos adatokon, több vonatkozásban pedig találgatáson alapszik.
- ápr. 2 Az egyetlen magyarországi gázkamra.
Kőszegen volt egy pajta padlásán.
- ápr. 16 Major Róbert: Mengele szakácsa.
Szerző sokallja a náci vezérekről és rémtetteikről közölt naplókat, hírlapi közleményeket és rémregényeket, mert a cél elérésére, a közvélemény átnevelésére nem alkalmasak. Csak igazi dokumentális erejű és pedagógiai értékű közleményeket volna szabad a lapoknak hozni, mert most vannak hetilapok, melyek csak az elmúlt korszak bűneinek feltárásával foglalkoznak, de a folytonos ismétlések által az olvasó eltompul.

MAGYAR NEMZET

1945 május 1—

- 1945
máj. 1 Pro memoria.
A Magyar Nemzet munkatársai közül mártírhálált szenvedtek: Ligeti Ernő Budapesten a Liszt Ferenc téren, Bródy Béla Budapesten a Hunyady téren, Petschauer Artúr Ukrajnában.
- máj. 3 Nincs kegyelem.
Csak a legyilkoltak bocsáthatnának meg. Az élőknek igazságot kell tenni.
- máj. 9 Letartóztatták Berend Béla szigetvári főrabbit, aki a Gestapo kémje volt.
Berend (Presser) Béla portréja.
- máj. 10 Megkerült a nyilas rémdráma tizenötezer tettesének katasztere.
Zsoldos Géza összeállította a háborús bűnösök listáját 1944 március 19-től 1945 január 14-ig. A jegyzék tizenötezer nevet tartalmaz.

- máj. 15 Újjáavatják a németek és nyilasok által meggyalázott budai zsidó templomokat.
A budai lágmányosi zsinagóga internálótábor volt, a Zsigmond utcai pedig istálló.
- máj. 24 *Várkonyi Titusz*: Harmincezer deportált élete és halála a mauthauseni pokolban.
- máj. 28 Petschauer ... Kabos ... Garai ...!
Petschauer Attila, Kabos Endre és Garai János vívóvilág-bajnokok a nyilas idők áldozatai lettek. Petschauer Ukrajnában, Kabos Budapesten, Garai Mauthausenben pusztult el.
- jún. 6 Egy nyilas íróasztal titkai.
Mi maradt az „Összetartás” c. antiszemita uszító lap szerkesztőségéből?
Bizalmas utasítások, nyilas szellemű kéziratok, zsidóellenes feljelentések özöne.
- jún. 12 „Élet és Jövő”.
Az „Élet és Jövő” c. református hetilap közli az 1944 június 23-án Sztójai Döme miniszterelnök előtt megjelent egyházi küldöttség tiltakozását a zsidóüldözések ellen.
- jún. 14 Danielson svéd követ a stockholmi rádióban beszámolt az amerikaiaknak a svéd követség budapesti zsidómentő működéséről.
Ismertette a Jókai u. 1 alatti svéd ház száznegyven menekültjének legyilkolását.
- jún. 16 A hazatérő deportáltaknak csak tizenhárom százaléka férfi.
- jún. 17 Doros Gábor „fajbiológus” útja a népbíróságig.
Ő indítványozta a vegyes-házasságok megtiltását.
- júl. 4 Akik elmentek. Megemlékezések mártír-írókról.
Passuth László: Szerb Antalról, Máté Klára: Mohácsi Jenőről, Kósa János: Halász Gáborról.
- júl. 14 Letartóztatták Rácz Ádám miniszteri titkárt.
Ő hozta a rendelkezést, hogy zsidók csak 11 és 1 között vásárolhatnak.
- júl. 15 *Márai Sándor*: Beszéljünk másról?
A nyilas rémségek emlegetése sokaknak kellemetlen, de nem lehet hallgatni.
- szept. 16 Nagybacsoni Nagy Vilmos hazaérkezett a deportálásból és nyilatkozik a „Magyar Nemzet”-nek.
- szept. 22 *Fenyő Miksa*: Jegyzetek a neoantiszemitizmusról.
A zsidók ne akarjanak a szenvedés jogán hivatalt kapni.

- okt. 3 Tíz évre ítélték [elsőfokon] Luzsénszky Alfonzot, az ismert talmud-hamisítót.
Könyvének címe: A zsidó nép bűnei.
- okt. 19 Jugoszlávia vádirata az újvidéki perben.
Bajor vezérőrnagy ötmillió pengőt zsarolt ki az újvidéki zsidóktól.
- okt. 20 *Antal Gábor*: Október 20.
1944 október 20-án terelték a KISOK-pályára a pesti zsidó férfiakat.
- okt. 27 *Sós Endre*: Zöldi Márton poklában.
Zöldi Márton 1944-ben a kecskeméti téglagyárban.
- nov. 10 *Sós Endre*: Beregffy Károly halálkaravánjában.
A munkaszolgálatosok halálmenete a Bakonyban.
- nov. 11 Az újvidéki vérengzések kulisszatitkai Grassy altábornagy vallomásaiban.
- nov. 27 *Sós Endre*: Ubrizsi Pál, a „véreb”.
A Röck Szilárd utcai Rabbiképző foglyainak teljhatalmú ura.
- dec. 8 *Wertheimstein Viktor*: Jámborfi Merkl [rendőrfelügyelő], a kistarcsai „véreb”.
A kistarcsai internálótábor sadista parancsnokának portréja.
- dec. 12 Szerdán ítélet a Budinszky-perben.
Vajna Gábor, Szálasi belügyminisztere, kihallgatása alkalmával kijelentette, hogy a zsidókérdést csakis a humanizmus eszközeivel akarták megoldani.
- dec. 13 Pálffy Fidél nyilas miniszter adta ki a Gestaponak a baloldali politikusok neveit.
- dec. 23 A deportálások borzalmaira derült fény a Jaross—Endre—Baky tárgyaláson.
Winckelmann SS-tábornok elismerte, ha a magyar hatóságok ellenszegültek volna, ők nem tudták volna végrehajtani a deportálást.
- 1946
jan. 3 *Klár Zoltán*: Pollatschek Elemér [mártír orvostanár] emléke.
- febr. 8 Szálasi kitérő vallomásaival telt el ismét egy nap.
Szálasi Ferenc a fellebbviteli tárgyaláson kijelentette, hogy bár sokat járt a bécsi országúton, ott soha zsidót nem látott. Csupán Salzburgban, a fogságban, hallotta, hogy a zsidókkal elvélve történtek kilengések.

- febr. 16 Kádár György kiállítása.
Egy grafikai sorozatban Auschwitz, Dachau, Birkenau stb. állomások szörnyűségének képei.
- febr. 17 Kósa János: Révész Béla.
Deportálásban elpusztult író.
- febr. 19 Vajna Gábor, nyilas miniszter, a fellebbviteli tárgyaláson kijelentette, hogy Mindszentyt nem nyilasellenes érzülete miatt internálták, hanem mert egy beszállásolás alkalmával fellépett a karhatalommal szemben.
- márc. 9 A Sztójai „fékek” a népbíróság előtt.
Kunder Antal, Sztójai minisztere beismerte, hogy megakadályozta Serédi hercegprímásnak a deportálások ellen kiadott pásztorlevele terjesztését.
- márc. 23 A Közvéleménykutató Intézet a zsidók szenvedéseiről.
A Magyar Közvéleménykutató Intézet jelentése szerint csak 2% olyan zsidó akad Magyarországon, aki senkijét sem vesztette el az üldözések alatt.
- ápr. 7 Népbíróági hírek.
Faraghó Gábor, volt miniszter, védekezik a Ferenczy László bűnperben, hogy bár Horthy az 1944 június 24-i koronatanácson a deportálást leállította, kénytelen volt folytatni. Hubay Kálmán nyilas újságíró portréja. A Horthy-rezsimben Miskolcon a Purim-bálok rendezője volt.
- aug. 24 Nem készült emberzsírból a Budapesten eltemetett szappan.
A RIF-szappan legendája (nem Rein Jüdisches Fett, hanem „Reichsstelle Für Industrielle Fettversorgung”, egy berlini hivatal nevének rövidítése). A szappanok cseh gyárakban készültek, Magyarországon a zsidó intézmények megvásárolták és rituálisan eltemették.
- okt. 27 Gyenes Gitta kiállítása.
1944-ben készített egy rajzos naplót, melyben a német megszállás és a zsidóüldözések borzalmait hűségesen és művészi formában megörökítette.
- dec. 19 Pásztor Mihály emlékezete.
Pásztor Mihály újságírót, Budapest történetének ismert kutatóját, 1944 december 19-én a Dunába ölték.
- dec. 31 Parragi György: A megtépázott nimbusz.
Válasz a Szabad Népnak, mely azt írta: „Ezt a hamis mauthauseni nimbuszt egyszer fel kell számolni.”

- 1947
jan. 8 Hány zsidó életét mentette meg a magyar klérus?
A „The Universe” c. londoni lap azt írta, hogy a magyar klérus kétszázezer zsidó életét mentette meg.
- márc. 5 Farkas István emlékkiállítás.
Farkas István festő a nyilas korszakban mártírhálált szenvedett.
- márc. 20 A „Magyar Kurir” (a katolikus egyház félhivatalos lapja) nyilatkozata: Mit szenvedett és tett a katolikus papság a náci korszakban?
Idézi Endre László nyilatkozatát az 1944 június 21-i minisztertanács ülésén: a zsidók megmentésében első helyen állnak a keresztény hitfelekezet minden rendű lelkészei.
- ápr. 27 Elek Artur emlékezete.
Elek Artur író, mikor 1944-ben megkapta behívóját Horthy-ligetre, öngyilkos lett.
- okt. 24 Molnár Kálmán egyetemi tanár előadása: A magyar társadalom és a fasiszta zsidóüldözés.
A magyar társadalom a németek nyomása alatt állott.
- 1948
nov. 4 Bíróági hírek.
Ickovits Klárának, az auschwitzi tábor kegyetlen szoba-parancsnokának portréja. „Tigris Klára”-nak nevezték.
- nov. 7 Bíróági hírek.
Kovács Alajos, a Statisztikai Hivatal elnöke, a bíróság előtt. Ő mutatta ki különleges statisztikai csoportosítással, hogy a zsidóság veszélyezteti a magyarság létét.
- 1949
jan. 23 A „Vérző Város”. Riportsorozat folytatásokban május 3-ig.
„Itt a Kossuth-rádió beszél.” A főváros ostroma alatt történt események és zsidóüldözések ismertetése.
- jan. 24 A „Vérző Város”.
„Szálasi uralomra jut.” Zsidóellenes tüntetések és atrocitások.
- jan. 26 A „Vérző város”.
„Megsemmisítünk vagy megsemmisülünk.” A zsidó munkakerők behívása, férfiak 16–70 évig, nők 16–40 évig.
- jan. 29 A „Vérző város”.
„A katonai bomlás jelei.” A védlevelek, kölcsönzsidók Németországnak.
- febr. 2 A „Vérző város”.
„Modern Pimpernelek.”
Wallenberg működése, a különböző semleges külföldi

követségek védlevelei (csak a törökök nem adtak). A nemzetközi gettó a Lipótvárosban.

- febr. 5 A „Vérző város”.
„Második Sztálingrád?” A Szálasi-kormány, mielőtt Budapestről elmenekült, sürgősen elrendelte, hogy azok az utcák és terek, melyek zsidó névvel vannak megjelölve, vagy amelyeknek bármely zsidó vonatkozása van, új nevet kapjanak.
- febr. 6 A „Vérző város”.
Lőrincz Mária: Beszámoló a lichtenwörthi lágeréről.
- febr. 9 A „Vérző város”.
„Soha ilyen karácsonyt.” A nyilasok elhurcolják a gyermekotthonok zsidó ápoltságait és sokat agyonlőnek. A védett házakból is tömegével viszik a zsidókat a Dunaparra és tarkónlővik.
- febr. 10 A „Vérző város”.
„Példátlan német gaztett”. A nyilasok egész védett házakat „nyírnak ki” és a gettó lemeszárlására készülődnek.
- febr. 11 A „Vérző város”.
„Megkezdődött a pince-élet.” A nyilasok megtámadják a lipótvárosi védett házakat és a Bethlen-téri zsidókórházat. (28 halott.)
- febr. 13 A „Vérző város”.
Fischer Sándor: Pék voltam a pokolban. Riportsorozat folytatásokban, utolsó közlemény: február 26.
Egy szökött és keresztény műhelyben dolgozó munkaszolgálatos élményei.
- febr. 27 A „Vérző város”.
Kádár Imre: Tömeggyilkosság a Wesselényi utca 27 alatti gettóházban 1945 január 11-én. Két közlemény.
- márc. 5 A „Vérző város”.
„Egy újságíró naplójából”. Folytatásokban március 12-ig. A zsidók kihurcolása a védett házakból az óbudai téglagyárba, téglagyári élmények, nyilas razziák, számos zsidó megmentése hamis spanyol védlevelekkel.
- márc. 17 A „Vérző város”.
O. L.: Egy orvosi napló töredéke. Zsidó munkaszolgálatosok segítő munkája a kórházakban.
- márc. 19 A „Vérző város”.
Gerlóczy Lajos: Embermáglya a Városmajorban. Nyilas vérengzés a Városmajor utcai szeretetotthonban.

- márc. 20 A „Vérző város”.
„Visznek kivégezni”. Nyilasok elbújt zsidókat keresnek.
- márc. 22 A „Vérző város”.
Huszár Sándor: Egy katonaszökevény feljegyzéseiből. Két közlemény. A Népszínház utca és Nagyfuvaros utca sarkán levő házat „párduccal” lövik. A bent lakó zsidók fegyverrel védekeznek a rájuk törő nyilasok ellen, mire ágyútűzzel némitják el őket.
- márc. 27 A „Vérző város”.
Passuth László: Töredékek egy író naplójából. Több folytatásban. Csillagos asszonyok a KISOK-pályán. Nagy zsidó tömegek vonulnak az óbudai téglagyár felé. Jelenetek az anyakönyvvezetőnél, mikor a zsidó apa törvényteleníti gyermekét, hogy kereszténynek számítson.
- ápr. 3 A „Vérző város”.
Lőrincz Mária: Egy évfordulóra. Megemlékezés Lichtenwörth felszabadulásáról.
- ápr. 14 A „Vérző város”.
Stób Zoltán: A táj géniusza Csepelen. Élmények a Horthy-ligeti internálótáborból. Folytatásokban.
- ápr. 27 A „Vérző város”.
Lóránth László: Előjáték az apokalipszishez. Öt folytatásban. Egy romeltakarító század élményei az óbudai zsidó templomban. Egy munkaszolgálatost elvisznek a Rökk Szilárd utcai Rabbiképzőbe, és ott súlyosan bántalmazták.

NÉPSZAVA

1945 február 18—

- 1945
márc. 11 Az auschwitzi haláltábor. Riportsorozat, az utolsó közlemény: március 29.
Mengele tevékenysége, működésben a ciklongáz, a halott-hamvasztók nagyüzeme.
- márc. 17 *Hámori László*: Megkerült a magyar Gestapo irattára.
A svábhegyi Lomnicz társasházban Hain Péter főhadiszállásán megtalálták az irattarat és a kartotékokat.
- máj. 6 Két dokumentum március 19-ről.
A Honvédelmi Minisztérium bizalmas parancsa 1944 március 19-én délelőtt 11 óra 10 perckor: Horthy intézkedésére nem szabad a németekkel szemben ellenállást kifejteni.
- máj. 13 *Hámori László*: Az újvidéki gyilkosok.
A pogrom-rendező tisztek listája.

- máj. 30 Mónus Illés.
Mónus szociáldemokrata képviselőt egy nyilas pártszolgálatos kivitte a Dunához és ott agyonlőtte.
- jún. 24 Száva István: Közéleti babonák.
Nem lehet a szenvedés jogán kártérítést kérni, nincs kitől, mert itt a becsületes embereket mind meghurcolták. Nem lehet előjogokat arrogálni, de emiatt az antiszemitizmus szítását sem lehet megengedni.
- szept. 2 Hámori László: Antiszemitizmus és monopolnacionalizmus.
Azért van antiszemita hangulat, mert a zsidók haza mernek jönni és követelik elrablott ingóságait.
- szept. 5 Erdődy János: Krisztus szent nevében: tűz!
Kun páter tárgyalása alkalmával.
- dec. 28 Ki ül a vádlottak padján?
Ravasz László a „Haladás” c. lapban hangsúlyozza, hogy az egyház volt az egyetlen, mely tiltakozott a gonoszságok ellen. Ezzel szemben az igazság, hogy a szociáldemokrata párt az utolsó pillanatig tiltakozott a zsidóüldözések ellen.
- 1946
jan. 1 Endre László a tovább gyalogolni nem tudó deportáltak agyonlövésére adott utasítást.
Hajnácskőy László csendőrezredes vallja: Endre László utasítást adott, hogy a mentesített zsidókat és az árja-párja házastársakat is be kell vagonírozni. Egy deportálásból hazatért nő pedig vallja: Endre László luxusautón jött ki a hegyeshalmi országútra és ráparancsolt a vezető hadnagyra: „Aki nem tud tovább menni, azt lelővöd.”
- jan. 13 Voronyezs.
Illés Béla a voronyezsi áttörés harmadik évfordulója alkalmával azt írja, hogy Grassy József egy egész hadosztály téli-csizma szükségletét eladta.
- ápr. 20 Szabó István: A hercegprímáshoz.
Mindszenty levelet intézett az igazságügyminiszterhez, hogy a népellenes és háborús bűnökért elítéltek büntetésének végrehajtását függessze fel. Cikkíró támadja a hercegprímást, hogy püspöki palástjával oltalmazni kívánja a nyilasokat.
- márc. 24 Solti Lajos: A csillagos házmester.
A csillagos házakban 1944-ben alkalmazott házmesterek működésének ismertetése. Zsarolták, fosztogatták, feljelenítették a lakókat.
- márc. 31 Schiffer Pál: Beszéljünk a zsidókérdésről.
A felszabadulás előtt azért volt antiszemitizmus, mert ezzel kívánták egyes körök a figyelmet a kapitalizmus válsá-

gáról elterelni. A felszabadulás után a „zsidókérdés” került felszínre, mert a zsidók nem kaptak elégtételt és jóvátételt. Azok számára is van zsidókérdés, kiknek a zsidó vagyont vissza kell adni, és akik a hazatért zsidókban versenytársat látnak. Van végül zsidókérdés, mert némelyek a jelenlegi súlyos inflációs gazdasági helyzetet megint a zsidók nyakába akarják varrni.

- ápr. 14 Szabó István: A zsidókérdés.
Az iskolás gyerekekben még elevenen él a beléjük nevelt antiszemitizmus. Az antiszemitizmust csak úgy lehet legyőzni, ha a gettó szelleme és gyakorlata ellen harcolunk. A zsidók jöjjenek ki az önmaguk által felépített gettó-palánkok mögül, a keresztények pedig ne lökjék vissza oda a zsidókat. Elismeréssel nyilatkozik a zsidó írókról, kik már kijutottak a gettóból.
- szept. 1 Erdődy János: „Felkoncoltatik”.
Visszacmlékezés Hindy Iván budapesti városparancsnok kivégzése alkalmával azokra a plakátokra, melyeket ő Budapest ostroma idején kiragasztott és mind úgy végződött: „felkoncoltatik”.
- szept. 19 Mi van a Zdravetz elleni új vádiratban?
Vezető szerepe volt Szálasi hatalomrajutásában, részt vett eskütételén és segítséget nyújtott a nyilas lázadáshoz.
- okt. 16 Vészi Endre: Mártír „szeplőkkel”.
Horváth Béla költő a „Vigiliában” cikket írt a Horthy-korszak idején, melyben néhány üldözött költőt a kormánynál denunciált.
- okt. 26 Azonnal bíróság elé kell állítani Cseh Kálmán ny. alezredest.
Egy barátjához intézett levelében megírta, hogy Petschauer Attila fejét több ízben trágyalébe mártatta, és „azóta egészen megszédült és most már ész nélkül dolgozik”.
- okt. 27 Bűn, aljasság, embertelenség.
Részletek az újvidéki tárgyalásról. Parancsot adtak, hogy a hullákról le kell húzni a ruhát, nehogy kárba vesszen. Az öldöklés megkezdése előtt mozgó konyhák hordták szét a rumot, mindenki annyit ihatott, amennyit akart. A razzia sikere esetén a legénység minden tagjának emlékérmét ígérték.
- okt. 29 Bajor Ferenc volt tábornok zsarolásairól vallottak a tanúk az újvidéki perben.
Bajor kijelenti, hogy csupán hárommillió négyszázezer pengő készpénzt kapott az újvidéki zsidóktól. Egymillió hatszázezer pengőről csak bont. Az egész összeget szétoszt-

- totta, a pénzből hétszázhuszezer pengőt két tábornoktársa, százezer pengőt pedig Bonczos Miklós államtitkár kapott.
- okt. 31 Az utolsó szó jogán beszéltek az újvidéki per vádlottai. Kiderült, hogy Horthy tudott az eseményekről, naponta kapta a jelentéseket, mindent jóváhagyott és a razzia kiterjesztéséhez hozzájárult.
- dec. 25 *Szücs Ilona*: Egy szürke nap Budapest halálfrontján. Tallózás a mentők 1944 novemberi naplójában. Az esetek legtöbbje: „lőtt sebből vérző sérült kimentése a Dunából”.

REGGEL

Hétfői lap.

1945 április 23—1948 augusztus 30.

- 1945
ápr. 23 A félidxorfi deportált láger „jupoja”. Kovács Tibor budapesti textilgyári igazgató állandóan botozta és fosztogatta a zsidókat. Tíz segédjupója volt, kétezer zsidóból mindössze százöt maradt.
- jún. 18 A vidéki zsidóság deportálása alkalmával kétezerszáz zsidó orvost hurcoltak el.
- 1946
okt. 7 1944 október 16-án a Lánchidon az SS-ek a Dunába löktek, illetve lőttek száznyolcvan munkaszolgálatost.

REGGELI ÚJSÁG

Hétfői lap.

1945 május 6—1945 augusztus 5.

- 1945
jún. 3 Budapesten a német megszállás alatt két Gestapo-szervezet működött.
Az egyik a politikai, a másik a gazdaságpolitikai. Ez utóbbi vitette ki a csepeli Weisz-családot, óbudai Freudiger Fülöpöt és csoportját.
- jún. 10 A „musz” (munkaszolgálatos) bónok.
- jún. 17 *Mátrai Sándor*: Hamisított védlevelekkel menekültek a nyilas kormány tagjai.
Giorgio Perlaska, az ál spanyol-ügyvivő zsidó mintára Bergeffynek és Vajnának is spanyol védlevelet adott.
- júl. 22 *Magyar Károly*: Interjú Zsolt Bélával.
Zsolt Béla munkaszolgálatos szenvedései Ukrajnában, négy hónapja a Margit körúti fogházban, élményei a nagyváradi gettóban, a Kolombusz utcai gyűjtőtáborban, Hannoverben és Svájcban.

júl. 29

A „Hörschingi Tábori Ujság” ismertetése.

A koncentrációs tábor volt foglyai a felszabadulás után kiadtak néhány számot, benne aktuális tábori és külpolitikai hírekkel.

SÁROSPATAKI NÉPLAP

Hetenként egyszer megjelenő birtlap.

1945 január 24—1945 november 3

1945
febr. 28

A sátoraljaújhelyi gettó története.

A sátoraljaújhelyi gettóból elhurcolt zsidók útja Birkenauig, majd sorsuk Auschwitzban. Két közlemény, a befejező cikk az 1945 március 7-i számban jelent meg.

SZABAD NÉP

1945 március 25—1956 október 23.

1945
márc. 25

Darvas József: Őszinte szót a zsidókérdésben.

A zsidókérdés még mindig kísért, ezt se a zsidóság rehabilitálásával, se a bűnösök megbüntetésével Clintézni nem lehet. A zsidókban, kik elvesztették egész családjukat, megmarad az érzés: mindezért csak ennyi jóvátételt? A másik oldalon 25 év antiszemita uszítása folytán erős a fertőzés, nem tudott *akkor* ellenállni a propaganda rohamainak és *ma* is él benne a hit a zsidó uralomról és zsidó bosszúról. Látja a zsidóság mohóságát, túltengő mártíromságát és befelé még forr. Ezért őszintén kell beszélünk. Az elmúlt kor minden problémát a zsidókérdésbe rejtett el, a munkást a zsidó tőke ellen, a parasztot a kis-zsidó kocsáros ellen uszították. A kis-zsidót deportálták, de Weisz Manfréd családját pénzért kivitték. Ez a zsidókérdés társadalmi háttere. Másrészt keményen meg kell mondani a zsidóságnak, hogy a mártíromság, a szenvedés nem jog a követelésre. A zsidóság egy része nem is tett semmit a demokráciáért, milyen joga akarnak a munkásság és a parasztság terhére, az ő munkájuk árán, munka nélkül, anyagi javakhoz jutni? Tulajdonképpen azt akarják, hogy most a zsidók legyenek a keretlegények, a többi dolgozó réteg a munkaszolgálatos. Ezzel a szemlélettel le kell számolni.

márc. 30

Még az írmagját is!

Nemcsak Murait és társait kell felakasztani, hanem azokat is, kik világnézeti elvek alapján adtak ki hóhérendeleteket, hogy maguknak abból hasznot szerezzenek. Ezek ma szerényen visszahúzódnak: *ők* nem vettek részt a gyilkosságokban.

- ápr. 1 Babos József hadbíró ezredes Újvidéken a zsidóktól elrabolt holmikat a hadbírói kar tagjai között potom pénzért elárvereztette, ő is vásárolt.
- júl. 13 „*R. Vozáry Aladár*: Nyilas vagyok.”
Vozáry hitvallása a „Virradat” c. lap 1938 november 28-i számában. Két cikkében is örömet fejez ki, hogy Munkácson nincs már zsidó. Viszont nemrég megjelent könyvében Vozáry zsidó-barátnak vallja magát.
- júl. 22 *Gyöngyösi Nándor*: A Horthy-rendszer titkos aktái az újvidéki vérfürdőről.
Az újvidéki razzia első részletes ismertetése. Szemtől szembe történelmünk legnagyobb gonosztevőivel.
- aug. 17 *Fábián Ferenc* interjúja Salzburghban Szálasival, Imrédyvel, Endre Lászlóval stb.
Endre táskájában hét példánya volt a zsidókról szóló könyvének.
- aug. 26 *Fábián Ferenc*: Horthy és Hitler első találkozója 1923-ban.
Magasházy Lászlónak, Horthy hadsegédjének vallomása. Hitler anyagi támogatást kért a náci mozgalom céljaira. A Barna Ház feliratát: „Erwache Deutschland”, az ébredő magyaroktól vette át Hitler. Mussolini könyvét: „A fasiszmus ideológiája”, Horthy már kéziratban olvasta és megjegyzésekkel látta el.
- aug. 31 *L. J.*: Horthy Miklós és a magyar fajvédők a hitlerizmus bölcsőjénél. Történelmi riportsorozat a magyar-náci kapcsolatok megteremtéséről. Négy folytatásban. Utolsó közlemény szeptember 8.
Mikor 1923-ban Ulain Ferenc hazajött Németországból, már tudott az 1923 november 8-ra tervezett müncheni puccsról. Megállapodása volt, hogy ha a magyar fajvédő csoport szintén puccsot kísérel meg, Hitlerék fegyveres csapatokkal jönnek a segítségükre. A puccs-megállapodás szövege, Horthy—Hitler találkozó Budapesten a várban, náci-panamák Magyarországon.
- szept. 8 *Vozári Dezső*: Századszor is: az írók felelősségéről.
A magyar írók hallgattak vagy mellébeszéltek, nem álltak ki az üldözöttek mellett. Azt mondták: ők „politika-mentesen” írnak.
- szept. 20 Felakasztották a tömeggyilkos Kun pátert.
Kun páter népbírói ítéletének indokolása: A halálbüntetés sem megfelelő megtorlás. Ezen a földön azonban más büntetés kiszabása nem áll rendelkezésre.

- okt. 10 *György István*: Újabb háborús főbűnöst hoztak repülőgépen Budapestre.
Basch Ferenc Volksbund-vezérnél zsidó csillagot találtak, azzal akarta magát megmenteni.
- okt. 12 Horthy ezerkétszázötven kg. színaranyat csempészett Svájcba.
Reményi Schneller Lajos vallja: Horthy ezerkétszázötven kg. színaranyat, mint magánletétet, helyezett el egy svájci bankban Kállay Miklós miniszterelnöksége idején.
- nov. 9 Mi a NOT? Népbírószág vagy a fasiszta urak felmentője?
Élcs támadás a hozott enyhe ítéletek miatt.
- dec. 23 *Losonczy Géza*: Antiszemitizmus és antibolsevizmus a Népbírószág előtt.
A keresztény magyar társadalom teljesen közömbös a Jaross—Endre—Baky tárgyalással szemben, azt csak a zsidóság ügyének érzi és nem látja be, hogy e három príbék bűne a magyar nemzet sérelme is volt.
- 1946
jan. 4 *Gyöngyösi Nándor*: Horthy kitüntette és előléptette az újvidéki és szabályai vérfürdő rendezőit.
1942-ben épp úgy cselekedett mint 1920-ban.
- febr. 6 *Fehér Klára*: A Fürst Sándor utcai kiállítás bemutatja a hat-száznyolcvanezres gyilkosság dokumentumait.
A magyar zsidóság több mint 700/0-a elpusztult.
- márc. 20 Egy német háborús bűnös, akihez Magyarországnak sok köze van.
Rudolf Höss volt az auschwitzi gyűjtőtábor parancsnoka, ahol 1944 májusától az év augusztusáig négyszázezer zsidó pusztult el a gázkamrákban.
- márc. 21 Horthy hazafias szolgálatnak tekintette a délvidéki vérengzéseket.
Feketehalmi Czeydner Ferenc vallomása Keresztes Fischer Lajosnak, Horthy főhadsegédének hozzá intézett leveléről, melyben a kormányzó megbízásából megnyugtatta: „az újvidéki vérengzés szükséges hazafias szolgálat volt, mely nem haladja meg az ilyen esetekben szokásos mércéket.”
- ápr. 9 Az antiszemitizmus ma a demokrácia ellen irányul.
Molnár Erik előadása a zsidókérdésről. Az inségyötörtémunkások és parasztok gyűlöletét az elmúlt rendszer a zsidók ellen igyekezett irányítani, az antiszemitizmust saját védelmére játszotta ki. A magyar tömegek annyi vagyoni előnyt reméltek a zsidó kérdéstől és szereztek is, hogy vé-

- gig támogatták a nyilas kormányt, a németeket és nem akartak kiugrani a háborúból.
- jún. 9 **Kállai Gyula:** Antiszemizmus, vérvád, népmozgalom.
A kunmadarasi pogrommal kapcsolatban kimutatja, hogy az antiszemizmus szítása a Horthy-korból ittmaradt és még élő reakció műve.
- Beitlen Oszkár:** Eljen Auschwitz?
A kunmadarasi pogrommal kapcsolatban egy tüntetésen azt kiáltották: „Eljen Auschwitz”. Ezt a szerző a reakció uszításának tulajdonítja.
- jún. 16 **Révai József:** Pogrom és népmozgalom.
A pogromok a fasizmus utóhajtásai, a néptömegek még mindig elégedetlenek s a reakció őket zsidóellenes hajszákra izgatja.
- Gy. J.:** Ezek terjesztik a vérvád-mesét.
Magyarország több községében felmerült a vérvád, terjesztői főleg tanítónők és tanárok.
- aug. 4 **Révai József:** Párizs és Miskolc.
Miskolcon a tüntetők két zsidót megöltek. Elismeri, hogy a magyar társadalomnak minden rétegében van és terjed az antiszemizmus. Az inflációs nyomorúságot a reakciós uszítás ismét könnyen a múlt nevelésétől megfertőzött tömegek útján az antiszemizmussal vezeti le.
- aug. 20 Az Országos Református Szabad Tanács hitet tett a demokratikus köztársaság mellett és elítéli a zsidóüldözést.
Az Országos Református Szabad Tanács deklarációja: átérzve azt a szörnyű fájdalmat, melyet az életben maradt zsidóság szenvedett és még ma is hordoz, megkésve bár, de Isten színe előtt bocsánatot kér a zsidóságtól.
- okt. 4 AZ MKP [Magyar Kommunista Párt] harcol az antiszemizmus ellen.
A parlament ülésén Olt Károly miniszter a zsidóságot ért üldözések megbélyegzéséről szóló törvényjavaslat tárgyalásakor kijelentette: a fasiszta elnyomás velejárója az antiszemizmus; a Horthy-rendszer a maga törvényeivel a nürnbergi törvényeket készítette elő. A barbarizmusnak nemcsak a német imperializmus az oka, hanem a magyar gazdasági és társadalmi berendezkedésben is voltak mélyebben fekvő okai.
- dec. 29 **Beitlen Oszkár:** Mauthausen nimbusza.
Ezt a hamis mauthauseni nimbuszt fel kell egyszer számolni! Mauthausen nem politikai igazolvány, nem ellenálási érdem; nem mindenki antifasiszta hős, akit a németek börtönbe zártak.

1947
jan. 1

Beitlen Oszkár: Még egyszer Mauthausen nimbuszáról.
Válasz Parragi Györgynek azon vádjára, hogy a Szabad Nép nem tűri az auschwitzi és mauthauseni nimbusz kialakulását, mert munkatársai nem szenvedtek ott és hogy a kommunista párt tagjai között náci barátok, keretlegények és fasiszták húzódnak meg. A szerző igazolja, hogy 6 évet töltött Hitler gyűjtőtáborában és ott sok kommunista is volt, kik embereket mentettek meg a gázkamráktól s hoztak életet jelentő háborús híreket. Csak a hamis mauthauseni nimbusz fáj, mert volt valódi is.

- jan. 29 Horthy személyesen felelős.
B. Kerkovics jugoszláv állampolgár levele a New York Herald Tribune-hoz.
Részletek Horthy múltjából. Hogy lehet, hogy Horthy most a világ előtt mint a fasizmus áldozata jelenik meg, holott ő az európai fasizmus tanítómestere.
- febr. 6 **Nemes György:** Négyszázezer halott.
Statistikai kimutatások szerint a magyarság háborús vesztesége négyszázezer fő, ebből kétszázhuszezer a polgári zsidóságé volt. Ezt az adatot kétséggel kell fogadni.
- márc. 2 **Gimes Miklós:** Az összeesküvésű per tanúságai.
Dálnoki Veress Lajos vezérezredes újvidéki és erdélyi szereplése. Az erdélyi zsidókat az ő parancsnoksága idején deportálták.
- márc. 20 **Bodó Béla:** Végzet és végzés.
A hivatalos Magyar Közlöny naponként nagyszámú holttanulmányt közöl. Gyakran egy-egy család elpusztult tagjainak a száma a huszat is meghaladja.
- márc. 21 **György István:** Donáth György.
Az összeesküvő Donáth képviselő-korában 1940-ben a nyilas kormány kinevezését, 1942-ben a gettó felállítását sürgette.

SZABADSÁG

1945 január 19—1948 november 13.

- 1945
jan. 28 Látogatás a nyilas borzalmak házában.
Az Orvostani Intézetben a nyilasoknak kb. ezer áldozata fekszik, mindegyiken látszik az előzetes megkínzás.
- febr. 11 **Zelk Zoltán:** A dorosici tűz.
A munkaszolgálatosokra rágyújtott kórház története.
- febr. 25 A szétzúllott gyermekotthonok.

- A Vöröskereszt védelme alatt álló otthonok, ahol számos zsidó gyermeket megmentettek.
- márc. 28 Murai Lipót a Népbíróóság előtt.
Kiadta a parancsot: a 401-es különleges munkásszázad tagjaiból senki sem kerülhet élve vissza Ukrajnából.
- ápr. 6 Megtalálták Budán a magyar Auschwitzot.
Halotthamvasztó a Radetzky laktanyában.
- ápr. 7 F. Rácz Kálmán: Ez volt a magyar fasizmus.
A nyilas vérengzések ismertetése.
- ápr. 13 Sz. K. P.: A fertőrákosi rémregény.
Első hiteles beszámoló az ottani kivégzésekről.
- máj. 7 A Zsidókutató Intézet irattárából előkerült a deportáltak teljes névsora.
- júl. 20 Révész Gyula István: Rohamok a „Toldy” vonat kincsei ellen.
Toldy Árpád csendőrezredes, az elrablott zsidó vagyon ki-szállítója, három különböző zsidó irattal a kezében, két láda briliánszal és egy láda arannyal megszökött.
- okt. 3 Sz. Kalmár Pál: Szálasi megtört és papot kért.
Szálasi Ferenc a következőképpen nyilatkozott Himmler Mártonnak: A zsidókat ő Németországban biztos helyen tudta. 1944 őszén a terhes anyákért ő hajót küldött, de a Duna el volt aknásítva és így az nem tudott Pestre jutni. Ezért kellett a várandós nőknek gyalog menni az osztrák határig.
- okt. 31 Bárdossy beismerte, hogy lebeszélni igyekezett a Lakatos-kormányt fegyverszünet kéréséről.
Bárdossy az újvidéki vérfürdőről faggatják. Kiderül, hogy Rassay Károly és Bajcsy-Zsilinszky Endre már előző nap telefonáltak neki, hogy Újvidéken szörnyű csemények készülnek.
- dec. 1 Magyarország gazdasági kiszolgáltatottságáról vall Rajnis.
Rajnis Bethlentől megbízást kapott, hogy hozzon létre közte és Lucien Wolff között találkozást, de Wolff azt tartsa titokban.
- dec. 22 Jaross Andor a Népbíróóság előtt védelmére felhossa, hogy ő hozatta haza Bécsből a zsidó származású Purjesz és Rusznyák egyetemi tanárokat.
- 1946
jan. 9 Befejezték a nyomozást Hóman Bálint ügyében.
Megállapítást nyert, hogy ő állította fel az értelmiségi kormánybiztosságot, középiskolai numerus nullust kívánt és a zsidó törvények szigorítását.

- jan. 16 Száztíz láda aranyat és nyolc láda ékszer rabolt el Vajna Gábor, a nyilas belügyminiszter.
Ő rendelte el a sáncsást, a zsidók összegyűjtését a Tatterszállban és az ügetőpályán, az ő parancsára alakították át a zsinagógákat gyűjtőtáborokká.
- febr. 1 Elkészült a vádirat Rácz Erzsébet [nyilas újságíró] ügyében.
Ő tervezte azt a plakátot, melyen egy kislány van, aki azt kérdi: én is hadicél vagyok?
- febr. 28 Őrizetbe vették Váradi Miklós népjóléti miniszteri osztálytanácsost.
Ő hurcoltatta a zsidó orvosokat Ukrajnába.
- márc. 7 Szögi Géza nyilas államtitkár a Népbíróóság előtt.
Ő javasolta az ügyvédi numerus nullust, továbbá, hogy a zsidók ne tarthassanak keresztény háztartási alkalmazottat és zsidó ne lehessen házi orvos.
- márc. 12 Kunder Antal vallomása a Sztójai-perben.
Kunder Antal miniszter kihallgatása során elismerte, hogy 1944 június 29-én Serédi Jusztinián hercegprímásnak a zsidók érdekében írt pásztorlevelét az esztergomi posta nem engedte továbbítani. Vallja azt is, hogy a németek eredetileg beleegyeztek, hogy a kitért zsidókat ne deportálják, de ezt az ígéretet nem tartották be.
- márc. 23 Gábor Andor: Káprázik a szemem?
A Hóman-tárgyaláson Bacher-Bodrogh Pál vallotta, hogy Hóman a zsidó ügyekben mindig rendelkezésre állt; Wertheimer Adolf, az Országos Rabbiképző Intézet Vezérőlbizottságának elnöke, kijelentette, hogy az intézetet Hóman mentette meg a megszűnéstől.
- márc. 24 Endre László újabb bűnei kerültek napvilágra.
Újabb vád a NOT előtt Endre László ellen: kierőszakolta a zsidó orvosok deportálását, sőt a vidéki hatóságok vezetőit, kik a közegészségügy érdekében a zsidó orvosokért interveniáltak, fegyelmi bizottság elé állította. Kolozsvárott kiütéses tüfusz volt, mégsem engedte meg zsidó orvosok működését. 1944 június 20-án jelentette Sztójainak, hogy a „külföldre irányuló” szállításoknál „üditő” szolgálatot szervezett. Az aktára ilyen utasítást írt: egy vödör helyett kettő.
- Antalfy Gyula: Zsidótörvény a demokráciában.
Elismeri, hogy a földreform során a zsidóság alig jutott földhöz, de ők majdnem 100%-osan a gazdasági élet más területén végeznek munkát. Ez nem postfasizmus, nem neo-antiszemitizmus, hanem a parasztság és a magyar föld érdekeinek a védelme.

- márc. 30 Antal István sem érzi magát bűnösnek.
Egykor Vázsonyiért rajongott, majd Gömbös Gyula és Göbbels híve lett.
- ápr. 2 Ferenczy László csendőralezredes, deportáló főpríbék, a Népbíróág előtt.
Szálasi hatalomra jutása után 1944 október 17-én elvállalta a zsidó ügyek teljes jogkörrel való intézését. Már 1941—42-ben a szlovák határon átszökött zsidókat visszadobta, ő utasított a gettóban kínvallatásra, hogy az értéktárgyakat előadják. Ő hajtotta végre a deportálást. Szálasi idején ő adta a rendelkezést, hogy be kell hatolni a zsidó házakba és a helyszínen lehet kivégezni. A behívott munkaszolgálatosokat nem engedte ki a védett házakból, hogy ott pusztuljanak el. Elszállíttatta a zsidó rabokat és elmebetegeket is. 1944 november—december hónapban a hegyeshalmi országúton gyalog kényszerítette ki a zsidókat Németországba.
- ápr. 3 Szemébe mondják Ferenczy csendőralezredesnek elvetemült gyilkosságait.
1944 nyarán Ferenczy már enyhébb magatartást tanúsított a zsidó kérdésben, de a nyilasok uralomra jutása után ismét a legvadabb eszközökhöz nyúlt.
- ápr. 7 Halált kér az ügyész Ferenczy László csendőrpribék fejére.
Nem is tudott németül, mégis erőltette, hogy a németek mellett ő legyen a csendőrség összekötő tisztje.
- máj. 7 *Rátkai Károly*: Két pap a vádlottak padján.
1940-ben egy presbiteri értekezlet kimondta, hogy a megkeresztelkedő zsidókat szigorúan meg kell vizsgálni, mert „csak bőrüket akarják menteni”.
- máj. 13 *Gábor Andor*: Szombathelyi Ferencről.
Az újvidéki vérfürdő után Szombathelyi egy társaságban a hozzáintézett szemrehányásra könnyedén felelte: mit akartok, csak három napig tartott, nem kilencig.
- máj. 22 Az újvidéki vérengzés drámai részletei.
Feketealmi Czcydner a bíróság előtt. Az újvidéki razzia előzményeinek részletes ismertetése. A razzia után Szombathelyi közölte Feketealmival, hogy nem lesz vizsgálat, az Országos Casinóban ez rossz vért szülne. A németek Feketealmi Czcydner SS altábornaggyá nevezték ki, Szálasi pedig vezérezredessé.
- máj. 23 „Értem nagyméltóságodat, hullákat akar látni!”
Újvidéken harmincnégyezer pengő értékű rumot osztottak ki a katonák között a razzia előtt, hogy felizgassák őket.

Ötvenhárom csecsemőt is kivégeztek. Feketealmi Czcydner még akkor is gyilkoltatott, mikor már parancs jött, hogy hagyják abba a razziát. Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök nem akart bűnvádi eljárást indítani Feketealmi Czcydner ellen és Csatay honvédelmi miniszter sem volt hajlandó letartóztatni. A legtöbb lelőtt áldozat a Duna hideg vizében magához tért, újra be kellett őket löni a folyóba.

- máj. 28 Előkerültek a kivégzett Bakó László emlékiratai.
Bakó barátsága Szálasival és Darányival, kompromittáló adatai Imrédy Béla ellen. Idézi Horthy nyilatkozatát: „Utálom a zsidókat, ki velük az országból! De a kis Chorin és a Vida [Jenő], hát ezek csak jó magyarok. Ilyeneket csak nem engedhetek ki?”

ÚJ SZÓ

1945 február 2—1948 április 4.

- 1945
febr. 13 *Iván Kuzmenko*, a Vörös hadsereg gárdakapitánya: „Mind ezt a németek csinálták.”
Hullahegyek a Dohány utcai templom udvarán és a Dohány utca 40. alatti fürdőben, ahol az uszoda, a kádak és a folyosók telve vannak holttestekkel. Az uszodában talált holttestek jéggá fagytak.
- ápr. 14 *K. Pavlovics*: Adatok a magyar fasiszták vádiratához.
A magyar rendőrfőkapitányság eredeti jegyzőkönyvei a Budapesti Egyetemi Bonctani Intézetbe beszállított hullákról.
- ápr. 24 *Fazekas Erzsébet*: Köszeg.
A köszegi haláltábor ismertetése.
- ápr. 1 *Thury Zsuzsa*: Így történt. (Cikksorozat.)
Nyilas történetek.
- máj. 8 *Gervai Sándor*: Fejek a bori rabszolga felügyelők arcképcsarnokából.
Marányi Ede alezredes, Császár főörzörmester.
- okt. 13 *Lévai Béla*: Egy karrier története.
Dövényi Nagy Lajos életrajza.
- dec. 8 *Gellért Endre*: Budinszky László.
A nyilas igazságügyminiszter útja a Rassay-párttól Szálasiig.

- 1945
máj. 14 A hamis anyakönyvi bejegyzések ügyében a belügyminiszter döntését kéri a főváros.
A nyilasok elől sokan hamis papírokkal bújáltak; házasságot, újszülöttet valódi néven bejelenteni nem lehetett.
Murai-Metzl Lipót, a nagykáti hóhér hamis tanú volt a Somogyi—Bacsó ügyben.
Kovarcz Emil érdekében hamis tanúvallomást tett.
- máj. 19 *Boross Elemér*: Riport egy regényről, amit most már meg lehet írni.
Dominics ügyész Szabadkán kivégeztette Singer Adolf orvost és tizenégy társát, két leányt és a rabbi 17 éves fiát.
- máj. 30 Feljelentés a gettó tervezője ellen.
Sztrache Gábor, Szálasi lakásügyi kormánybiztosa, Kovarcz-al együtt készítette a pesti gettó terveit.
- jún. 2 „Le az álarccal!”
Faraghó Gábor közellátási miniszter [volt csendőrfelügyelő] nyilatkozata: neki, mint volt honvédtisztnek, nem volt módja Endre és Baky rendelkezéseit végre nem hajtani; még Horthynak sem, mert ő a németekkel és magyar cinkosáikkal szemben gyenge volt.
- jún. 3 Hétmillió ember gyilkosáról beszél egy Auschwitzból hazatért orvosnő.
Balázs Erzsébet Mengele mellett antropológus volt.
- jún. 10 Hogy lopták ki Magyarországról a védett munkaszolgálatos századokat?
Gobbi százados érthetetlen szerepe, ki becsületszárával garantálta, hogy a menleveleket visszaengedi.
s. d.: A Pesti Izraelita Hitközség új elnöke a régi vezetők elleni vádakról.
Stöckler Lajos nyilatkozata a Zsidó Tanács szerepéről.
- jún. 13 Izgalmas tárgyalás után egyhangúan igazolták a Zsidó Tanács ügyvéd tagjait.
Bizonyították a Zsidó Tanács tehetetlenségét, Ferenczy csendőralezredes aljas viselkedését. Lázár testőrtábornok fel akarta fegyverezni a zsidó munkaszolgálatosokat.
- jún. 16 Raffay Sándor evangélikus püspök lemondott.
Raffay az áttért zsidóknak külön egyházközséget kívánt alapítani, hogy ne legyenek együtt a régi keresztényekkel.

- jún. 17 G. M.: Karácsonyest a flossenburgi haláltáborban.
Kárász Endre munkaszolgálatos elbeszélése.
Stella Adorján: „Hajnaltól mindenkit be kell vagonirozni.”
Hogyan vitték ki külföldre a vezényelt munkaszolgálatosokat. Both Rajmund alezredes és Ocskay László huszárszázados számos zsidót megmentett. Ocskay bevittette századát az Abonyi utcai zsidó gimnáziumba.
Fenyő Lászlót, a kiváló költőt Ausztriában kivégezte az SS.
Fenyőt a védett századdal hurcolták el és 1945 márciusában kétszázhetvenöt bajtársával együtt kivégezték.
- jún. 22 A Magyar Kurír válaszol a katolikus egyházat ért támadásokra.
A válasz Serédi hercegprímás feljegyzései alapján készült.
1944 májusában Serédi pásztorlevelében megállapította, hogy a kormány az egyházat befejezett tények elé állította. A sárga csillag és más, a zsidókat sújtó rendelkezések ellen ő hiába tiltakozott. 1944 június 29-én az egyház közös pásztorlevelében akart tiltakozni a deportálás ellen, de az esztergomi posta nem engedélyezte a szállítást. Ők tehát — mondja Serédi Jusztinián — megtették mindent, amit lehetett.
- jún. 27 Linz—München között és Közép-Németországban él a hazavárt deportáltak nagy része.
A deportálás iránya 1944 nyarán Auschwitz volt, onnan a deportáltakat a lengyelországi és németországi munkatáborokba vitték. 1944 októbere után Kőszeg, Sopron, Linz, Passau majd a csch vidék volt az irány. Az orosz előretörés után az első irány deportáltjai Németországban szét szóródtak a Keleti-tengerig, a másik irányé pedig Mauthausen, Linz, illetve Theresienstadtig.
- jún. 28 Megszökött vagy bujkál a csendőrök legnagyobb része.
Tizenhét ezer csendőr volt, a legtöbb megszökött. Igazolásra igen kevés jelentkezett, mindössze 5%-ot lehetett igazolni.
- júl. 3 *Stella Adorján*: Egymillió pengős zsarolás után — ember rablás.
Ribáry Frigyes elmondja, hogy egymillió pengőért megígérték neki, hogy repülőgéppel Egyiptomba viszik, de Mauthausenba hurcolták.
- júl. 6 A püspöki kar körlevele a nyilasok pusztításáról.
A körlevél elítéli a deportálásokat, a zsidóüldözéseket és a zsidók kifosztását. Felszólítják a híveket, hogy adják vissza az elrabolt zsidó holmit.

Hírek.

Újpestről tizennégyezer zsidót deportáltak; a munkaszolgálatosokkal együtt csak ezernégyszázan jöttek vissza.

júl. 8 Halált kér az ügyész Toronyi Károlyra, a muszok hóhérra. Nagybacsoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter parancsa ellenére sem engedte haza Zsolt Bélát, hanem félholtra verte.

júl. 15 *Bálint Imre:* Egyik laptársunk... Marton Béla képviselő már 1936-ban jegyzéket készített azokról a közéleti szereplőkről és újságírókról, kiket ki kell küszöbölni.

júl. 20 A protestáns egyházak és a zsidó rendeletek. A „Magyar Értesítő” c. protestáns lap ismerteti az egyház lépéseit a zsidóüldözések ellen a Sztójai- és Szálasi-kormány idején. Sztójai elhárította az egyházi intervenciót és kijelentette, hogy a zsidókat csak munkaszolgálatra viszik, deportálni nem fogják. A protestáns egyházi vezetőket posta- és telefon-cenzura alá helyezték.

júl. 28 A magyar zsidók veszteséglistája. Görög Frigyesnek, a Joint elnökének nyilatkozata szerint Magyarországon 1944-ben az országon belül nyolcvanezer ember pusztult el. Száznegyvenezer zsidó élte meg a felszabadulást, ebből száztízezer Budapesten.

júl. 29 *Bodó Béla:* Ettől a gáztól három óra múlva elalszanak. Helyszíni tudósítás a kőszegi munkatábor elgázosításáról. A gáz nem volt jó, a munkaszolgálatosokat le kellett lőni.

aug. 9 *Bálint Imre:* Még ne únjuk. Ne únjuk el, Orgoványt és Héjjast is elkenték, ez 1944-hez vezetett.

aug. 10 Mi történjék az üldözések alatt szabálytalanul megkeresztelt gyermekekkel? Az árvaszék kéri, hagyják jóvá a megkeresztelést.

aug. 18 Ankét lesz az áttérések ügyében. A Pesti Izraelita Hitközség kéri a kényszer-áttérések hatálytalanítását.

aug. 28 A református püspökök pásztorlevele szerint a kereszténység szót egyértelművé tették az antiszemitizmussal.

M. K.: Hogyan halt meg Mohácsi Jenő?

A békásmegyeri téglagyárban bevagonírozták és a vonat már elindult, mikor a mentesítő igazolás megjött. Az úton Mohácsi szívszélhűtésben meghalt.

szept. 12 Egy hannoveri kórházban elhunyt Vázsonyi János. 1943 őszén megpróbálta felállítani a polgárság földalatti szervezetét és mikor a Gestapo elfogta, megsemmisítette a névjegyzékeket s minden kínzás ellenére sem szolgáltatta ki munkatársait.

szept. 16 *Bodó Béla:* Knut Hamsun és társai. A magyar írók némelyikét fasiszta múltja ellenére igazolni akarják. Azt is [pl. Szabó Lőrincet], aki Hidert dicsőítette.

szept. 18 *Szabó József:* „A magyar munkaszolgálatosoknak köszönhetem szabadulásomat”. Nagybacsoni Nagy Vilmos, kit Németországba hurcoltak a nyilasok, nyilatkozik, hogy megszabadulását a munkaszolgálatosoknak köszönheti.

szept. 23 *Fabidy József:* Serédi hercegprímás és Szálasi levélváltása az elhurcolások és a zsidók ügyében.

Szerédi hercegprímás 1944 novemberében a zsidóüldözések, majd az elfogott katolikus papok ügyében átiratot küldött Szálasihoz. Erre Szálasi kabinetirodája készített egy választervet, melyben a zsidókérdésről is nyilatkozott s hangsúlyozta, hogy a Szálasi-kormány több száz zsidó kivételezését megerősítette. Szálasi azonban áthúzta a tervezetet és így azt nem küldték el.

okt. 6 *Fabidy József:* Salzburchban megtalálták Reményi-Schneller elrejtett kincseit.

Mikor Endre Lászlót elfogták, különböző hamis igazolványok voltak nála Weisz László és Schwarz Géza névre. A zsidó deportálásokról könnyel a szemében beszélt.

Jaross cinikusan tagad.

Avval védekezik, hogy a zsidók deportálásától függött az ország függetlensége, mert a németek megígérték, hogy a lebonyolítás után kivonulnak. A csendőrséget azért vette igénybe, mert különben az SS hajtotta volna végre a deportálást és ez a zsidóságnak még több szenvedést okozott volna.

Bródy Ernő: A demokrácia harcosai.

A Rassay-párt minden tagja, továbbá a szociáldemokraták kiálltak a zsidó törvény ellen.

okt. 12 Imrédy és Reményi Schneller ügyetlen védekezése a politikai rendőrségen.

Imrédy elismerte, hogy keresztény származása igazolására sok hamis irattal rendelkezett, továbbá mindkét dédszüloje zsidó volt, végül, hogy a magyar vagyon német kézre való járszásáért 50% járt neki.

- okt. 16 *Bródy Ernő*: Évforduló.
Visszaemlékezés a demokrata pártok harcaira Orgoványtól a zsidó törvényekig.
- okt. 21 Endre László három súlyos zsidóellenes rendelet szerzőségét beismerte.
Az összeköltöztetést, a vagonírozást és az orvosok s gyógyszerészek deportálását.
- okt. 31 Szálasi Ferenc vallomása a Bárdossy-perben.
Bárdossy bűnösnek vallja magát harmincezer külföldi állampolgárságú zsidó deportálásáért.
„Nem kegyelmeztem senkinek, a pólyás gyerekeket is zárt területre vittem” — vallja be Baky László.
A síófoki értekezlet 1944 májusában döntött a zsidók teljes elkülönítéséről és Baky Lászlót bízta meg ennek megszervezésével.
- nov. 7 *Fabidy József*: Veessenmayer beismerte, hogy 1943 december-től állandó összeköttetésben volt Imrédy Bélával.
Szálasi kijelentette, hogy a zsidó vérbeütéses Imrédyvel nem hajlandó tárgyalni.
- nov. 13 *Bálint Imre*: Csodálatos!
A letartóztatott nyilasok panaszkodnak, hogy gyenge az élelmezésük és nem elég jó a bánásmód, holott nincs tarlórépa, korbács és tarkónlövés.
- nov. 14 *F. J.*: Imrédy, Sztójai és Szombathelyi beismerő vallomást tett.
Imrédy vállalja a felelősséget a zsidó törvényekért, mert különben sokkal szigorúbbakat hoztak volna. A németek rendszeresen folyósítottak pénzt Imrédy részére a magyar fasizmus erősítésére, ilyen pénzeket kapott Mecsér András, Rajnis Ferenc és Milotay István is. Szálasi Winckelmann pénzelte.
- nov. 15 Imrédy: „Azért mondtam le, mert nem értettem egyet a németekkel”.
Imrédy bevallja, hogy már az első zsidó törvény készítésében is részt vett, de a szélső jobboldali hullám nem győgt, ezért kellett hozni a másikat, ez azonban a zsidóknak élet- és vagyonbiztonságot nyújtott, inkább mint a környező államokban, azért menekültek onnan Magyarországra a zsidók.
- nov. 16 Rajnis Ferencet hallgatták ki ma Imrédy Béla perében.
Imrédy nem tudott a gázkamrákról, csak Ausztriában halott róla, a munkaszolgálatosokkal véleménye szerint elég jól bántak. A zsidóság érdekében minden lehetőt megtett.

- nov. 17 Rendkívül súlyos, új vádat emeltek Imrédy ellen a mai tárgyaláson.
Sztójai az Imrédy-perben vallja, hogy Hitler ígéretet tett: ha a zsidókérdést és néhány más gazdasági problémát elintézik, kivonja a német csapatokat Magyarországról. Ígéretét azonban nem tartotta be.
- nov. 18 *Fabidy József*: Baky beismerte, hogy a németek nem követték a deportálásokat.
A németek már 1942 októberében kérték Magyarországtól a zsidókérdés radikális rendezését. A magyar kormány nem reagált. 1943 nyarán Hitler Horthynek személyesen adta elő ezt a kívánságát, Kállay Miklós azonban ennek sem tett eleget. 1943 őszén Baky László azt ígérte Veessenmayernek, hogy külső segítséggel vállalja ezt a feladatot. Ezért Veessenmayer Bakyt erőszakosan kinevezette a Sztójai kormány államtitkárának. Winckelmann utasította Bakyt a sárgacsillag rendelet, a gettósítás stb. végrehajtására. Baky kérte Veessenmayert, hogy a zsidókat deportálják. A németek terve eredetileg azt volt, hogy a zsidókat Magyarországon tömörítik gettókba és ha szükség lesz rá, itt gázosítják el. Baky ez ellen tiltakozott azzal az indokolással, hogy a táborokban ragály üthet ki és az átterjedhet a keresztényekre.
- nov. 20 Szálasi kihallgatták Imrédy Béla perében.
Imrédy valódi származását igazoló okmányok Horthyhoz kerültek, tőle a németek birtokába jutottak. Ők ezzel zsarolták Imrédyt.
- nov. 22 Jaross Andor beismerte, hogy becsapta a felvidéki zsidóságot.
Jaross Andor bevallja, hogy hálátlan volt a zsidósággal szemben. A Felvidék visszacsatolásakor a zsidók kérték, hogy legyen miniszter és védje meg őket.
- nov. 27 Izgalmas szembesítések, megdöbbentően terhelő vallomások Kiss Ferenc perében.
Kiss Ferenc, a színészkamara elnöke, reverzálist íratott alá a színházigazgatókkal, hogy zsidó szerző darabját nem játszhatják. A színészekkel pedig, hogy elválnak zsidó házastársuktól.
- nov. 29 Hírek.
1944 november 28-án vagonírozták be a Józsefvárosi pályaudvaron a védett munkaszolgálatosokat Fertőrákos, Sopron felé. Gobbi százados becsületszavával garantálta, hogy visszaengedi őket.

- dec. 2 *Bálint Imre*: Csodálatos tájékoztatlanság.
Minden háborús főbűnös azt vallja, hogy nem tudott a zsidók megkínzásáról, holott a rádió állandóan harsogta a külföldi lapok híreit, titkáraik referálták stb.
- dec. 19 Példátlan botrányok között folyik Endre László perének tárgyalása.
Endre László szerint a magyar nemzet bajainak nagy részét a zsidóság okozta. Ő a zsidókat a megszervezendő zsidó államba akarta vitetni.
- dec. 22 Jaross vállalja a felelősséget — de igyekszik másokra hárítani.
Bárcziházi Bárczy István beszámol az 1944 június 21-i minisztertanácsról. Arnóthy Jungerth Mihály bejelentette a külföld tiltakozását a deportálások miatt.
- dec. 25 *Fabidy József*: Ruzskay Ranczenberger Jenő levelét megírta. Ruzskay Veesenmayer helyettese volt. Panaszkodik a zsidó rendeletek lassú végrehajtása és Eichmann miatt, akit a gazdag zsidók megvesztegetnek, hogy kimentse őket az országból.
- dec. 28 Érdekes vallomások a Baky — Endre — Jaross perben.
Zöldi Márton vallja, hogy Endre László a deportálásoknál elkövetendő atrocitásokért büntetlenséget ígért.
- dec. 30 Sztójai és Ravasz püspök vallott ma Endre, Baky és Jaross perében.
Sztójai vallja, hogy mint berlini követ a németek folyton kérték, rendezze a magyarországi zsidóság kérdését, de Kállay még annyit sem teljesített, hogy a zsidóságot a rádió hallgatásától eltiltsa. Ravasz László kijelenti, hogy Jarosznál tiltakozott a sárga csillag és a zsidókkal szemben naponként elkövetett atrocitások ellen. De Jaross azt válaszolta, saját pártja elsöpörné, ha másképp cselekednék. Ezután április 12-én elment Horthyhoz, aki megígérte, hogy intézkedni fog az embertelenségek ellen.
- 1946
jan. 10 Újabb súlyos tanúvallomások Grassy és Zöldi ellen.
Grassy József ezredes Szálasi léptette elő altábornaggyá. Szálasi szerint Horthy elismerő levelet küldött Feketealmi Czeydnernek, hogy Dél-Bácskában az események oly rendszeren zajlottak le.
- jan. 25 Már én is hadicélpont vagyok?
Annak a plakátnak a modellje, mely egy kislányt babával a kezében ábrázolt, balkeze pedig véres és csonka egy bombától, mert az amerikaiak robbanó bombákat dobának le: Páger Antal színész négyéves kislánya volt.

- jan. 27 Kunder Antal bőkezű.
1944 július havában Serédi hercegprímás a püspöki kar nevében pásztorlevelet adott ki, melyben állástfoglal a zsidóüldözés ellen. A pásztorlevelet július 4-én az esztergomi I. számú postahivatalnál adták fel, de Horváth Zoltán postafőfelügyelő és Németh Ferenc postafelügyelő visszatartotta a küldeményt. Ezért a hatóságoktól dicséretet kaptak, Horváth pedig Kunder Antal minisztertől még külön ezer pengő jutalmat.
- jan. 31 A nyilas Serényi Miklós gróf egyszerű légvédelmi módszere.
Serényi zsidótlanítási kormánybiztos már 1942-ben javasolta a zsidóság kitelepítését; 1944-ben pedig azt, hogy minden bombatámadás után ezer zsidót géppuskázzanak le.
- febr. 9 Szálasi nem tudott semmiről.
Szálasi vallomása. Nem tudott a zsidók elleni brutalitásokról. Fordultak hozzá zsidók érdekében többször, de ő ezekkel az ügyekkel nem foglalkozott. A hungarista mozgalomnak meg volt a zsidókérdésben az irányvonala, egyeksek kilengéséért a pártot nem lehet felelőssé tenni.
- febr. 17 Szálasi nem volt mindig antiszemita.
Szálasi egy sajozsentspéterei zsidó lányt akart elvenni s lemondott volna érte tisztí rangjáról. A lány Auschwitzban elpusztult.
- febr. 22 Izgalmas jelenetek a Szálasi-per mai tárgyalásán.
Ferenczy vallja, hogy a deportálások körül sok panaszt jelentett a belügyminisztériumnak, de Szálasi ráírta a jelentésre: a pártszolgálatosok ellen eljárni nem szabad. Hajnácskőy László csendőrezredes jelentette, hogy a bécsi országúton tömegével fekszenek a hullák. Vajna belügyminiszter azt felelte, hogy gondoljon a sok százezer magyarra, kit Szibériába hajtanak. Szálasi pedig a jelentésekre azt válaszolta: meg kell érteni a pártszolgálatosok kilengéseit, megbüntetni őket nem szabad.
- febr. 24 Hain Péter rendelte el az 1942-es dunaparti razziákat.
Hain Péter napiparancsa 1942-ben: a korzón sétáló zsidó parazitákat el kell fogni és menetkész munkaszázadokba beosztani.
- febr. 26 Szálasi az utolsó szó jogán.
A zsidókérdést a hungarizmus mindkét fél akaratából becsületesen meg akarta oldani. Ő egy zsidó Európa Tanácsot kívánt felállítani a zsidókérdés megoldására.
- márc. 5 b.: Bocsfary.
Bocsfary Spur Kálmán javaslatára elrendelték, hogy a zsidók erkölcsi szempontból ne tarthassanak keresztény cse-

lédet. Később nyilatkozott, hogy a keresztény családok mégsem juthatnak cselédhez, mert a zsidók úgy bocsátották el alkalmazottaikat, hogy hat hónapra, sőt egész évre előre kifizették a bérüket.

- márc. 17 „RIF” 0176.
A RIF-szappant a türkei táborban adták a deportáltaknak, a jelzése „RIF 0176” volt. Rossz volt a minősége, nem habzott.
- márc. 23 Juhász József rendőralezredest szabadlábra helyezték.
Megengedte a pesti Chevrának, hogy a nyilasok által meggyilkoltak személyi adatait összegyűjthesse és detektíveket rendelt ki, hogy megbízottai biztonságban mozoghassanak.
- márc. 28 A magyar vezérkar mindent német parancsra cselekedett.
Szombathelyi Ferenc, a vezérkar volt főnöke, vallja: Nagybaczoni Nagy Vilmos felelősségre vonta őt a munkaszolgálatosok ellen elrendelt intézkedése miatt, erre ő Roeder Vilmos altábornagyot küldte ki a kérdés felülvizsgálatára. A magyar front azonban Szovjetországban széthullott és a keretlegények szabadon kegyetlenkedtek tovább.
- márc. 30 Érdekes vallomások Kolozsvári Borcsa és társai ügyében.
Kolozsvári Borcsa Mihály bűnperében a tanúk vallják, hogy Zsolt Bélát különösen meghajszolta.
- ápr. 4 Hóman, Jaross és Antal vallott ma Ferenczy László perében.
Ferenczy László vallja: Sztójai megbízta őt, hogy menjen ki Auschwitzba, de a németek csak harminc nappal az utolsó deportáló vonat elindulása után akarták kiengedni.
- ápr. 7 Páratlan izgalmak Faraghó Gábor kihallgatása közben.
Faraghó Gábor volt csendőrségi felügyelő vallja Ferenczy ellen, hogy bár a kormányzó eltiltotta már a deportálásokat, Ferenczy önkényesen folytatta.
- f. j.: „Minden igyekezettel fogom szolgálni a közös nagy célt.”
Berend Béla szigetvári főrabbi levele 1944 április 12-ről egy államtitkárhoz [Endre Lászlóhoz]: előterjeszti javaslatát a gettóról, a sárga csillag viseléséről és kifejezi óháját, hogy számára egy zsidóügyi kormánybiztosságot szerveznek.
- ápr. 28 Hírek.
Uy Károly újságíró a Népbíróság előtt.
Ő írta az ismert, hetenként megjelenő cikkeket: Erger levele Bergerhez.

- máj. 9 *Fabidy József*: A tábor ötven méteren belül nem szabad megközelíteni.
Az 1944 június 22-én Siófokon tartott értekezlet jegyzőkönyve, melyen a zsidóság legszigorúbb elkülönítését határozták el.
- máj. 19 *Fabidy József*: Szenes Anna brit ejtőernyős hadnagy hősi halála a Margit körúton.
1944 november 8-án agyonlőtték.
- máj. 23 *Fabidy József*: Sötét lapok egy sötét korszak történetéből.
A cikk Kasztner Rezsőről, társáról Brandt Joelről, Freudiger Fülöp Romániába szöktetéséről stb. számol be.
- máj. 29 Winckelmann utasítására indult meg a „Harc”.
Winckelmann a főkapitányságon bevallotta, hogy a zsidó könyvtárakból ő vitetett el ötvenezer könyvet, ő indította meg a „Harc” c. lapot. A magyar közegek minden intézkedését alázatosan elősegítették.
- szept. 22 Szenes Anna kivégzéséért felel Simon hadbíró.
Simon Gyula végeztette ki törvénytellenesen Szenes Annát. Kecskés Mihály hadbírószázados, ki ebben az ügyben a vádat képviselte, azt vallja, hogy Simon Gyula rosszhiszeletűen kezelte Szenes Anna bűnperét.
- okt. 15 Hazahozzák a külföldre hurcolt ékszereket.
Nyárádi államtitkár nyilatkozata az elrabolt zsidó vagyon ügyében. Toldy ezredes ötezer kilogramm zsidó ékszert vitt ki az országból, melyből az úton sokat elloptak. Egy rész, háromezeröttszáz kilogramm, a francia övezetben van, egy kisebb rész pedig az amerikai zónában. A bankokból a nyilasok a zsidó ékszereket eredetileg a brennbergi bányába rejtették, a névre szóló borítékokat pedig összehépték.
- nov. 16 Ferenczy László mentővallomást tesz Berend főrabbi ügyében.
Berendtől kapott egy jegyzőkönyvet a deportáltak szenvedéseiről, ezt ő Horthynak továbbította.
- 1947
jan. 22 Zadravecz vall 1919-es és 1944-es szerepéről.
Védelmére felhossa, hogy Löw Immanuelnek ő szerzett kegyelmet Horthytól.
- jan. 29 15 évet kapott egy újpesti nyilas hóhérlégény.
Közvetlenül a felszabadulás előtt Újpesten a nyilasok összeszedtek számos zsidót és megkínózták őket. Egy részük az újpesti partizánok megmentették.

- febr. 16 „Mengele boncolóorvosa voltam Auschwitzban.”
Kezdődik Nyiszli Miklós könyvének folytatásokban való közlése. Ezzel kapcsolatban Supka Géza vezércikket írt, címe: „Kényes kérdés”, melyben elismeri a magyar zsidóság súlyos szenvedéseit, egyben érdemeit az ország felépítésében. A Nyiszli-könyv utolsó közleménye: április 6.
- márc. 30 Hoess Budapesten tárgyalta a magyar zsidók kipusztításáról. Hoess Rudolf, auschwitzi táborparancsnok, 1944-ben Budapesten járt és Eichmann Adolf-fal megtárgyalta a deportálandó magyar zsidóság likvidálását.
- Magyar Károly*: „Defenzív osztálya” volt a MÜNE-nek. Megtalálták a MÜNE titkos irattárát. A MÜNE megköszönte Endre Lászlónak, hogy A-tól F betűig elhurcolta a zsidó ügyvédeket.
- ápr. 1 Höss teljes mértékben beismerte felelősségét Auschwitzért. Höss a varsói tárgyaláson bevallotta, hogy 1944 nyarán körülbelül egy félmillió magyar zsidó pusztult el Auschwitzban.
- ápr. 6 *Stella Adorján*: Nagybacsoni Nagy Vilmos elmondja, hogyan szabotálták minden emberséges intézkedését.
- ápr. 7 Az auschwitzi pokol.
Kiegészítések és hozzászólások Nyiszli könyvéhez. Folytatásokban április 13-ig.
- ápr. 12 *Bálint Imre*: Családi kör.
Nagy a felzúdulás Nyiszli könyvének közzététele miatt, de szükség van ilyen munkának nyilvánosságra hozatalára; nem lehet csak Arany Jánoshoz fordulni irodalomért.
- ápr. 13 *Supka Géza*: A fasiszmus lépéscsinálói.
Prohászka nevében csinált antiszemitizmust Bosnyák Zoltán, Kolozsvári Borcsa Mihály, Meskó Zoltán.
Berend Béla főrabbit másodfokon felmentették.
Rostás Andor: Az auschwitzi pokol.
Cikksorozat folytatásokban. Utolsó közlemény: május 10.
- jún. 15 *Kristóf Károly*: Az ismeretlen város.
Óbuda ismertetése, ahol számos régi zsidó családot gyilkoltak meg: Fischer vendéglőst, Bródy kávést, Weisz kocsmáros stb.
- jún. 22 *György Ferenc*: Három hónapig élt önkéntes sírjában egy tizenegy tagú család.
Egy munkáscsalád katakomba élete a Gestapo alatti pincében. Öt folytatásban. Utolsó részlet: június 27.

- jún. 25 *Kristóf Károly*: Az ismeretlen város.
A Kossuth Lajos utcai patinás kereskedők közül számos zsidó hiányzik.
- jún. 8 A mártír Lichtenberg karnagy Tündér utcai háza fasiszta ingatlan?
Lichtenberg Emilt, az Operaház karnagyát és feleségét 1944-ben a nyilasok legyilkolták.
A miniszterelnök avatta fel hétezer somogyi áldozat emlékművét.
A kaposvári mártír emlékmű avatásán Nagybacsoni Nagy Vilmos kijelentette, hogy a magyar honvédség összes háborús veszteségének 25%-a a munkaszolgálatosokból került ki.
- júl. 12 *Kristóf Károly*: Az ismeretlen város.
A Liszt Ferenc tér, ahol sok zsidót kivégeztek: Gábor Ignácot, Lakner Arthurt stb.
- júl. 13 *Kristóf Károly*: Akasztott ember házában.
Beregffy miniszter siófoki villáját, ahol Bakó és Endre László állandó vendégek voltak, a zsidóktól elvett holmikkal rendezték be.
- júl. 17 Dicsérettel igazolták az Andrássy laktanya tizenkétszer sebesült ellenálló hőseit.
Bóér Viktor alezredes 1943 szeptember 18-án a munkaszolgálatosokat felfegyverezte és katonaruhába öltöztette, hogy megmentse őket a tábori csendőrségtől.
- aug. 5 *György Ferenc*: A budai Szent Erzsébet-kórház legendája.
(Folytatásokban. Utolsó közlemény: augusztus 17.)
Angelo Rotta pápai nuncius zsidómentő osztályt szervezett, melynek búvóhelye az Erzsébet-kórházban volt. Együttműködés Wallenberggel, deportáltak kiszabadítása a téglagyárból és a vagonból.
Apor Vilmos győri püspök be akart szállni a deportáltak közé, hogy velük megy, de hívei megakadályozták. A győri gettóban sok zsidót megkereszteltek, papok és hitoktatók jártak be lelki vigaszt nyújtani. Angelo Rotta több ezer pápai menlevelet előre aláírt, hogy bármikor fel lehessen használni.
- szept. 24 Színházi hír.
Gárdonyi Lajos, a Vígsház ismert művésze, mártírhálát szenvedett.
- szept. 30 Száznegyvenezer magyar veszett el a Don-kanyarban.
Nagybacsoni Nagy Vilmos tanúvallomása Jany Gusztáv felelősségéről a munkaszolgálatosok szenvedéseiről.

- nov. 30 Homonnay „Sunyi” háborús rémtettei a Népbíróság előtt. Homonnay Márton vízipóló-bajnok kegyetlen munkaszolgálatos századparancsnok volt, lovához köttette a muszokat és halálra hurcolta őket. Bűnperét távollétében tárgyalták.
- 1948
jan. 18 Három éve szabadult fel. Budapest ostromának végnapjaiban a gettóban hatvan-hetven ezer zsidó szorongott. A Royal-szállodában ötszáz SS-katona és huszonnégy nyilas pártszolgálatos állott készen, hogy utolsó pillanatban felrobbantsák a gettót.
- febr. 10 Szovjet hadifoglyok és zsidók kegyetlen gyilkosai a Népbíróság előtt. Lakatos Géza vezérkari százados 1944 nyarán a csendőröktől nyugta ellenében átvett százhuszonhat zsidót és ezeket Nagysármás mellett mind kivégeztette.
- febr. 12 b.: Mélyebb. Veesenmayer 1944 őszén részletes jelentéseket küldött Berlinbe és ebben a nyilasokról azt írja, nem akarnak mást, csak lopni.
- márc. 9 Endre Lászlót is túllícitálta. Tóth Zoltán volt rákosligeti főjegyző, Endre László barátja, még a zsidó törvények előtt felállította Rákosligeten a gettót. Elfogták Rózsa Mihályt, az ukrajnai halálszázad parancsnokát. Népbíróság előtt áll Rózsa Mihály néptanító, aki a zsidó munkaszolgálatosokat 40 fokos hidegben felzavarta a fákra és ott kukorékolniok kellett.
- márc. 17 A „sárgacsillagos csendőrnymozó” a Népbíróság előtt. Sölley Zoltán, a kerecsendi gettó parancsnoka, sárga csillaggal járt be a gettóba, hogy kipuhatolja a zsidóktól, hol dugták el ékszereiket.
- ápr. 18 Nyiszli Miklós: Tanú voltam Nürnbergben. Folytatásokban. Utolsó közlemény május 22.
- máj. 21 Az államfő [Szálasi], aki ezüst kanalat lopott. Himmler Márton cikke az amerikai „Szabadságban” Reményi Schneller Lajos volt pénzügyminiszterről, kinél sok rabolt zsidó ékszert találtak.
- máj. 29 Így akart „kormányozni” a Rongyos gárda. Népbíróság elé kerül a „Rongyos gárda”, mely 1938-ban behatolt szlovák területre és számos zsidót halálra kényszerített.

- jún. 9 A Svábhegytől Egyiptomig. Reiner Imre ismerteti visszaemlékezéseit Eichmann Adolf-ról.
- jún. 16 Kik a hősi halottak? Kormányrendelet szerint az elpusztult munkaszolgálatosok hősi halottaknak számítanak.
- júl. 2 Tersánszky Józsi Jenő: Egy kézikocsi kalandjai 1944-ben. Regény folytatásokban. Utolsó közlemény: augusztus 13.
- aug. 24 Markovits Magda: Magyar asszonyok náci máglyán. Regény folytatásokban. Utolsó közlemény: október 22. Magyar deportált nők szenvedései Auschwitzban.
- szept. 10 Égő erdőbe kergette legényeit és a muszosokat. Elfogták Mutschenbacher századost, aki Erdélyben a munkaszolgálatosokat égő erdőbe kergette és azt parancsolta, hogy a tüzet botokkal oltsák el.
- szept. 19 „Ha felakasztják, gondoljon rám”. Zentay Iván ezredes — rettenetes Ivánt —, a jászberényi kiegészítő parancsnokság vezetőjét, elfogták.
- nov. 20 A jászberényi muszosok réme a bíróság előtt. Zentay Iván portréja, ki a Hatvanon át utazó munkaszolgálatos csoportot kiszolgáltatta Zöldi Mártonnak — akkor már SS kötelékben —, hogy deportálja.
- 1949
ápr. 20. Miképpen akadályozta meg Szalai Pál, a budapesti rendőrség és a nyilas párt összekötője, kétszáz emberrel a gettó felrobbantását.
- jún. 4 Kristóf Károly: Petschauer Attila vidám élete és tragikus pusztulása. Folytatásokban. Utolsó közlemény: július 31.

VILAGOSSÁG

1945 július 3—1952 április 1.

- 1945
aug. 28 Ezerkétszáz pengőt fizettek Sztójaiék a németeknek egy-egy deportált elhurcolásáért.
- szept. 21 Bakay [Lajos] professzor ügyében nem hangzott el az utolsó szó. Bakay bűnlajstroma. Orvosi numerus nullust javasolt s a zsidó orvosok kirendelését Galícia zsidólakta vidékére.
- okt. 3 Luzsénszky, a nyilas Talmud-fordító, a Népbíróság előtt. A Népügyészség Luzsénszky Alfonz „A zsidó nép bűnei” c.

könyvét egész terjedelmében vád tárgyává tette. Kiderült, hogy Luzsénszky egyáltalán nem tudott héberül.

nov. 7 Winckelmann SS-tábornok vallomása az Andrassy út 60-ban.

Winckelmann szerint a németeket kiszolgáló magyar társadalomban nem volt tisztességes ember, mindenki anyagi előnyökre spekulált. Az egész jobboldali garnitúra tehet-ségtelen, felelőtlen és aljas volt.

nov. 11 Losonczy Ádám: Az első illetékes nyilatkozat az újvidéki vérengzésről.

Platthy Pál altábornagy, a budapesti I. honvédkerület parancsnoka, irányította helyszínen az újvidéki nyomozást. Megállapította: nem történt provokáció, nem volt ok a beavatkozásra.

nov. 13 Bély Alajos vezérezredes leventefőparancsnok levele.
Ő tiltotta meg, hogy a zsidó származású olympikonokat kivételezésben részesítsék.

1946 márc. 4 A NOT rendkívül érdekes döntése a háborús főbűnösök „megbánásáról”. Miért végezték ki a „magábaszállt” Szőlősi-Nasziuháczot és Kemény Gábort?

A NOT deklarációja: Az, aki olyan propagandát folytatt, mely több százezer ember kiirtásához vezetett és véres munkája közben semmi jelét nem mutatta annak, hogy ártatlan áldozatait megszánta volna, annak nem lehet el-hinni, hogy komoly magábaszállásra képes volna, mikor a bíróság előtt kell felelni tettéért. Komoly megbánás esetén kérlelhetetlen büntetést kellene kérnie, nem pedig szána-lomért esengenie.

máj. 19 Napirenden a Zsidó Tanács botránya.
Erélyes nyomozás tisztázza a zsidóüldözés zsidó vám-szedőinek és a menlevél-üzéreknek megdöbbentő vissza-éléseit.

jún. 28 Veessenmayer tegnap súlyosan terhelő vallomást tett Horthy Miklós ellen.

Ha Horthy ellenáll, nem tudtak volna annak leverésére a frontról megfelelő erőket elvonni. A deportálás német kívánságra történt, de a magyar hivatalos körök a leg-nagyobb örömmel és egyetértéssel fogadták ezt a kíván-ságot. Ellenállás esetén deportálás helyett a németek leg-feljebb koncentrálták volna a magyar zsidóságot az ország területén belül. Mikor Horthy 1944 nyarán a deportálást leállította, a megbízott német hatóságok elhagyták Magyar-országot, mert nem tudták folytatni működésüket.

MUTATÓK

(A mutatókban előforduló számok a könyv megfelelő lapjaira utalnak,
a kis számok a többszöri előfordulást jelzik.)

SZERZŐK NÉVMUTATÓJA

A

a. g. 1. Antal Gábor
 A. G. 1. Antal Gábor
 Abádi Ervin 45²
 Ábrahám Ferenc 8, 9²
 Aczél Tamás 42
 Adler Miklós 45
 Ákos Miklós 38
 Áldor Péter 45, 51²
 Alvinczy Imre 94
 Ambrus József 84, 94, 96
 Andics Erzsébet 20
 Antalfy Gyula 131
 Antal Gábor 22, 55, 59, 63, 64², 65,
 66, 95, 102, 104, 117
 Antal József 19
 Asztalos István 25

B

b. 1. Bálint Imre
 b. e. 81
 b. i. 1. Békés István
 Bajcsy Zsilinszky Endre 105
 Balázs Béla 61
 Balázs József 102
 Balázs Dezső 17
 Balázs Sándor 63, 66
 Bálint Imre 79, 136², 138, 140, 141,
 144, 146
 Balla Antal 48
 Balla Sándor 36
 Bánáti Miklós 29
 Barabás Tibor 38, 43
 Barát Endre 22, 29, 33, 39, 41
 Barcsai Géza 18
 Bárdos László 43

Barta Ernő 45
 Beér János 99
 Békés István 71², 72², 73
 Béki Ernő 30
 Bencze György 9
 Benoschofsky Imre 18, 31, 32, 97
 Benoschofsky Ilona 18
 Berda József 41
 Berenc Iván 80
 Bereczky Albert 13, 26
 Berend Béla 50
 Berend Ilona 80, 88, 90
 Berend Miklósné 34, 35
 Betlen Oszkár 128², 129
 Bibó István 69, 105
 Bodó Béla 26, 79, 80, 85², 95², 129,
 136, 137
 Bóka László 30, 36, 38, 61
 Boldizsár Iván 19, 109
 Bolgár Elek 25
 Borbély József 90, 92
 Boros Ferenc 75
 Boross Elemér 134
 Boross Ödön 70
 Brenner Sándor 23
 Bródy Ernő 137, 138
 Bródy István 59
 Bródy László 35
 Buchinger Manó 13

C

Csatkai Endre 110
 Csató István 70
 Csécsy Imre 18, 26, 69
 Csejkei Ernő 20
 Cseres Tibor 44
 — csillag — 77

Csonka Rózsa 31
Czebe Jenő 19

D

D. 101
Darvas József 12, 125
Demeter Imre 22, 60, 61, 62
Déry Tibor 34, 39, 43
Dezsényi Miklós 21, 75
Dinnyés Lajos 30

E

Eckhardt Sándor 101
Eckhardt Tibor 58
Ehrenfeld Rachel 47
Eisenberg Béla 25, 98
Eisler László 23²
Elek Oszkárné, Csetényi Erzsi 39
Enyedi Károly 67
Erdődy János 122, 123
Erdőházi Hugó 66, 68
Erdős Aladár 14
Erdős Gábor 39
Escher Károly 83

F

f. j. l. Fahidy József
F. J. l. Fahidy József
F. R. 81
Fábián Ferenc 126²
Fahidy József 53, 76, 84, 110, 137,
138², 139, 140, 142, 143²
Faragó László 20, 59
Faragó Miklós 26
Farkas Ferenc 39
Fazekas Erzsébet, G. 11, 32, 133
Fedor Ágnes 33, 38, 50, 51, 55, 59²
Fehér Klára 43, 55, 127
Fehér Lajos 20
Fehér Lili 11
Fehéri Armand 28, 88
Fekete Mihály 31
Fenyő Miksa 17², 57, 58, 63, 116
Fisch Henrik 24
Fischer Sándor 120
— fmb. — 56
Fodor József 35, 45, 68, 75
Fodor Tibor 26

Follinus János 106
Fóthy János 7, 47, 62
Földes Éva 80
Földes Mihály 32
Földessy János 75
F. Rácz Kálmán 130
Frank Erzsébet 36
Frenkel Jenő 26, 98²
Frenkel Lajos 22
Frey Endre 14
Füst Milán 60

G

G. M. 70, 135
G. V. l. Gergely Vilmos
Gábor Andor 90, 91, 131, 132
Gábor Emil 96
Gács Teri 15
Gallay Ágnes 60, 62
Garai Tamás 94
Garamvölgyi Artúr 73
Gáspár Menyhért 59
Geléji Dezső 11, 64
Gelléri Andor Endre 44
Gelléri András 60
Gelléri Miklós 102, 103², 104
Gellért Anikó 36
Gellért Endre 133
Gereben Pál 66
Gergely Gizi 80
Gergely Gregor Vilmos 112
Gergely Márta 40
Gergely Vilmos 78², 86
Gerlóczy Lajos 120
Gervai Sándor 35, 37, 98, 101, 102,
133
Gimes Miklós 129
Gleichmann Emil 104
Goda Gábor 12
Gogolák Lajos 65
Gombos Sosana 47
Gondos Margit 100
Gömöri Jenő 35, 38
Grozinger Sándor 47

Gy

Gy. I. l. György István
Gyárfás Miklós 63, 67
Gyenes István 8², 10, 33
Gyöngyi László 56

Gyöngyösi Nándor 126, 127
György Endre 50, 56, 100², 101,
102², 103
György Ferenc 144, 145
György István 11, 32, 110, 127, 128,
129
Győri Illés István 40

H

H. L. 72
Hacker Iván 101
Hahn István 19
Heller Imre 18
Hajdu Endre 73, 74
Hajdu Sándor 108
Halász Jenő 70
Halász Lajos 70
Hámori László 121², 122
Hatvany Lajos 54, 66
Hegedüs Géza 42, 43
Herbst Imre 45
Hermann Imre 14
Hernádi György 38
Herskovits Fábán 26
Hevesi Endre 58, 81
Hollós Korvin Lajos 34, 38
Horváth József 32
Horváth Márton 99
Horváth Zoltán 12, 71
Huszár Sándor 121

I

Ignác Rózsa 38
Illés Béla 41, 122
Iványi György 92
Izsáky Margit 10

J

J. E. 105
Ják Sándor 76, 87, 101
Jankai Tibor 45
Jankovich Ferenc 43
Jávor Judit 37
Juhászi Imre 24

K

K. A. 50, 81, 89
K. G. 68
K. Gy. l. Kárpáti Gyula

K. N. l. Kotányi Nelly

K—r. 81
Kádár Béla 45
Kádár Imre 120
Kádár László 96
Káldor György 54
Kállai Ernő 71
Kállai Gyula 128
Kallós Béla 75
Kálmán Ödön 25, 98
Kamjén István 41
Kardos László 18, 101
Karinthy Ferenc 42
Kárpáti Aurél, ifj. 49
Kárpáti Gyula 75², 78², 79, 83, 89,
90², 92
Kassák Lajos 34, 38
Kasznár Zoltán 56
Katona Béla 20
Katona József 97
Kaufmann Irén, W. 102
Kämpfner Andor 19
Kelemen István 16, 55
Keller Andor 73, 93
Kertész Magda 96
Kertész Róbert 32
Kéthly Anna 17
Kincs Miklós 36
Kinizsi Andor 80, 82², 84, 86, 88
Király Aladár 18
Király Dezső 56
Király István 98
Király Pál 23
Királyhegyi Pál 37, 83
Kis Károly 8²
Kiss Árpád 30
Kiss Dezső 66, 67
Klár Zoltán 117
Klein Tibor 23²
K. Nagy József 41
Kolozs Jenő 74, 85, 86
Komlós Ottó 31
Kondor László 58
Koralek Livia 19
Koródy Béla 14
Kósa János 58, 59, 116, 118
Kossa István 28
Kosztolányi Dezsőné 29
Kotányi Nelly 75, 78, 79, 85, 87, 93
Kovács György 20
Kovai Lőrinc 34, 70
Köröendi Ferenc 39
Körösy Ferenc 69
Kőszegi Imre 10

Köves Erzsébet 32
 Kristófi Károly 144, 145³, 147
 Kulcsár László 50
 Kulcsár István 18
 Kun Andor 9, 21, 48, 49⁴
 Kuzmenko, Iván 133
 Kussinszky Endre 8, 9³

L

L. III
 l. i. l. Lengyel István
 L. G. 65, 67
 L. Gy. 82⁴, 83, 84
 L. J. 126
 Ladányi Andor 31
 Lakatos István 40
 Lengyel Géza 61
 Lengyel István 80, 81, 84
 Leon, Andor 74, 79, 92
 Lestyán Sándor 48, 72
 Lévai Béla 77, 133
 Lévai Jenő 8, 9, 10², 12, 16³, 17, 24,
 26³, 84³, 85⁷, 86⁴, 87⁴, 88³, 89
 Lóránth László 121
 Losonczy Ádám 148
 Losonczy Géza 127
 Lőrincz Mária 120, 121
 Löwinger Sámuel 30, 98
 Löwy Mátyás 37
 Lukács Ágnes 45
 Lukács György 54³
 Lukács Gyula 26, 59, 65

M

M. A. 52
 M. Gy. 49
 M. Gy. I. Muraközy Gyula
 M. K. 136
 M. S. I. Mátrai Sándor
 Magyar Károly 124, 144
 Major Ottó 44
 Major Róbert 14, 94, 115
 Márai Sándor 10, 33
 Márer György 112
 Mária Béla 18, 39, 51
 Markovits Magda 147
 Márkus Dezső 101
 Márkus László 61
 Máté Elek 24, 61, 66, 67
 Máté Klára 116

Máthé Rezső 108³, 109⁴
 Mátrai Sándor 48², 49³, 50³, 73⁴, 74³,
 77, 112⁴, 113, 114³, 116, 124
 Mester Sándor 26
 Mesterházi Lajos 42
 Meszlényi Antal 25
 Millok Sándor 8, 45
 Molnár Erik 99, 127
 Molnár Jenő Antal 34
 Molnár Kálmán 119
 Molnár Miklós 106
 Molnár Sebestyén 69
 Mosonyi Albert 41
 Munkácsi Ernő 18, 21, 100, 101, 107
 Munkácsi Noémi, W. 39
 Muraközy Gyula 52³
 Murányi Miklós 98

N

Nádass József 26
 Nádor Jenő 14, 26, 70
 Nagybacsoni Nagy Vilmos 22, 23,
 53
 Nagy Lajos 11
 Nagy Zoltán 38
 Nagyiványi Zoltán 82
 Nemes György 129
 Nemes János 32
 Nemes Tibor 37
 Nemeskéri Kiss Melanie 96, 97
 Németh Antal 61
 Németh József 87³
 Neumann György 11
 Nussbecher Joel 15
 Nyiszli Miklós 23, 144, 146

O

O. L. 120
 Ortutay Gyula 55

Ö

Örkény István 24, 40

P

P. 89
 p. g. 86

P. L. I. Palásti László
 Paal Jób 79
 Pach Zsigmond Pál 18, 30, 100,
 101
 Pados Pál 13
 Palásti László 7, 12, 22, 34, 75, 76³,
 77⁷, 78³, 79⁵, 80², 81⁴, 82, 83³, 84³,
 85³, 86³, 87³, 88⁶, 89³, 90⁷, 91⁷,
 92², 93⁴
 Palgi Joel 107
 Pánczél Lajos 14, 49
 Papp Antal 64, 65
 Parragi György 9, 14, 74, 118
 Passuth László 116, 121
 Pavlovics, K. 133
 Péczeli Egyed 61
 Péntes Balduin 105
 Peterdy Mária 56
 Péterffy Gedeon 58
 Pethő Tibor 19
 Petrovics Béla 76
 Petyke Mihály 7
 Peyer Károly 48
 Pintér István 32
 Pór Dezső 22³
 Puder Sándor 26

R

R. 92
 R. K. I. Rátkai Károly
 R. L. 51
 r. s. 100
 —r. 50, 70
 Raab Márton 98
 Rab Erzsébet 28
 Radisics Elemér 26
 Radnóti Miklós 42
 Rásonyi István 17
 Rátkai Károly 8, 56, 58, 78, 79,
 80², 82³, 83³, 88, 91, 132
 Ravasz László 53
 Récsey László 60
 Reismann János 72
 Reiner Imre 147
 Relle Pál 14
 Reményi Gyenes István 87
 Révai József 128³
 Révész Gyula István 130
 Révész Zoltánné 98
 Roboz Imre 51
 Rónai Ernő 36
 Rónai Mihály András 63, 74, 76³

Róth Ernő 17, 19
 Rosta László 110
 Rostás Andor 144
 Rubinyi Mózes 36
 Rudnói Teréz 24
 R. Vozáry Aladár 11, 126

S

s. d. 134
 S. P. 72
 S. S. 51
 Salamon Elemér 16, 29, 73, 83³, 88,
 94
 Saly Dezső 9
 Sándor Dénes 104
 Sándor Dezső 59
 Sándor Ferenc 107
 Sándor Kálmán 40
 Sándor Vilmos 30
 Sarkadi Imre 41
 Sásdi Sándor 22, 35, 41
 Scheiber Sándor 17, 18, 19, 21, 22³,
 23, 30, 31², 32, 97, 104
 Schiffer Pál 122
 Schindler József 100
 Simon Kató 81
 Simon Lajos 26
 —sn. 72
 —s -6. 84
 Solti Lajos 52, 122
 Somogyi Vilmos 14, 77, 79, 112
 Somos István 14
 Somlyó György 42³
 Sós Endre 26, 29, 36, 68, 100³, 101³,
 102, 103³, 104³, 117³
 Sós Magda 35
 Sosnovsky, Tadeus 62, 63
 Spiegel Aladár 19
 Spronc József 15
 Stein Szimcha 47
 Stella Adorján 34, 73, 87, 135³, 144
 —sti I. Palásti László
 Stóó Zoltán 26, 55, 80, 121
 Stöckler Lajos 102
 Supka Géza 144³

Sz

Sz. 53
 Sz. J. 85
 Sz. J. I. Szatmári Jenő

Sz. K. P. I. Sz. Kalmár Pál
Sz. M. 48
Szabó István 122, 123
Szabó József 137
Szabó László 32
Szabó Pál 40
Szakasits György 28
Szalai Sándor 16
Szántó Dénes 48
Szántó György 37
Szász Miklós 75
Szatmári Jenő 57², 59², 61, 63, 68,
76, 91

Száva István 122
Szécsy János 11
Szegő Zsuzsa 60², 66
Szekfü Gyula 26, 68
Szemere Samu 39
Szendrei György 12
Szentiványi György 78, 81, 86
Szentiványi Sándor 58
Szép Ernő 28, 39
Szerelemhegyi Ervin 8
Szigeti József 54
Szilágyi Géza 39, 44, 101
Szilágyi István 20, 39
Szilágyi Tibor 35
Szinnai Tivadar 27, 36
Szirmai Rezső 15, 72
Sz. Kalmár Pál 130²
Szoboszlai Ferenc 36
Szomory Dezső 61
Sz. Palkó Vilma 8
Szűcs Ilona 124
Szűcs László 13

T

Tabéry Hédi 10
Tabi László 26
Tábori Pál 36
Takács István 30
Tersánszky J. Jenő 38, 40, 72, 147
Thury Zsuzsa 43, 133
Tiefenthaler József 21
Tiszay Andor 32
Tolnai Gábor 110
Tolnai László 24
Tolvay Róbert 50
Török Sándor 26

-traí I. Mátrai Sándor
Trostler Alfréd 45
Turcsányi Gyula 14

U

Ujvári Sándor 97
Ungár Béla 107
Ungár Sándor 51, 64

V

V. P. 56
Vajda Albert 52
Vajda Zoltán József 8²
Vándor Kálmán 33
Varga József 90
Várkonyi Titusz 14, 116
Várnai Dániel 26
Várnai Zseni 34
Vásárhelyi Ferenc 74, 81, 89
Vasvári István 37, 44
Vázsonyi Endre 43
Vézi Endre 37, 39, 123
Vihar Béla 7, 44
Vozári Dezső 126

W

Wertheimstein Viktor 57, 117
Wilhelm György 100
Winkler Zoltán 95

Z

Zelk Zoltán 42, 129

Zs

Zsadányi Oszkár 12, 13, 22², 102²
Zsoldos Andor 60, 61, 64, 67
Zsoldos Jenő 26
Zsoldos László 56
Zsolt Ágnes 28
Zsolt Béla 10, 20, 22, 45, 56², 57
58², 59, 60, 63², 66², 67², 68, 74, 94

SZEREPLŐK NÉVMUTATÓJA

Ádám Lajos 60
Ágai Béla 82
Ákom Lajos 90
Amin el Hussein 60, 97, 98
Antal István 78, 81, 142
Antal József 115
Apor Vilmos 80, 145
Arnóthy Jungert Mihály 56, 78,
140

Babos József 126
Bacher-Bodrogh Pál 131
Bagossy Zoltán 87
Bajcsy Zsilinszky Endre 12, 49²,
105, 112, 130
Bajor Ferenc 49, 117, 123
Bakay Lajos 147
Baky László 11, 15, 16, 32, 50, 51,
56, 57², 59, 60, 75², 78², 91, 97,
100, 109, 113, 117, 127, 133,
134, 138, 139, 140², 145
Balázs Erzsébet 134
Balázs Lajos 62
Balázsfalvy Nándor 67
Bálint György 54
Ballagi Ernő 104
Balogh István 60
Balogh Jenő 52
Bányász Ernő 88
Barabás István 91, 92
Bárcziházi Bárczy István 73, 76,
140
Bárdossy László 8, 48, 49, 51, 56,
95, 109, 113, 138
Bartha Károly 49
Basch Ferenc 127
Batizfalvy Nándor 90
Becher, Kurt 85
Béldy Alajos 148

Benedek László 102
Bereczky Albert 66
Bereffy Károly 16, 70, 71, 75, 91,
108, 117, 124, 145
Berend Béla 50, 60, 74, 96, 115,
142, 143, 144
Bercnd László 103
Berg Ottó 55
Bethlen István 48, 57, 68, 130
Bibó István 30, 67², 69²
Bíró Márk 66
Bocsáry Spur Kálmán 141
Bocskay István 84
Bodnár János 66
Boér Viktor 145
Bojtha Béla 95, 114
Bonczos Miklós 124
Born Frigyes 85²
Bosnyák Zoltán 95, 144
Both Raymund 135
Brand Joel 57, 143
Bródy Béla 115
Brüll Alfréd 81
Brüll Dániel 102
Buday Goldberger Leó 17, 37
Budinszky László 50, 117, 133

Cavallieri József 25
Chorin Ferenc, ill. család 32, 56,
57, 65, 85, 86, 96, 133
Czigány József 86
Csákány Katona János 91
Csáky Gábor 95
Csánki Dénes 79, 89
Császár főtörzsőrmester Borban 133
Csatay Lajos 70, 133
Cseh Kálmán 88, 123
Csilléry András 82
Csonka Emil 75

Dálnoki Veres Lajos 129
 Danielson 116
 Darányi Kálmán 48, 73, 133
 Darvas József 20, 111
 Dawies 56
 Deli Piroška 51
 Dési Dregán Miklós 92
 Dévai Kamilla 88
 Dobi István 59
 Dohnányi Ernő 48
 Domokos alezredes 102
 Donáth György 129
 Doros Gábor 116
 Dövényi Nagy Lajos 73, 83, 92, 133
 Draskovics Sándor 66
 Dulin Elek 92
 Dücsóné 51
 Ecsedi Bálint Imre 96
 Egry Aurél 67
 Eichmann Adolf 57, 92, 96, 105, 140, 144, 147
 Elek Arthur 119
 Endre László 9, 11², 16, 32, 35, 50, 52, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 73, 74, 75, 77³, 78², 91³, 96, 97, 100, 109², 112, 113⁴, 114, 117, 119, 122, 126, 127, 131, 134, 137, 138, 140³, 142, 144, 145, 146
 Engel Anny 75
 Erdélyi József 38, 53, 63³, 85, 92
 Faraghó Gábor 118, 134, 142
 Farkas István 62, 119
 Fayer Sándor 62
 Fedák Sári 73, 114
 Féja Géza 59
 Fehér Endre 73
 Feketealmi Czeydner Ferenc 50, 85, 88, 103, 109, 112, 114³, 127, 132, 133, 140
 Fenyő József 72
 Fenyő László 103, 135
 Ferenczy László 76, 77³, 78, 95, 109, 118, 132³, 134, 141, 142², 143
 Fernbach Péter 114
 Festetich Sándor gr. 79
 Fiala Ferenc 112
 Fisch Emil 100
 Fisch Henrik 107
 Fischer Gyula 88
 Fodor Pál 111

Forgách Antal 103
 Freudiger Fülöp 21, 124, 143
 Friedman Dénes 44
 Friedman Hillel 28
 Friedrich István 48
 Fürst Ervin 61
 Gábor Ignác 145
 Gál Gyula 61, 110
 Garai János 116
 Gárdonyi Lajos 83, 145
 Gáspár Zoltán 60
 Gelléri Andor Endre 103³
 Gergely Győző 62
 Geszti József 68
 Ghyczy Jenő 59
 Glück Hermann 70
 Gobbi százados 134, 139
 Gömbös Gyula 48, 99, 132
 Göndör Ferenc 74
 Görgey Vince 71
 Görög Frigyes 136
 Grassy József 15, 49, 71, 82, 113, 114, 117, 122, 140
 Gyenes Gitta 118
 György Oszkár 40
 Gyulai Molnár Ferenc 90
 Habsburg Albrecht 49, 62, 85
 Hadfy Hermann 90
 Hain Péter 10, 11, 16, 71, 73, 75², 121, 141
 Hajnászkő László 78, 122, 141
 Halász Gábor 48, 116
 Hamvas Endre 67
 Hatvani Perlusz Gyula 80
 Hatvany Irén 66
 Havas György 104
 Haypál Béla 83
 Héjjas Iván 75
 Hennyey Gusztáv 82
 Hetényi Béla 82
 Hevesi Simon 61, 110
 Himmeler, Heinrich 50, 78, 89
 Himmeler Márton 50, 73, 113, 130, 146
 Hindy Iván 79, 123
 Hirschler Pál 31
 Hitler 26, 48, 59², 60, 71, 73, 76², 78, 91, 92, 95, 99, 114, 126, 139²
 Hóman Bálint 58, 61, 98, 110, 130, 131, 142
 Homonnay Márton 92, 93, 146

Honti János 42
 Horthy Miklós 11, 13, 22, 25, 28, 48², 53, 56, 57, 59, 72, 78, 85, 88, 95, 99, 100, 113, 114², 118, 121, 124, 126², 127³, 129, 134, 139², 140², 143, 148
 Horváth Béla 123
 Horváth Zoltán 141
 Höss Rudolf 62, 63, 127, 144²
 Hubay Kálmán 75, 80, 110, 118
 Hunwald Szimcha 30
 Ickovits Klára 119
 Illyés Gyula 20, 74
 Imrédy Béla 9, 15, 16, 48², 49³, 51², 56², 57, 71, 73², 74, 76, 94², 95, 108, 109, 126, 133, 137, 138⁴, 139²
 Jagow 25, 59
 Jámborfiy (Zachár Merkl) 63, 117
 Jankó Péter 93
 Jánosi Károly 83, 96
 Jany Gusztáv 48, 65, 88, 89
 Jaross Andor 16, 51, 100, 117, 127, 130, 139, 140², 142
 J. Balogh Mihály 93
 József Attila 20
 Juhász József 142
 Juhász Pál 63
 Jurcsik Béla 105
 Kabos Endre 116
 Kádár György 51, 71, 118
 Kádár István (Clausen) 92
 Kállay Gyula 97
 Kállay Miklós 19, 48, 49, 127, 139, 140
 Kálmán Ödön 102
 Kapó Béla 64
 Karász Endre 135
 Kardos István 81
 Kassák Lajos 20
 Kasztner Rezső 57, 61, 62, 66, 87, 110, 143
 Kemény Gábor 16, 24, 148
 Kemény Simon 73
 Kerek Lászlóné 79
 Kerekes Ferenc 71
 Keresztes Fischer Ferenc 49
 Keresztes Fischer Lajos 127
 K. Havas Géza 59, 80
 Király-Kaufmann Jenő 64
 Kis János 112
 Kiss Ferenc 71, 114, 139

Kiss XII. János 95
 Klein Fülöp 81
 Klein Miklósné, Kohn Ilonka (Korbácsos Ilonka) 66
 Kner Imre 67
 Kodolányi János 20, 108
 Köhler 83
 Koizsávári Borcsa Mihály 12, 15, 49, 52, 71, 108, 110, 142, 144
 Komoly Ottó 13, 47
 Konc Elek 73
 Koós Sándor 95
 Kornfeld Mór, ill. család 32, 54, 89, 96
 Kovács Alajos 119
 Kovács Imre 74
 Kovács Tibor 124
 Kovarcz Emil 52, 72, 91, 94, 109, 134²
 Kovarcz Ernő 24
 Körmendi Lajos 59
 Kövesi Steiner István 96
 Krasznai László 96, 103
 Kristóf Sándor 82
 Krumej 96
 Kun András 32, 77, 91, 104, 113, 122, 126
 Kunder Antal 56, 118, 131, 141
 Ládai István 78
 Lakatos Géza 70, 90, 146
 Lakner Arthur 145
 Langsfeld Géza 79
 Lázár Károly 113, 134
 Leitner Sándor, ill. család 21, 101
 Lendvai István 80
 Lengyel Ernő 81, 104
 Levatics László 95
 Lichtenberg Emil 145
 Ligeti Ernő 115
 Lőrincz Miklós 112
 Löw Immanuel 22², 23, 31, 97, 98², 143
 Luci István 93
 Lukács György 91
 Lutz, Charles 65
 Luzsénszky Alfonz 100, 117, 147
 Macartney 58
 Madacsy István 64
 Madarász István 104
 Magasházy László 126
 Makkai János 76
 Málnási Ödön 79

Wertheimer Adolf 131
 Wertheimstein Aranka 61
 Wiesenthal, S. 98
 Winckelmann Ottó 86, 90, 91⁴, 117,
 138, 139, 143, 148
 Wisliceni 96
 Wojtowicz Richard 68
 Wolff, Lucien 114, 130
 Zadravetz István 72, 123, 143
 Zakó István 83
 Zánkay Péterné 48

Zentay Iván 74, 91, 95, 147²
 Ziereis Franz 86, 87
 Zilahi Kiss Jenő 81
 Zöldi Márton 11, 15², 17, 26, 35, 58,
 71, 82, 91, 109, 111, 117, 140²,
 147
 Zuckermann W. 105
 Zürcher, Peter 81
 Zsoldos Géza 115
 Zsolt Béla 21, 54, 57, 59, 68, 74, 93,
 103, 124, 136, 142

TÁRGYMUTATÓ

antiszemita sajtó 9, 14, 47, 53, 59²,
 108, 112, 116, 143
 aranyvonat 68, 75², 130
 auschwitz jegyzőkönyvek 21, 27
 árvaházak, rendházak gyermek-
 otthonok 10, 50, 60, 105, 129
 Baky-puccs 50, 57², 75, 113
 Budapest ostroma 10, 11, 24, 34,
 39, 42, 44, 50, 72, 119, 146
 Barna Ház 126
 bujtatás 10, 25, 29, 33, 38, 64, 72,
 105²
 deportálás: gyakori előfordulása
 miatt külön nem jelöljük
 doni visszavonulás 11, 14, 24, 29,
 40, 49, 77, 83, 89, 145
 dunaparti kivégzések 7, 10, 27, 32,
 39, 40, 44, 66, 68, 77², 89, 91, 92,
 103, 112, 118, 120, 122, 124²
 elgázosítás Magyarországon 115, 130
 ellenállók 19, 20, 32, 33, 78, 79, 92,
 101, 105, 129, 145
 emlékkiállítások 71, 72, 80, 84, 90,
 102, 118², 119, 127
 emlékművek, emlékünnepek 22,
 23, 25², 26, 31, 32, 65, 97, 98², 104
 Értelmiségi Kormánybiztosság 130
 fajvédelem, fajelmélet 10, 18, 36, 43,
 50, 65, 70, 76, 82, 96, 100, 116,
 126, 128²
 Gestapo 7, 10, 13, 14, 21, 48, 70,
 75, 77, 82, 93, 96, 109, 110, 117,
 103, 121, 124, 144
 gettósítás: gyakori előfordulása
 miatt külön nem jelöljük
 gettó Budapesten 17, 41, 49, 96,
 120, 146, 147
 hamis iratok 13, 25, 35, 62, 89, 96,
 97, 134
 Héjjas brigád 13, 82
 hungarista mozgalom 82, 109, 141²
 judeo marxizmus 12
 Jupo 124
 Katolikus Egyház 16², 22, 24, 25,
 31⁴, 50, 51, 52², 58, 62, 64, 65, 67²,
 68, 80, 104², 105², 119², 122, 132,
 135, 137, 141, 145
 KEOKH (Külföldiek Ellenőrző
 Országos Központi Hivatal) 67,
 71, 77², 81, 90², 112
 keresztelesek 61, 62, 83, 84, 105,
 111, 136²
 keretlegény 16, 27, 29, 59², 62, 63,
 88, 142
 KISOK 35, 68, 101, 117, 121
 kivándorlás 27, 98
 kivételezés 32, 56, 85, 86, 96, 100,
 124, 125, 133, 137, 140
 KMSZ (Keresztény Munkaszolgálá-
 tos Század) 8, 23
 kölcsönzsídlók 74, 119
 könyvégetés 100, 110
 Közvélemény Kutató Intézet 109, 118
 Mártírok:
 írók, újságírók 7, 10, 14, 18, 26,
 31, 32, 36, 40, 42², 48, 49, 54²,
 55, 59, 60, 61², 62, 68, 73, 80,
 81², 82, 93, 101², 103², 104²,
 110, 111, 112, 115, 116, 118²,
 119, 135
 diplomások 19, 27, 63, 66, 68, 70,
 76, 101, 103, 109, 114, 117, 124,
 131, 134
 művészek 11, 14, 62, 75, 78, 83, 84,
 86, 96, 103, 145²
 rabbik 17, 19, 31², 97, 104
 sportolók 74, 75, 79, 88, 116, 123,
 147

Neugamm 23
 Nickeisdorf 8
 Nordhausen 76, 101
 Nyíregyháza 18, 103
 Orgovány 12, 99, 136, 138
 Orosháza 61
 Pécel 80
 Pécs 25, 86
 Pozsonyligetfalu 95, 96
 Pusztavám 70, 101, 109
 Rákosliget 146
 Salgótarján 64
 Sátorajaujhely 125
 Siófok 12, 60, 99, 138, 143
 Sopron 14, 22, 64, 98, 135, 139
 Sopronkőhida 100
 Soroksár 61
 Sőregpuszta 36
 Staryoskol 16, 22
 Szeged 22
 Szigetszentmiklós 67
 Szilágysomlyó 96, 102
 Szolnok 63

Szombathely 64, 113
 Tapolca 31, 55
 Theresienstadt 28, 135
 Türkheim 36
 Újpest 32, 36, 98², 136, 143
 Újvidék 9, 14, 21, 23, 24, 27, 33,
 34, 35, 49⁵, 50², 53, 70, 72², 73,
 75, 76, 77, 78, 82, 88, 95, 109,
 124, 113, 114², 117², 121, 123²,
 111², 126², 127², 129, 130, 132²,
 148
 Ukrajna 9, 11, 13, 21, 22, 35, 37,
 40, 70, 91, 112², 116, 124, 130,
 131, 146
 Ungvár 35
 Vác 19, 59, 61
 Vaiszló 56
 Vecsés 26
 Veresegyháza 28
 Voronyezs 68, 122
 Waldlager 22
 Wiener-Neustadt 47
 Zsabya 72, 127

TARTALOM

Előszó	3
Bevezetés	5
I. Önálló művek	7
A) Történeti munkák	7
B) Szépirodalmi művek	33
C) Képzőművészeti kiadványok	45
II. Folyóiratok	47
III. Hírlapok	108
Mutatók:	
1. Szerzők névmutatója	151
2. Szereplők névmutatója	157
3. Tárgymutató	163
4. Helynevek mutatója	165